

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Aarhus

Historisk-topografisk Beskrivelse
med Biografier ved Dr. phil.
Viggo J. von Holstein Rathlou

Historisk-topografisk Forlag.

Aarhus 1920

II
AARHUS

AARHUS

HISTORISK-TOPOGRAFISK BESKRIVELSE
MED BIOGRAFIER

VED

Dr. phil. VIGGO J. v. HOLSTEIN RATHLOU

AARHUS
HISTORISK TOPOGRAFISK FORLAG
1921

HANDELSTRYKKERIET - AARHUS

BYENS TOPOGRAFI

Vi begyndte 1. Del af dette Værk om Aarhus med Havnen, idet vi kom sejlene til Byen og fra Toldboden indledte den lange Vandring. Nu fortsætter 2. Del, hvor 1. slap, nemlig ved Banegaarden, og vore nye Vandringer begynder da her, som de har begyndt for utallige Tilrejsende, hvor Togene mellem Aar og Dag udspyer Titusinder og atter Titusinder af Mennesker, der for første Gang her møder Aarhus.

Endnu ligger den kønne, men alt for lille, røde Renaissance-Banegaard paa sin Plads, men Dalgas er forsvundet, og en mægtig Jordvold strækker sig, hvor før det lille Anlæg lavede op. „Folketheatret“ er borte, „Ansgar“ ogsaa, og Øksen ligger ved Roden af de øvrige Bygninger i Ryesgades sydlige Ende.

Den fremtidige Plads foran Stationen er af Høeg Hansen projekteret saaledes:

„Ryesgades Midterlinje rammer Midterlinjen i Banegaardens søjlebaarne Hovedportal. — Naar man fra

Ryesgade er naaet ind paa Torvet, vil man staa paa en stor rummelig Plads, afgrænset af de Vægge for Torvet, de omliggende Bygninger danner. Dette opnaaes ved, at Banegaardens nordre Sidefløj forlænges i en ret Vinkel mod Vest, og ved, at den søndre Sidefløj fortsættes til Bruunsbro. I Forlængelse af Broen og i en ret Vinkel paa den Linje, Banegaardens Sidefløj følger, kommer det nye Posthus til at ligge. Torvets Væg langs Banegaardsgade kommer til at løbe parallelt med Banegaardens Façade, ved at Husrækken i Banegaardsgade paa begge Sider af Ryesgades Munding rykkes noget tilbage.“

Hvor nu Hotellerne er, bliver rimeligvis et nyt Hotel, en ny Theaterbygning og et stort Forretningskompleks. En ny Gade er tænkt overfor den katholske Kirke ned over Statsbanernes Materialgaard, og fra Fredensgade tænkes en ny Gade henover Godsbaneterrainet. Inde paa Kirkegaarden anlægges en ny stor Vej med delvis Bevarelse af de gamle, store Træer. Paa Sydsiden (mod Ryesgade) høje Huse med 4 Etager, paa Nordsiden den gamle Kirkegaard, hvor man fornylig har vedtaget at rejse Ølsgaards Kæmpe-Obelisk, Mindesmærket over Danske, faldne i Verdenskrigen. Dette var tænkt at skulle rejses i Ræbild Bakker, men da forskellige Herre var bange for, at Bakkerne skulde tage Skade, endes man om dette Sted i Aarhus.

Og efter denne korte Omtale af, hvad vi kan vente i de kommende Tider, begynder vi vor fornyede Vandring ud fra Banegaarden, mellem de spruttende Automobile, klemte Sporvogne, forfjamskede Fodgængere og uforknytte Cyklister, der med Dødsforagt klarer det fuldkomment sindssvage Sving nedad Bakken ved Apotheket — eller glider paa den fedtede Brolægning, der

er skandaløs slet, og med et Knald rasler henad Gaden og kun ved et Vidunder undgaar at blive knust under en Vogn.

Vi redder os over — Lykken er jo visse Folks For-mynder — og venter nu med Spænding paa, hvad den hæderlige Ryesgade i sin provinsielle Kedelighed har at byde paa i Retning af overraskende Oplysninger.

Det nu forsvundne Parti ved Banegaarden.

Ryesgade set fra Banegaardens Tag.

RYESGADE har naturligvis faaet sit Navn efter Helten, General Olaf Rye. Med enkelte Undtagelser bærer Bebyggelsen ikke Vidne om nogen Skønhedshigen hos de Personer, (i Byraadsmødet den 9. Oktober 1884 overdrog Raadet til Bygningskommissionen at varetage Skønhedsforholdene her), der har ladet Husene opføre, og det til Trods for, at Gaden kun er et halvhundredre Aar gammel, eller maaske netop derfor. Vi har jo adskillige Eksempler paa, at Halvfjerdsernes Arkitektur, naar det drejer sig om Privatbebyggelse, ikke er Skønhedsaabenbaringer. Med den kommende store Forandring bliver det forhaabentligt bedre. Banegaardens Beliggenhed er Aarsagen til Gadens Tilblivelse. Ser man paa Bykortet fra 1855 (1. Del Side 245), vil man opdage, at paa den Tid eksisterede hverken Søndergade eller Ryesgade, og da Jernbanen kom til Byen i 1862,

gik man ad Frederiksgade eller over Kirkegaarden, naar man skulde til Stationen.

Her laa store Haver og Gartnerier, og efterhaanden dannedes der en Gangsti nede fra Fiskergade til Jernbanen. Men Folk rystede paa Hovedet, hvis en eller anden fandt paa at købe en billig Grund og byggede

Hj. af Ryesgade og Fredensgade, paa Hjørnet Jernbaneapotheket.

paa det Terræn, der nu optages af Søndergade. Dog er disse Grunde nu blandt Byens dyreste.

Hjørneejendommen paa Gadens højre Side tilhører nu Kommunen, den er opført 1875 af L. N. Leth og rummer af bemærkelsesværdige Institutioner Jernbaneapotheket og Ritzaus Bureau.

Jernbaneapotheket er grundlagt 1878 af Apotheker *Niels Bygum Krarup* (Privilegium 27. Maj 1878) og laa oprindeligt paa den modsatte Side af Gaden, hvor nu

Centralhotellet ligger. En halv Snes Aar senere flyttedes det til sin nuværende Beliggenhed, men ret længe faar det ikke Lov til at blive der, Banegaardsforandringen medfører Husets Nedrivning, og antagelig vil Apotheket derefter midlertidig blive installeret i de Bazarbygninger, der skal opføres ved den ny Bruunsbro,

Hj. af Ryegade og Banegaardsgade, Central-Hotellet.

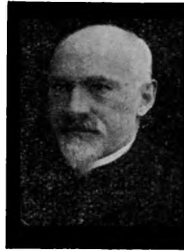
naar denne er færdig. Naar Banegaardskvarteret saa engang er færdigt, er det Meningen, at Apotheket atter skal ligge paa noget nær den samme Plads som nu. Apothekets Grundlægger drev det til 1918, da det blev overtaget af Apotheker *Wulf*, som havde det til 1921, hvorefter den nuværende Apotheker, *Viggo Hansen*, overtog det den 24. April.

Apotheker Hansen er født 1873 i Bogense, cand. pharm. 1895 og Apotheker 1921.

Ritzaus Bureau er oprettet her i Aarhus 1895 og

Viggo Hansen,
Apotheker.

Ignatius Schmid,
Sognepræst.

Axel Kaufmann,
Købmand.

ledes af Redaktør *E. J. Hansen*, der er født 1878 paa Frederiksberg.

Det modsatte Hjørne, Ryesgade Nr. 34, som ogsaa vil falde for det ny Aarhus, optages af *Centralhotellet*, der ejes af Hotelejer *Abildskou*. Selve Bygningen hører til de pæneste i Gaden; Hjørnet er taarndannet og ender i en kobberdækket Kuppel, hvis Patina, som altid, virker dekorativt. Mærkelig nok er der mange, som ikke har lagt Mærke til, at Bygningen har denne Prydelse. Ejendommen er opført 1876 af Muremester Carstensen, der ejede den til 1917, da Abildskou købte Hotellet. Dette rummer 40 Gæsteværelser, 4 Restaurationslokaler samt Billardstuer og beskæftiger 28 Mennesker. Som Hotel er dets Beliggenhed jo ideel, og den ny Bygning, der skal rejses her, vil sikkert ogsaa blive indrettet til samme Brug. Th. Abildskou er født 1880 i Funder og etablerede sig 1905 i Hotel Randers, senere i Ebeltoft indtil 1917. Han er Bestyrelsesmedlem og Kasserer i den lokale Restauratørforening.

De øvrige Ejendomme i Gaden, Nr. 32, 30, 28, paa dens venstre Side indtil den romersk-katholske Kirke, og Nr. 47, 45, 43, 41, 39, 37, 35, 33, 31, 29 paa den højre Side indtil Parkhotellet vil ogsaa falde for Kvarterets

Frk. R. Nielsen.

E. Knoll,
Direktør.P. Busch,
Bogtrykker.

Omdannelse. Man forstaaer, det er et kostbart Projekt.

Men Bygeingerne er som sagt ikke for kønne, den højre Sides er almindelige 2—3 Etages Huse, medens den venstre Sides Nr. 30 og 28 er en lav Bazarbygning, der ejes af den katholske Sct. Knuds Stiftelse. Af disse Ejendomme er Nr. 47 opført 1874 af Detailist Leth; Nr. 45 1875 af L. N. Leth; Nr. 43 af Murermester H. Carstensen i 1874, i hvilket Aar Tømrermester R. Nielsen ogsaa opførte Nr. 41.

Det bør ikke forties, at paa Nr. 43 skal ved Lejlighed en Marmortavle indmures med Indskriften: „Her fødtes Bacchanten Sorgenfri, Gratiernes Yndling, Ryesgades Stolthed, Aarhus' Bellman, Danmarks Hölty, Digteren *Hans Hartvig Seedorff* den 12. August 1892.“

Han blev Student (Marselisborg) 1911. cand. phil. 1912, Medarbejder ved „Aarhus Amtstidende“ til 1914, i 2 Aar Korrespondentvirksomhed i Sverige, Norge, Tyskland og Rusland, knyttet til „Berlingske Tidends“ 1916—17, Delegeret ved det kgl. danske Gesandtskab i Petrograd (Afdeling til Varetagelse af østerrig-ungarske Interesser i Rusland) 1917, litterær Medarbejder ved en Række Blade og Tidsskrifter og Antologier.

Ved Juletid 1919 foretog han en Bryllups- og Studie-

rejse Jorden rundt. I 1916 skænkede han sit Fødeland Digtsamlingen „Vinløv og Vedbend“, 1917 øgede han sine Laurbær med „Hyben“, 1918 henrev han den kvindelige Læseverden med „Fra Danmark til Dvina“, og 1919 gjorde han alle Egnens Nattergalekor gule af

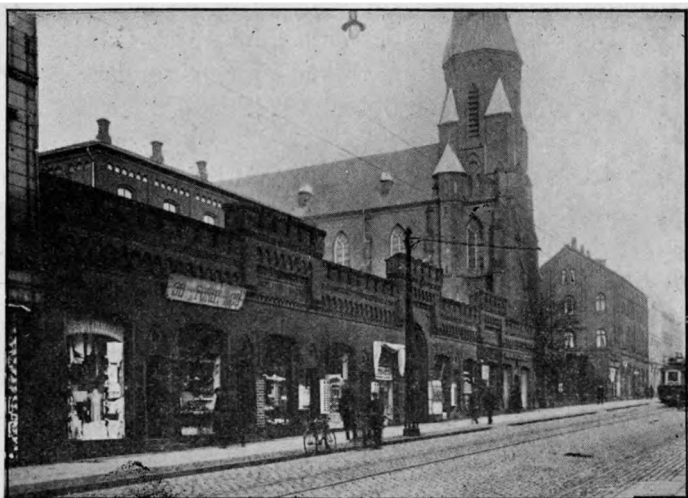
Ryesgade Nr. 32, Axel Kaufmanns Forretning.

Misundelse som Kanariefugle ved at udgive „Mod fremmede Stjerner“, og endelig imponerede han kort før sin Jordomsejling den litterære Finans ved at tage 100 Kr. for en Digtsamling, som endnu ikke var leveret. Han har utvivlsomt en lysende Fremtid for sig baade som Digter og Finansmand.

Desværre blev „De syngende Palmer“ ikke nær saa stort et Laurbærblad om Digterens høje Pande, som man havde ventet, men kan hænde, hans nye Univer-

sitetskantate vil indriste hans Navn (med Tillægget „Pedersen“) i et *Monumentum ære perennius*.

Nr. 39 er fra 1882 opført af en Frederiksen, hvis Søn samme Aar byggede Nr. 37. Nr. 35 og 33 er bygget 1874 og skylder henholdsvis Tømrer H. P. Petersen

Ryesgade Nr. 30—28, tilh. Sct. Knuds Stiftelse.

og Murer A. Rasmussen deres Tilblivelse.

Nr. 32 er opført 1879 af Tømrermester Torbrøgger. Forretningen i Stueetagen tilhører Købmand *Axel Kaufmann*, der startede den 1908. Den omfatter udelukkende Herrelingeri, men er snart en Saga blot, idet Ejendommen som sagt falder for Banegaardsprojektet. Den virker iøvrigt nu kun som en Slags Filial, idet Hovedforretningen er flyttet til den ny Reginabygnings Søndergadevej. Kaufmann er født 1887 i Skelskør og uddannet i Skive.

Imellem denne Ejendom og den romersk katolske

Kirke ligger Nr. 30 og 28, en lang Bazarbygning, „Ryesgades Bazar“, som er opført 1912 og tilhører Sct. Knuds Stiftelse, der har opført den. Den rummer udelukkende Butikker, der handler med alle mulige Varer, lige fra Flæsk til Sovekammermøbler. Ogsaa Bazarbygningen med Indhold maa vige for det nyeste Aarhus. Nr. 26 er den Bygning, der ligger lidt tilbage fra Gadelinien, og imellem „Bazaren“ og Kirken er den katolske Skole og Præstebolig, som er opført 1874.

— — —

DEN ROMERSK-KATHOLSKE KIRKE i Ryesgade er bygget 1880 og er i ren gotisk Stil, udført af Arkitekt Franz Schmitz, der var Arkitekt ved Kölnerdomkirken. Den blev indviet af Biskoppen i Géneve, senere Kardinal Mermillod.

Kirken har et højt, slankt Taarn (53 Meter), der støttes af Stræbepiller. Indvendig er den treskibede Kirke rigt forsynet med Udsmykning af alle Arter, og vi lægger især Mærke til de pragtfulde Glasmalerier. De tre store brogede Ruder i Koret fremstiller Mariæ Bebudelse, Kristi Fødsel og Maria, der krones til Himmeldronning. Oppe over Hovedindgangen bag Orglet viser Glasmaleriet Harald Klak, der modtager Daaben af Biskop Ebbe, og Pave Gregor den Fjerde, der udsender Sct. Ansgar til Danmark.

Kirken er ca. 40 Meter lang og hviler paa 6 tykke Piller af Sandsten og 4 tilsvarende Halvpiller. Gjordbuerne og Gratbuerne er af huggede Tufsten. Alle Piller, Søjler og Buer har fint udhugget Løvværk med Blomster, Fugle og symbolske Skikkelser.

Straks, vi kommer ind ad Indgangen, bemærker vi en skrivende Engel og lige over for en skrivende Djævel; den ene optegner de fromme Tanker, den anden de

onde. En Række store Statuer staar under Baldakiner med gotiske Blomster: Sct. Peter, Paulus, Agnes, Birgitta, Clemens — Aarhus Bys særlige Skytshelgen — og Kong Knud udført i Legemsstørrelse.

Den romersk-katholske Kirke.

(Tegn. 1901).

Kirken har 3 Altre: for Jomfru Maria og Sct. Joseph samt Hovedaltret, der er indviet til Jesu Hjerter; det er et rent Mesterværk i Snedker- og Billedhuggerarbejde, der symboliserer Kristi Offer og Offerets Fornylse i den hellige Messe.

Prædikestolen skulde oprindeligt have haft 8 Statuer

af de 4 Evangelister og de fire Kirkefædre; men disse er desværre aldrig blevet sat op. — Orglet er et ualmindeligt godt Værk; det er bygget 1912 af Orgelbygger Klais i Bonn og har 26 Stemmer (over 1500 Piber), og det er en meget stor Kunstnydelse at høre det spillet af en Mester.

Saa vel Glasmalerierne som de talrige Medailloner og den øvrige Udsmykning bidrager til at give denne Kirke et baade værdigt, højtideligt og dog hyggeligt Udseende.

Der prædikes udelukkende paa Dansk, dog naturligvis paa Polsk for Polakkerne, og i disse Aar har der været holdt tysk Gudstjeneste for Wienerbørnene.

Sammenbygget med Kirken ligger Præsteboligen, hvor der ogsaa er Drengeskole, og i Ejendommen Ryesgade 22 er der katolsk Pigeskole, der ledes af Sct. Joseph-søstrene. I de sidste Aaringer ser man tidt Søndag Formiddag til Højmesse Kl. 10 polske Bønderpiger, der kommer langvejs fra, ude fra Landet, for at samles om deres Gudstjeneste her.

Pastor *Ignatius Schmid* er født 1859 i Sulzbach i Tyrol; studerede i Holland og England, indtraadte 1880 i „Societas Jesu“, blev præsteviet 1893 og kom til Aarhus 1895, hvor han siden har virket (dog ved Sct. Andreas-Kollegiet i Ordrup 1902-05).

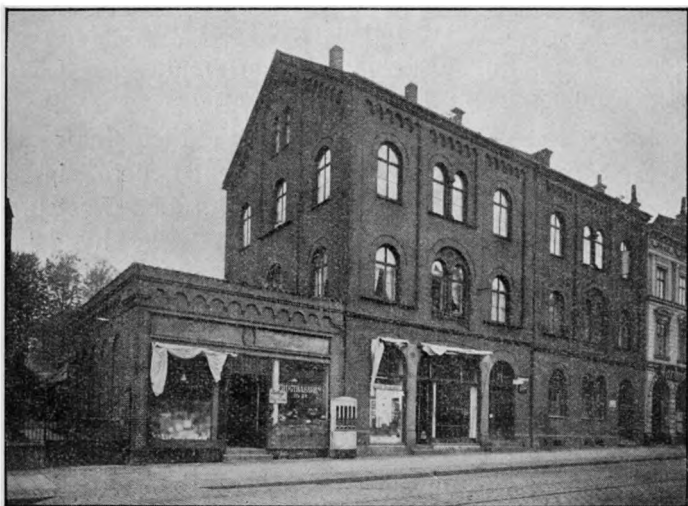
Han udgiver Kvatalskriftet „Jesu Hjertes Budbringer“ der begyndte 1916, og har udgivet en Bønnebog „Jesu Hjerter Andagter“ (i 5 Oplag, ogsaa paa Tysk og Spansk).

Heinrich Geller er født 1875 i Achen og indtraadte i „Societas Jesu“ 1894, studerede i Holland; blev præsteviet 1906; ved Sct. Knuds Skole i København 1906—09 og kom til Aarhus 1910.

Michael Spaus er født 1875 i Munshausen (Luxembourg), indtraadte i „Societas Jesu“ 1896, studerede i

Holland og blev præsteviet 1908; virkede ved Sct. Andreas Kollegiet i Ordrup 1910—15 og kom 1915 til Aarhus.

I Stedet for Pastor Spaus, som i Efteraaret 1920 rejste til Udlandet, blev Pastor *Peter Nösen*, født 31. Oktober 1878 i Luxembourg, ansat ved Kirken. Efter

Rymsgade Nr. 24—22, den sidste er Katholsk Pigeskole.

endte Studier indtraadte han i Jesu Selskab 1901, var Lærer ved Sct. Andreas Kollegiet 1906—10 og fra 1914. Sammesteds Rektor 1917 til Collegiets Ophævelse 1920.

Nr. 24 og 22 tilhører ligeledes Katholikerne. *Sct. Knuds Stiftelse*, den første Ejendom, er opført 1877 af Pastor Stræter og rummer kun Forretninger og privat Beboelse, medens Nr. 22, der er opført 1881, er katholsk Pigeskole. Nr. 31 er opført 1873 af Tømrer P. A. Elsted, og samme Aar opførtes Nr. 29 af Tømrer S. A. Sørensen.

Nr. 27 er „*Parkhotellet*“. Selve Ejendommen er opført 1874 af Murer M. Jensen, men blev i 1919 ombygget til sin nuværende Skikkelse og indrettet til Hotel. Det tidligere misrøgtede Hotel købtes i Oktober 1920 af Restauratør *Mikkelsen*, der er født 1868 i Skjød, uddannet i Randers og etableret 1917, fra hvilken Tid og indtil hans Overtagelse af „*Parkhotellet*“ han var Bestyrer af Haandværkerforeningens Lokaler. Under *Mikkelsen* er *Parkhotellet* blevet et Sted, hvor man ikke behøver at genere sig for at komme. Foruden Restaurationslokalerne, der er hyggeligt udstyret, har Hotellet 20 Gæsteværelser.

Ryegade Nr. 27, „*Parkhotellet*“

Nr. 25 er opført 1874 af Træskohandler N. R. Møller og blev for Façadens Vedkommende moderniseret 1908. Ejendommen (Matr.-Nr. 1343, Areal 845 □ Al.) tilhører Direktør *E. Knoll*, der købte den 1891. Dir. *Knoll* er født 1862 i Aarhus, hvor han ogsaa har faaet sin Uddannelse, og etablerede sig — i samme Ejendom — 1889 som Glarmester. Han afstod Forretningen 1912, men havde forinden, i 1909, overtaget Direktørstillingen i Forsikringselskabet „*Hamlet*“, som senere overgik til Randersselskabet „*Provincia*“, der omfatter alle Slags Forsikringer med Undtagelse af Livsforsikringer. Dir. *Knoll* er Leder af dets Aarhusafdeling, som har Kontorer i Ejendommens 2. Etage. Paa første Sal residerer A S Melkontoret, og Stueetagen optages af 3 For-

Ryesgade Nr. 25, tilhører Direktør E. Knoll.

Hans Mogensen,
Forretningsfører.

Valdemar Johansen,
Købmand.

Axel Thorving,
Købmand.

retninger. Den ene er Dir. *Knolls* gamle Glarmesterforretning, som overtoges af Brd. A. og B. *Petersen*. Bernhard Petersen er født 1886 i Aarhus og Broderen Axel samme Sted 1890. Guldsmedforretningen tilhører A. *Svinth*, der er født 1882 i Aarhus, uddannet der og i Horsens og etableret her i Ejendommen 1909.

Nr. 23 er opført 1875 af Partikulier N. Petersen og ejes nu af R. *Møller Nielsen* og N. *Nielsen*. Stueetagen optages af 4 forskellige Forretninger, af hvilke den første er „*Reklametrykkeriet*“, der ejes af Bogtrykker P. Busch. Trykkeriet, der er ret anseeligt og beskæftiger 30 Mennesker, er oprettet 1907. Bogtrykker *Busch* er født i Aarhus 1876, han er en meget energisk Mand, der ikke er bange for at ofre en Mængde af sin Tid paa Ledelsen af adskillige Foreninger. Busch er saaledes Næstformand i Dansk Provinsbogtrykkerforening, Bestyrelsesmedlem i Aarhus Bogtrykkerforening og Fællesrepræsentationen af danske Bogtrykkere, hans levende Interesse for Sport har gjort ham selvskreven som Bestyrelsesmedlem i forskellige Idrætsklubber, saasom Jydsk Svømmeunion, Aarhus Gymnastikforening, og han er Formand i Aarhus Cricketklub, som skylder ham sin Eksistens og Udvikling.

Ryegade Nr. 23.
 „Ryegades Hattemagasin“ — „Fajancevarehuset“ — Frk. R. Nielsens Forretning —
 Reklametrykkeriet.

Forretningen ved Siden af tilhører Frk. *R. Nielsen*, der er født i Grønfeldt og startede Forretningen, som omfatter Damelingeri og Børnekonfektion, 1911. Den tredie Butik hedder Fajance-Varehuset og tilhører Købmand *A. Clausen*, der er født 1884 i Aarhus, hvor han ogsaa er uddannet. Han etablerede sig 1909 i Frederiksgade 18, og 1912 flyttedes Forretningen til Ryesgade.

Den fjerde Butik hedder Ryesgades Hattemagasin og tilhører Købmand *Valdemar Johansen*, der startede den 1907 i Ryesgade Nr. 37 og 2 Aar efter flyttede den hertil, hvor den i 1912 blev udvidet. Foruden Herrelingeri fortæller dens Navn, hvad man ellers kan købe her.

Købmand Johansen er født 1886 i Silkeborg, hvor han ogsaa har faaet sin Uddannelse.

Paa Ejendommens iøvrigt ret hæderlige Façade fortæller nogle Skilte, at der paa første Sal findes et *Gæstehjem*, og at det store kendte Ingeniørfirma *Christiani & Nielsen* har sine Aarhus-Kontorer paa 2. Sal. Dette Firma har saa megen Betydning for det nyere Aarhus' Bebyggelse, at vi maa komme lidt ind paa Livet af det.

Selve Foretagendet er oprettet 1904 af de Mænd, hvis Navn det bærer. I 1906 oprettedes Afdelingen i Aarhus, hvor alle Firmaets jyske Arbejder projekteres, ligesom de ledes herfra. Dets Jernbeton finder Anvendelse overalt, i Broer, hvoraf det foreløbig har bygget henimod 80 her i Jylland, deriblandt den første Jernbetonbro over Aaen ved Aarhus, i Bolværker, Fabriksbygninger og Vandbygningsarbejder. Af større Arbejder her i Byen kan nævnes den store Hotel- og Billedteaterbygning „Regina“, Oliefabriken, dens Brintfabrik og private Banegaard samt ikke mindre end $\frac{3}{4}$ km Kajmure i Aarhus Havn, som forresten ikke alle betegnes som lige heldige.

Det er en Virksomhed, der giver Arbejde til op imod 400 Mennesker, og den administreres af Ingeniør (M. I. F.) *C. A. R. Beck*, D. af D., (Biografi: se under Byraadet Side 132, I. Del) og Ingeniør *E. Søgaard-Larsen*, der er født 1884 paa Langeland, cand. polyt. 1908. Ingeniør Bech rejser nu som hollandsk Generalkonsul til Java.

Vi ser nu atter lidt paa den modsatte Side af Gaden, hvor man i Ejendommen ved Siden af den katolske Pigeskole fanges af et Dagblads Vinduer. Verdenskrigens Mængder af Telegrammer og Communiqué'r omdannede hurtigt Dagspressens Redaktionsvinduer til offentlige Nyhedscentraler, og efter det store Opgør fortsatte Bladene med at hænge „sidste Nyt“ i Vinduet, hvor man kan tilfredsstille sin Nysgerrighed, inden man faar sin daglige „Sprøjte“.

Vinduerne er „*Aarhus Amtstidendes*“. Ejendommen er opført 1875 af Snedker O. Jensen.

Aarhus Amtstidende („Et Blad for Menigmand i 9. Landstingskreds“) blev startet af Vibydegnen Lars Bjørnbak, der i 1854 havde udsendt Pjecen „Frem, Bonde-
mand, frem!“, den 1. Oktober 1866. I Begyndelsen havde det Redaktionskontor i Middelgade Nr. 67, hvor Bladet blev trykt i Niensens Bogtrykkeri, senere havde det Kontor i Søndergade. Det overgik 1884 fra private Ejere til Aktieselskab. 1903 overtog det „Aarhus Amts Folkeblad“, og Aaret efter købtes Bladets nuværende Ejendom i Ryesgade, hvor Lokalerne efterhaanden er blevet udvidet og i 1920 blev gjort fuldstændig moderne. I de første Aar førtes en utrolig hvas og bitter Kamp mod Jyllandsposten og Stiftstidende, senere er Forholdet blevet adskilligt lempeligere.

Indtil 1. Maj 1920 ledede Redaktør *K. Hansen* Bla-

det. Han er født 1865, var Journalist ved Sorø Amtstidende og Politiken, indtil han 1889 kom til Bladet her. Han har nu trukket sig tilbage som ansvarshavende efter i lang Tid sammen med *Bertel Jensen* at have redigeret Bladet og er blevet afløst af Redaktionssekretær

Ryesgade Nr. 20, Aarhus Amtstidende.

Gjerlev. I Redaktionen sidder endvidere Læge *Hege-lund-Lange* (M. F.).

Redaktør Franz Gjerlev, der er født i Gjerlev den 31. August 1876, har arbejdet ved Bladet siden Aarhundredskiftet. Siden 1909 har han været Bestyrelsesmedlem i Aarhus Venstreforening.

Bladet er et udpræget Venstreblad og har undertiden gjort sig bemærket ved Mangel paa Holdning; det er nu altid vanskeligere for et Parti, der staar i Midten,

Bertel Jensen,
Redaktør.

K. Hansen,
Redaktør.

Franz Gjerlev,
Redaktør.

at holde sig klar af Svingninger, enten til den ene eller den anden Side. Amtstidende har ret ofte svinget til den radikale Side, men er dog betydelig moderatere, end man kunde vente sig ifølge dets Fortid. Det øver stor Indflydelse i Landbokredse, en Indflydelse, det sikkert for største Delen kan takke Bertel Jensen for. Bertel Jensen, der for faa Aar siden fratraadte, havde selv været praktisk Landmand, inden han blev Redaktør og Foredragsholder; han kom til Bladet 1897 og sidder stadig i Redaktionen og er for Tiden Ejer af et Bogtrykkeri i Kongsvang.

I sit Jubilæumsnummer (1. Okt. 1916) omtales Amtstidendes Historie med mange Enkeltheder. Der mindes om, hvordan Bladet fra første Færd under sine Udgivere og Ledere, „Bjørnbak i Viby og Wistoft i Boulstrup“, blev præget af Landbostanden. Som fremtrædende Medarbejdere og Redaktører ved Bladet kan nævnes afdøde Finansminister Vilh. Lassen (1885—89) og nuværende Statsminister Neergaard (1892—96), der dengang — som andensteds senere — afløste Hr. C. Th. Zahle, der selv (utvivlsomt med Rette) udtaler, at naar hans Arbejde gik, var det „takket være den store Overbærenhed og Venlighed“, der vistest ham.

Paa dette Sted kan det være rimeligt at omtale Redaktør K. Hansens højtbegavede Hustru, som under Pseudonymet *Valborg Dahl* har glædet utallige Ungpigehejter i en lang Række Romaner for Skolepiger: „Frøken

Parti af Ryesgade, i Baggrunden Banegaarden.

Foraar“, „To smaa Jyder“, „Agnetes store Oplevelse“, „Fruen paa 17 Aar“, „Den lille Oprører“ o. a. De fleste udkom i flere Oplag.

Fru Dahl udtaler om sin Produktion, at hun egentlig skrev for at glæde sin lille Datter og hendes Veninder, og da Datteren blev voksen og Skolepigerne og-

P. D. Buch,
Fabrikant.

I. P. Jensen,
Direktør.

H. Grover Jensen,
Kontorchef.

saa, blev Maalet for hendes Bøger at vinde de store Piger. som hun havde vundet de smaa, og dette synes jo ogsaa at være lykkedes hende.

Paa Amtstidendes Kontor træffer vi desuden som faste Medarbejdere to af Aarhus-Parnassets yngste, nemlig Digterne Stub-Jørgensen og Voeler.

Chr. Stub-Jørgensen er født i Allinge den 4. September 1897 og har udgivet Digtsamlingen „De fjærne Skove“ 1919, blandt hvis fortræffelige Digte jeg noterer „Ode til hendes venstre Bryst“ og „Faraos Datter“. Den profeterede Ode til det højre savnes endnu smerteligt. Amtstidendes Læsere opmuntres dagligt af *Matabeles* „Dagens Vers“, som ogsaa skyldes Stub-Jørgensens usnobbede og letskrivende Pen. Han har bidraget til en Mængde Tidsskrifter („Sort paa Hvidt“, „Ex-Lex“, „Nord-Bornholms Ugeblad“) med sine Vers, ligesom han i den senere Tid i Søndagsnumrene offentliggør fortrinlige Oversættelser af fremmede, fortrinsvis kinesiske og tyske Digtere.

Jørgen Voeler, der er født i Bryrup den 17. August 1891, har udgivet „Germand Gladensvend og andre Digte“ 1918 og „Hjærtets Legende“ 1921, der begge viser ham som en endnu lidt spinkel, men fin og nobel Kunstnernatur.

Endnu rummes et uhyggeligt Spøgelse i samme Færvand, hvis Veje omgives med Gru og Rædsel. I Bogfortegnelsen ved Ehrencron-Müller staar opført den ty-

Ryesgade Nr. 18, tilhører Dir. I. P. Jensen.
I Stuen Axel Thorvings Forretning.

ske Forfatter *Herman Wenzel*. Det siges, at dette Navn er knyttet til et specielt Bord eller Bordben, hvorigennem en ualmindelig Forbrydernatur meddeler paa mystisk Vis sine Febervisioner. Men overfor Mysterier af denne sælsomme Art overlader jeg nu Sagen til Fau-

J. Nielsen,
Grosserer.

Holger Lau,
Direktør.

L. Millgaard,
Skrædermester.

stinus og Georg Brandes, de to kloge Hoveder her i Landet.

Ejendommen ved Siden af Amtstidende — Nr. 18 — er opført 1876 af Arkitekt Carl Lange. Den tilhører nu Ejendomsmægler, Direktør *J. P. Jensen*, der købte den 1919 af Enkefru Sophie Knudsen. Direktør Jensen er født 1862 i Aarhus, sin Uddannelse har han faaet dels her i Landet (Premierløjtnant i Hæren), dels i Amerika, hvorfra han vendte hjem i 1902 for at starte „Aarhus By- og Landmandskontor“, der nu har sine Kontorer i Ejendommens 2. Etage. I 1912 optog han sin Søn, Kontorchef *H. Grover Jensen*, som Kompagnon. Denne er født i Californien 1890 og har faaet sin Uddannelse i Amerika. Foruden ovennævnte Ejendom er Direktør Jensen sen. Ejer af „Klosterhus“ i Klostergade og af den gamle Herregaard Voergaard ved Bælum.

I Ejendommens 1. Etage residerer Overretssagfører *L. C. Grandjean*, der er født den 30. September 1880 i København. Han blev Cand. jur. 1905 og flyttede samme Aar til Aarhus. Blev Overretssagfører 1910 og Tiendekommissær 1911. Han er Medlem af Forretningsudvalget for Aarhus Lejerforening samt Næstformand og Medlem af Hovedbestyrelsen af De samvirkende danske Lejerforeninger.

Stueetagen optages som sædvanlig af Butik, og denne Gang er det Legetøj, vi ser i Vinduerne. Ved Portens Vinduer staar altid en Hob af det yngste Danmark og ser længselsfuldt efter det store Lokomotiv eller Dukke

Ryesgade Nr. 16.

Else. Forretningen er grundlagt 1902 af Købmand O. M. Knudsen (se Side 446 I. Del) og indehaves nu af Købmand *Axel Thorving*, der overtog den efter Knudsen i Efteraaret 1920. Den omfatter desuden Kurvevarer. Thorving er født 1881 i Hesselager paa Fyn, er uddannet baade her i Landet og i Tyskland, hvorefter han nedsatte sig selvstændigt her i Aarhus i 1911 med det i Nr. 8 liggende Hirschsprungs Sønners Udsalg.

Nr. 16 er opført 1874 af S. Sørensen Klinterop og ejes nu af Fabrikant *N. Clausen*. Ogsaa her er det de moderne Forretningsvinduer, der gør Huset iøjnefaldende, der er baade Blomster-, Parfume- og Tobaksbutikker — en *Copia narium*: altsammen noget, der dufter.

Ryesgade Nr. 12, tilh. Skrædermester L. Millgaard.

Tilvenstre har Gartner *J. Jensen* Blomsterne, medens Husmoderbørsen besætter højre Fløj. Dyden i Midten er Tobakken plus diverse Vine, som administreres af *J. P. Jeppesen*, der er født 1893 i Oddense ved Skive.

Nr. 14 er ogsaa fra 1874, og Murer *M. P. Jensen* er dens Ophav; den lille ubetydelige Ejendom tilhører Cigarhandler *Randlev*, der købte den af Urmager *H. E. Jacobsen*, som har sin gamle Forretning i Ejendommen.

Nr. 12 er opført af Tømrermester *J. Jensen Wroue* og samme Aar som de to foregaaende. Ejendommen ejes nu af Fabrikant *P. Buch*, hvis Fader, *P. D. Buch*, der døde 1919, købte den 1909. *P. D. Buchs* Stempel-fabrik er oprettet 1884 og laa dengang i Frederiksgade;

Ryesgade Nr. 12, tilh. *P. D. Buch's* Stempelfabrik.

1910 blev den flyttet til Ejendommen her, hvor den har Værksteder i Bagbygningen ud mod Kirkegaarden og Kontorer i Forhuset paa 1. Sal. *Buch jun.*, der indtraadte i Virksomheden 1909, er født i Aarhus 1894 og er uddannet i Leipzig. Gennem denne Forretning har mange faaet et 1. Klasses Stempel.

Nr. 10 er bygget 1874 af Snedkermester *S. Brodersen* og ejes nu af Købmand *Lars Millgaard*, der købte

den 1916. I 1917 lod han Façaden ombygge, og 1918 lod han den paaføre en Mansardetage. (Arkitekt Bech).

Det er en af Gadens pæneste Ejendomme, der blandt andet tiltrækker sig Opmærksomheden ved sin Velholdthed. Stueetagen er optaget af fikse Forretninger med store moderne Spejlglasruder. Den midterste Forretning (Herreekvipering) tilhører Millgaard, der er født 1874 i Sanderum paa Fyn og etableret 1897 i Tommerup, i Aarhus 1903.

Tilhøjre for denne Forretning ligger *B. T.s* Telegramhal, der er behageligt velforsynet med udenlandske Aviser og Tidsskrifter foruden vore hjemlige „Aandsfødemidler“.

Lige over for denne Ejendom har vi Rosenkrantzgade, hvis Indgang dannes af to store moderne Forretningsejendomme. Den, der ligger tilhøjre, nærmest Bane­gaarden, er Ryesgade Nr. 11, og er opført 1877 af Øl­handler P. Hansen. Nu ejes den af Automobilhandler *J. Nielsen*, der i 1919 lod den restaurere og indrettede moderne Forretningslokaler i Ejendommen. Johannes Nielsen er født 1884 i Baadstrup, blev uddannet i Horsens og etablerede sig 1908 i Hobro. I 1916 nedsatte han sig i Aarhus paa Hjørnet af Nørreallé og Nors­gade, hvorefter han 1919 flyttede til sin nuværende Ejendom. Hans Forretning, der giver Beskæftigelse til en halv Snes Mennesker, omfatter Handel med mine hede­ste Ønskers Maal: de dejligste Automobiler og hvad dertil hører, samt naturligvis en Afdeling, der paatager sig Helbredelsen af Autokøretøjers Svagheder.

Den opmærksomme Iagttager vil have bemærket, at vi paa denne Side af Gaden mangler Nr. 13, 15, 17, 19 og 21, men disse Numre eksisterer ikke, ja Nr. 13 findes overhovedet ikke i flere end 17 af Aarhus' 230

Gader, Torve, Gyder eller Passager; det tyder jo paa, at Aarhusianerne er meget overtroiske. De 17 Gader, der har turdet give sig 13-Tallet i Vold, er enten af nyere Dato eller nyregulerede, saa der er altsaa en Be-

Ryegade Nr. 11, Hj. af Rosenkrantzgade, tilh. Købmand Johannes Nielsen.

dring at spore. Saa tør vi dog nære et svagt Haab om Menneskeheden, selv om Schiller siger, at mod Dumhed kæmper selv Guderne forgæves.

Den anden store Ejendom — Nr. 9 — er opført 1876 af Proprietær C. J. Holm og ejedes indtil 1918 af Grand Hotel, hvorefter den købtes af Pianofabrikant *Caspersen*, der lod Arkitekt Thorkel Møller ombygge

Ryegade Nr. 9, Hj. af Rosenkrantzgade, tilh. Revisions- og Forvaltnings-Institutet, A S.

og restaurere Ejendommen med et stort Pianomagasin som Resultatet af Anstregelserne. I Sommeren 1921 solgte han Ejendommen til Revisions- og Forvaltnings-

Rymsgade Nr. 9, Orientalisk Tæppelager.

Institutet, A/S. Fabrikant C. Caspersen er født i Svendborg 1874, uddannet paa Sorø Akademi og paa Fortepianoomraadet dels i Udlandet, dels herhjemme; han grundlagde sin Virksomhed i 1907 i Frederiksgade, og 1917 byggede han sin store Fabrik i Møensgade, hvor

der beskæftiges ca. 50 Mennesker. Men ak — hvad er alle disse Toneinstrumenter mod de gamle Dages Harmoni, hvor vi for 2 Kr. fik Ærter og Flæsk, endog i Rationeringsaaret 18! Spil en Sørgemarch, et Requiem, I Musikanter!

Medens Lokalerne paa Hjørnet og mod Rosenkrantzgade optages af Fabrikkens Kontorer og Udstillingslokaler, optages Fløjen mod Ryesgade af „*Orientalisk Tæppe-lager*“, der er oprettet her i Aarhus 1920 som en jydsk Afdeling af det københavnske Firma af samme Navn. (Hovedfirmaet, der ligger paa Raadhuspladsen, er grundlagt af Grosserer N. Schibbye 1910).

Ledelsen af Aarhusfirmaet varetages af *F. Tinning*, født i Laasby 1888, og *Hother V. Petersen*, født i København 1896.

Som Foretagendets Navn fortæller, omfatter det Tæpper, Gardinstoffer etc.

Over disse Virksomheder findes paa Ejendommens første Sal *Revisions- og Forvaltnings-Institutet, A/S, Jyllands-Afdelingen*, der paabegyndte sin Virksomhed her den 29. November 1921 og allerede beskæftiger over 20 Mennesker. Driften ledes af Direktørerne *N. F. Torner* og *A. Okkels*.

N. F. Torner er født den 6. Marts 1891 i Svallerup ved Kalundborg, bankuddannet i Provinsen og i København, tog Dansk juridisk Eksamen i 1915, fik Ansættelse i Institutet samme Aar, blev statsautoriseret Revisor 1921 og Direktør i Jyllands-Afdelingen ved Oprettelsen af denne.

Direktør *Okkels* er født den 31. Marts 1886 i Kauslunde Sogn paa Fyn, uddannet i København, ansat i Institutet 1916 og blev 1919 Direktør for Esbjergafdelingen.

Selve Institutets Virksomhed og dets Udvikling danner en glimrende Illustration til dansk Erhvervslivs Udvikling og Modernisering. Da J. Hassing Jørgensen i 1901 begyndte den Revisionvirksomhed, som er Oprindelsen til Revisions- og Forvaltnings-Institutet, havde han megen Fordom at kæmpe imod. Baade Chef og Personale optog systematisk Revision som Tegn paa manglende Tillid, og først lidt efter lidt fik Forretningsverdenen Følelsen af, at netop denne Institution bød Fordele, som var værd at tage i Betragtning. Nu er Revision en selvfølgelig Ting, idet det kontrollerede Regnskab giver Betyggelse og letter Adgang til den Kreditnydelse, der er nødvendig i det moderne Forretningsliv. Den 5. Marts 1912 stiftedes Aktieselskabet Revisions- og Forvaltnings-Institutet med en Kapital paa 1 Million Kroner og en Garantikapital paa 1 Million Kroner.

Som Navnet antyder, omfatter Virksomheden foruden Revision tillige Forvaltning, og Institutet virker derfor ogsaa som et Slags privat, men stærkt udvidet Overformynderi.

Virksomhedens rivende Udvikling krævede stadig Plads, og i den sidste Rest af Aborreparken rejste Institutet derfor i 1918 en stor, moderne Forretningsbygning med udstrakte Boxanlæg.

I Etagen ovenover Institutets Jyllands-Afdeling findes Grand Hotel.

Vi krydser os derefter frem gennem Resten af Gaden mellem de lige og ulige Numre:

Nr. 8 er opført 1884 af daværende Læge (nu afdøde) Professor Tage Hansen. Den ejes af Købmand *W. Kortsen* og er en rigtig pæn Bygning, der væsentlig præges af den elegante Forretning i Stueetagen.

Forretningen er *A. M. Hirschsprungs* Sønners Ud-

salg og var dette Firmas Ejendom indtil 1911, da den overtoges af Købmand Axel Thorving, som atter afstod den 1920. Nu ledes den af *Hans Mogensen*, der er født i Holme 1893. Vi tænder en frisk Cigar og fortsætter.

Nr. 7 er opført 1876 af Muremester J. Jensen. I 1919 erhvervedes Ejendommen af Grosserer *Olaf Borch*,

Ryegade Nr. 8.

København, der 1914 oprettede „Olaf Borchs jydsk Filial“, en Afdeling af sit københavnske i 1900 oprettede Firma. Indtil Ejendommen købtes, laa Filialen paa Kystvejen. I 1920 forandredes den til A/S Olaf Borchs jydsk Filial, der samtidig overtog Ejendommen. Aktieselskabets Bestyrelse bestaar af Grosserer *Olaf Borch*, Overretssagfører *Christensen* og dets administrerende Direktør, *Holger Lau*, der født 1893 i Kolding, uddannet i Aarhus, København og Haderslev. Firmaet omfatter

engros- og detail-Handel med Kontorinventar, saasom Møbler, Skrive- & Additionsmaskiner.

Nr. 6 har Murermester R. P. Møller bygget 1874. Ejendommen ejes nu af Fabrikant *H. Dambmann* (se

Ryesgade Nr. 7, tilh. A/S Olaf Borch's jyske Filial.

I. Del, S. 331-333). Forretningen i Stueetagen tilhører Buntmager *Chr. Sten Mogensen*, der er født 1888 i Grundfør ved Hinnerup, uddannet hos Kjølbye i Immervad og etableret her i Ryesgade 1919. Forretningen omfatter Pelsvarer og Hatte.

Nr. 4 tilhører ligeledes Fabrikant Dambmann. Ejendommen er opført 1875 af Tømrermester H. Thorbrøgger, og dens Stueetage optages af Jydsk Antikvarbog-

handel, som altid frister os Bogorme, og tilhører Boghandler *N. Chr. Kristoffersen*, der er født 1881 i Nørre Rind og overtog Forretningen 1907 efter Boghandler Hempel. Endvidere af en Cigar- og Tobakshandel, der

Ryegade Nr. 6, tilh. Fabrikant Dambmann.
I Stuen: Chr. Sten Mogensens Forretning.

er oprettet 1861 under Navnet „Bremerhus“, og overtoges 1915 af den nuværende Indehaver *E. C. Nielsen*, der er født 1869 i Horserød.

Nr. 5 skylder Tømrer Jens Rasmussen sin Tilblivelse, idet denne byggede den 1876. Den ejes nu af Grosse-
rer *J. Nielsen*, der erhvervede den 1902. Nielsen er født d. 10. Novbr. 1873 i Sjelle og etablerede sig i Aarhus 1898,

(Guldsmedgade Nr. 3). 1903 flyttede han sin Forretning til sin Ejendom i Ryesgade, hvor han indtil 1919 drev baade detail og engros Handel med Ost og Konserver. Groserer Jacob Nielsen har i 23 Aar været Formand i Sangforeningen „Flora“.

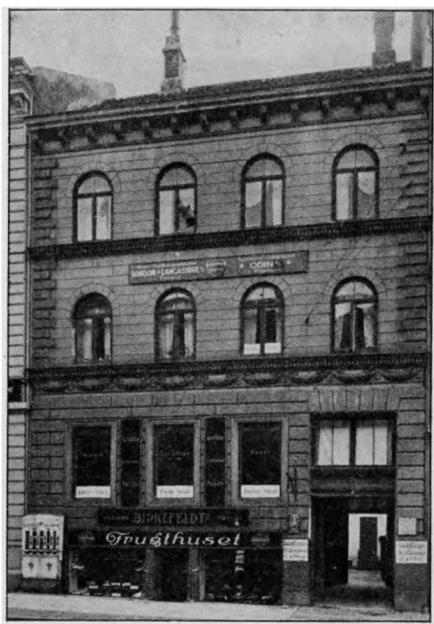
Ryesgade Nr. 4, tilh. Fabrikant Dambmann.
I St. : E. C. Nielsens Forretning.

Nr. 3 er opført 1876 af Murer O. C. Andersen. Den købtes 1918 af Hotelejer *L. C. Petersen*, der 1920 lod forskellige Tilbygninger opføre med Udvidelse af Hotellet for Øje. Hotellet hedder „Terminus“ og rummer foruden Restaurationslokalerne 22 Gæsteværelser.

L. C. Petersen er født 1879 i Vejen og nedsatte sig i Aarhus 1905.

Mangler der Husnumre paa den ene Side af Gaden, er der til Gengæld flere af een Slags paa den anden

Side, og for ikke at løbe helt rundt i det hænger man Bogstaver paa. Saaledes er den næstsidste Ejendom paa Gadens venstre Side Nr. 2 A, den er opført 1876 af Tømrermester J. Jensen Wroue og ejes af Købmand *Einar Lassen*, der købte den sammen med Forretningen

Ryesgade Nr. 5, tilh. Grosserer Jac. Nielsen.

i Stueetagen i 1919 af Melhandler *A. C. Møller*, der grundlagde Forretningen 1896. E. Lassen er født i Søbyvad, uddannet i Randers og etablerede sig i Malling 1910.

Ryesgade Nr. 2 — Hjørnet af Sønderalle — er opført 1876 af Murermester H. P. Carstensen. I 1891 købtes den af Isenkræmmer Chr. Møller, der i 1909 fuldstændig ombyggede Ejendommen til dens nuværende

Skikkelse. Nu ejes Bygningen af Livsforsikringsselskabet „Jylland“, der købte den 1915. Dette Selskab oprettedes 1896; siden 1905 har det virket under Navnet „*Livsforsikringsselskabet Jylland gensidigt*“.

Ryesgade Nr. 3, tilh. Hotelejer L. C. Petersen.

Selskabets Virksomhed omfatter saa godt som alle brugelige Forsikringsformer. Det har Hovedsæde i Aarhus, men omfatter iøvrigt hele Landet, og for Tiden er der 15000 Forsikrede, der i Følge Selskabets Vedtægter alle er Medlemmer af dette.

Forsikringssummen andrager godt 11 Millioner Kr.

med en Aarspræmie paa over 450000 Kr. Selskabet beskæftiger ca. 100 Incassatorer, der tillige virker som Agenter; desuden er der 3 Overinspektører, 1 Kontrolør samt et Kontorpersonale paa 8 Personer.

Bestyrelsen bestaar af:

Grosserer Marthin Hansen, Formand, Aarhus, Overrets-

Ryegade Nr. 2 A.

sagfører Dal, Næstformand, Aarhus, Forretningsfører Chr. Jensen, Nyborg, Kontorassistent C. E. Nielsen, Roskilde, og Maskinpasser Frølund, København.

Selskabets Direktør er Kaptejn *E. E. C. Kjærulff*, der er født 1863 i Frederikshavn. Han blev Premierløjtnant 1887 og forlod Militærvæsenet som Kaptajn 1912.

Kaptajn Kjærulff, der er Ridder af Dannebrog og

A. Okkels,
Direktør.

N. F. Torner,
Direktør.

E. E. C. Kjærulff, R.,
Kaptajn, Direktør.

Ridder af Sct. Olafsordenen, overtog 1913 Direktørposten i Selskabet efter Direktør G. Scharling.

Medens Ejendommens øverste Etage optages af Selskabets Kontorer og Direktørens Privatbolig, er Stueetagen indrettet til Forretning og ejes af Firmaet *Alfr. Buus' Eftf.*, Købmand Holger Christensen.

Den store moderne Isenkram- og Udstyrsforretning er oprindelig grundlagt 1876 af den ovenfor nævnte Chr. Møller og har ligget her, siden Ejendommen blev bygget. 1909 afstod Grundlæggeren den til sin Søn Georg Møller og Svigersøn Alfr. Buus, idet Forretningen deltes saaledes, at Sønnen fik Udstyrsforretningen, medens Buus fik Isenkrammet.

1910 overtog sidstnævnte hele Virksomheden, som han drev til sin Død 1914, da den købtes af den nuværende Indehaver *Holger Christensen*, der er født 1890 i Aarhus, uddannet hos Ludv. Schmidt i Aarhus og i Hamburg. Forretningen, hvis Hovedvirksomhed er Handel med Værktøj, beskæftiger 15 Mennesker.

Ryesgade Nr. 1 — Hjørnet af Sønderallé — er opført 1887 af Købmand I. C. Filtenborg, en Onkel til Etatsraaden.

Etatsraad *Chr. Filtenborg*, der døde den 12. Oktober

Rymsgade Nr. 2, tilh. Livsforsikringselskabet „Jylland“, i Stuen: Alfred Buus' Eftf.

1919 som R. af D. og Dbm., var født i Randers den 31. Maj 1852. Han lærte Handelen hos Onkelen, hvis Forretning han overtog 1891. Han skabte sig en stor Formue, som han rundhaandet gav ud af. Han havde en Mængde Tillidshverv, han var bl. a. Byraadsmedlem 1897—1909, var i Bestyrelsen eller Formand for utallige velgørende Institutioner og Handelsforeningen (Chr. IX.s Børnehjem, Hjælpekassen, Teatret, Handelsforening, Jyllandsbanken m. m.). Ved sin Død efterlod han en Række Legater, herimellem et paa 1 Million Kr. til Gavn for Studenter ved det Aarhus Universitet som han ivrigt arbejdede for. Han var en jævn og meget ligefrem Mand i sin Færd, med aaben Haand og redeligt Sind.

Efter Etatsraad Filtenborgs Død drev Dødsboet Forretningen til 1 Juli 1920, hvorefter den overgik til et Aktieselskab, hvis Bestyrelse bestaar af *Niels og Henrik Filtenborg* samt Overretssagfører *Andreas Christensen*.

Forretningen omfatter Fabrikation og Handel med Ure og Optik. Før Virksomheden 1888 flyttede ind i Ejendommen i Ryesgade, laa den 16 Aar i Vognmand Madsens Ejendom i Fredensgade. Fabrikationen begyndte 1895 i en Bagbygning i daværende Grand Hotels Ejendom, Ryesgade 9, senere i Mejlgade 35 og flyttede derefter til Randers Landevej. 1918 købtes den gamle Orgelbygger Nielsens Fabrik i Sct. Poulsgade Nr. 44 og indrettedes til Urkassefabrik. Da Virksomheden overgik til engros-Handel, laa den paa Hjørnet af Frederiksgade og Fiskergade.

Virksomhedens samlede Personale her i Aarhus er 30 Personer og i den københavnske Afdeling 12. Der er Filialer i Odense og Aalborg. Selskabets Direktør er *C. Josephsen*, der er født 1883 i Schramberg, uddannet

Ryegade Nr. 1 - Hj. af Sønderallé - tilh. A.S Chr. Filtenborg.

i Schwartzwald, Schweitz, England, Frankrig og København, han indtraadte i Firmaet 1919.

Dermed er vi kommen igennem Ryesgade og har gennem Billederne af alle dens Ejendomme sørget for, at man om et Par Aar, naar Gaden ved Banegaardsreguleringen har skiftet Useende, kan rekonstruere den gamle Ryesgade.

Vi fortsætter nu paa samme Maade med Søndergade, der er Byens Hovedgade — „Strøget“.

SØNDERGADE har naturligvis sit Navn af det Verdenshjørne, den fører ud mod, og ikke af de mange Syndere (og Synderinder), der daglig joner her. Den er opstaaet i 50-erne, og det var da nogle Smaahuse, som Regel byggede af Folk, der havde samlet sig nogle Skillinger og nærmest var til Grin for det øvrige Borgerkab, fordi de købte Grunde uden for Byen.

Mellem Frederiksgade og Dynkarken var der jo kun Markjord, og Fiskergade og Aaen dannede Byens egentlige Sydgrænse. Først i 60-erne, da Jernbanen kom til Aarhus, fik Bebyggelsen Karakter af Gade.

Den Ejendom, der først fanger Blikket, er Søndergade 53, Hjørnet af Sønderallé, nemlig det store „*Regina*“-Kompleks, som vel nok maa anses for at være det største private Byggeforetagende i Aarhus (bortset fra Oliefabrikken og et Par andre store Fabrikker).

Paa dette Sted laa indtil 1912 Frichs Fabrikker, nogle lave, rødmalede Bygninger, af hvilke den første var bygget 1853 af Mekaniker S. Frich, Kimen til det nuværende A S Frich's Fabriker i Aabyhøj. (Om Frich, se en kommende Bog om Aarhus Amt). Efter at Frichs Fabrikker var flyttet til Aabyhøj, købte Konsul M. P. Drescher (se I. Del, Side 44) Grunden, som han 1916 overlod til *A/S Fotorama*, thi Konsulen havde undfan-

„Regina“-Komplekset
Søndergade Nr. 53 — Hj. af Sønderallé — tilh. A S Fotorama.

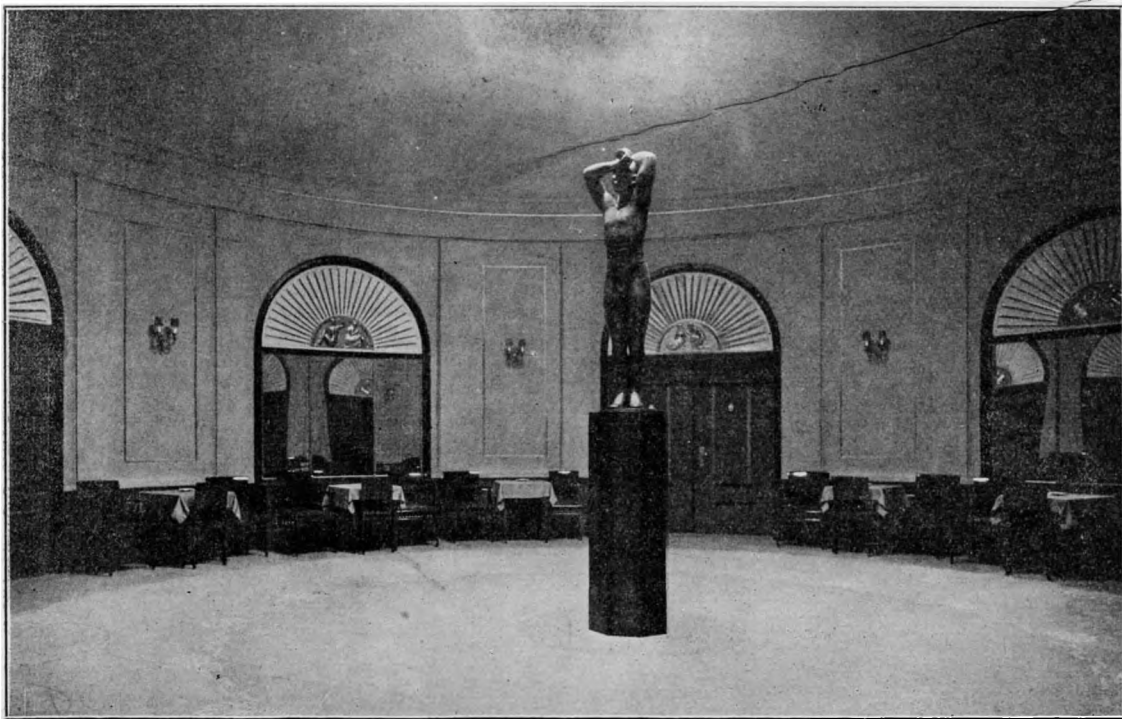
get Tanken om en storstilet Hotel- og Billedteaterbygning.

I 1919 paabegyndte man Opførelsen af den mægtige Bygning, der kom til at koste $2\frac{3}{4}$ Million og inclusive Inventar og Udstyr ialt 4 Millioner Kroner.

Som man vil se paa Billedet Side 53, har Komplekset Façade mod Søndergade og Sønderallé. Den lange Fløj mod Søndergade er i Stueetagen optaget af lutter elegante Forretninger, medens Fløjen mod Alléen, ligeledes par terre, er anvendt til Hotellets Restaurant, og her findes Indgangen til Hotellet. Paa Hjørnet er Indgangen til selve Teatret, det største Teater for levende Billeder her i Landet uden for København, hvor kun Paladsteatret er større. Har man passeret Vestibulen, kommer man ind i en Kuppelhal, i hvis Midte en Harlekinstatue, udført af *Sv. Rathsack*, er opstillet som Symbol paa den mimiske Kunst. Fra denne Harlekinfoyer kan man komme baade til Restauranterne og Garderoberne og herfra ind i Teatersalen, som har 939 Siddepladser foruden Balkonen med dens morsomme smaa Kabinetsloger, og bag dem findes en lille Foyer i overdaadigt, men til den mindste Enkelthed, stilfuldt Udstyr, og fra denne kommer man atter til Jorden ad en bred Trappe, der i en elegant Kurve snor sig ned til Harlekin.

Det store Kapel, der besørger Musikledsagelsen til Billederne og desuden leverer fortræffelig Mellemaktsmusik, gør Savnet af en permanent aarhusiansk Koncertsal lettere. Rummets gode Akustik lader de store Operaudtog og anden litterær Musik komme fuldt ud til sin Ret. Selve Teaterprogrammet byder behageligt ofte paa gode, litterære Films.

Fra Garderobefoyeren til venstre for Salen fører en Trappe op til Teatrets store Restaurant, der strækker sig langs hele Fløjen mod Søndergade og er lige saa stil-

Reginateatrets Harlekin-Foyer.

fuldt udstyret, baade i Farver og med Inventar, som Hotelrestauranten.

Gaar man ind ad Hotelportalen i Sønderallé, glædes Øjet af en i dejlige Farver spillende Hall, hvorfra foruden Elevator en Marmortrappe fører op til Hotellets Kontorer og tip top moderne Værelser, af hvilke sidste der findes 82, der alle er forsynet med dejlige Møbler, Telefon og baade varmt og koldt Vand, som byder sig til fra nydelige Mahogniservanter.

Arkitekt *Høeg-Hansen* har tegnet Bygningen og sammen med Møbelarkitekt *Jørgensen* skabt Tegningerne til Interiørerne kostbare og smukke Inventar.

Høeg-Hansen er født den 27. Juni 1877 paa Frederiksberg og fik sin Uddannelse paa Akademiet. 1909 nedsatte han sig i Aarhus, hvor han har tegnet en Mængde af Byens Bygninger. Af disse maa foruden Reginabygningen navnlig nævnes Kunstbygningen paa Bispetofte, Stadion, Havnens Administrationsbygning og det projekterede Banegaardskvarter. For Øjeblikket er Arkitekten stærkt interesseret i Friluftsmuseet foran Stadion.

Uden for Aarhus har Høeg Hansen opført en Del store Herregaarde, bl. a. Clasens Gaard, der tilhører Dir. Lausen, og Allinggaard og foretaget den store Ombygning af Mellerup.

Møbelarkitekt Jørgensen er født 13. November 1886 i Aarhus og uddannet i sydtyske Byer og Wien. Han opholdt sig i Udlandet i ca. 10 Aar, indtil han 1913 nedsatte sig i Aarhus. Af Arkitekt Jørgensens Arbejder skal nævnes Montering af Aarhus Kommunehospitals nye medicinske Afdeling, Raadhuset i Skanderborg, Silkeborg Thing- og Arresthus og nu fornylig Revisions- og Forvaltningsinstituttet i Ryesgade.

Regina theatret.

Hotellet ledes af Direktør *R. Johansen*, der er født den 22. December 1865 i Fjeldstrup, Sønderjylland, exam. pharm. 1887, derefter etableret som Materialist i London og senere ved Hotelvirksomhed, 3 Aar i London, 2 Aar i Paris og 2 Vintre i Algier. Købte 1897 Hotel Royal i Vejle, hvor han 1906 startede Industricaféen. I 1912 solgte han „Royal“ og 1921 Industricaféen, da han overtog Ledelsen af Hotel „Regina“ her.

Paa dette Sted skal vi samtidig omtale Kompleksets Ejer, *A/S Fotorama*. Dette Selskab blev startet 1908 paa Initiativ af nuværende Postmester Hansen i Skanderborg og Konsul M. P. Drescher med en Aktiekapital paa 125,000 Kr., som blev overtaget af nogle af Byens kendte Borgere. Det overtog derefter den af Direktør Hermansen hidtil drevne Filmsudlejeforretning samt hans Biografteatre. Selskabet udviklede sig ret hurtigt og kom efter et Par Aars Forløb til at omfatte Filmsoptagelser.

Efterhaanden fik Selskabet Afdelinger i Sverige og Norge og Indkøbsafdelinger for Films med Kontorer i København, London og New York. Oprindeligt havde Selskabet sit Kontor i Aarhus Teaterbygningens højre Side, hvor nu Biografteatret „Fotorama“ ligger, senere i Fabrikant Carl H. Sørensens Ejendom i Kannikegade, og indtil Reginabygningen stod færdig, i Skolegade, nemlig i „Pressejernet“ (se I. Del, Side 372). Nu findes Selskabets Hovedkontor her i Søndergadefløjens 4. Etage. Aktiekapitalen blev efterhaanden udvidet, først til 250,000, derpaa til 600,000, saa til 2 Millioner, og er nu paa 3 Millioner Kroner.

Fotorama har foruden de nævnte en Mængde andre Afdelinger, bl. a. for Driften af de mange forskellige Billedteatre baade her og i Udlandet, som det enten ejer eller har Forbindelse med. Her i Aarhus sorterer Byens

fire Billedteatre alle under Selskabet, nemlig „Regina“, Kosmorama, Fotorama og det indtil i Sommer i Banegaardsgade liggende „Folketeatret“, der ved Bygningens Nedrivning (det ny Banegaardsanlæg) maatte flytte og midlertidigt blev installeret i Varietéen „Casino“ i Rosenkrantzgade.

Selskabets Hovedvirksomhed er naturligvis Indkøbene og Udlejningen af Film fra hele Verden og er sikkert den største Faktor paa dette Omraade i Skandinavien. Det beskæftiger ca. 200 Mennesker.

Bestyrelsen bestaar af: Konsul M. P. Drescher, Formand (se I. Del Side 44), Konsul E. Bergmann (se I. Del Side 21 og 26), Købmand Mikael Johansen (se I. Del Side 131) og Adjunkt Ramm. Den sidste er født 6. September 1867 paa Frederiksberg, blev Student fra Metropolitanskolen 1885, cand. mag. 1891, Løjtnant i Kystartilleriet 1893—94, Adjunkt i 1896 ved Aarhus Kathedralskole, som han forlod 1917.

Selskabets Direktører er Frede Skaarup, København, der jo er tilstrækkelig kendt for sin fremragende Dygtighed som Theaterleder, og Edv. Schnedler Sørensen, København, hvis Navn er uløselig knyttet til den danske Filmsverden. Reginatheatrets Programmer, „Films-Nyheder“, redigeres af Bibliothekar E. Stensgård (se I. S. 303).

I Reginabygningens lange Fløj mod Søndergade har Selskabet som nævnt indrettet nogle overordenlig stilfulde Butikslokaler.

Lad os se lidt nærmere paa disse Forretninger, hvis Udstillinger meddeler Gaden lidt Storsidspræg.

Lige paa Hjørnet fra Theaterindgangen og et Stykke ned ad Søndergade optages Vinduerne af Axel Kaufmanns Herreekviperingsforretning. Ejerens Biografi m. m. (se S. 14, 15).

Den næste Forretning tilhører Fru Kathrine Andersen, som her har en elegant Konfektforretning. (se I. Del

Reginakomplekssets Fløj mod Søndergade.
I Stuen bl. a. Dansk Lædervarefabriks Aarhus Afdeling.

Side 468, 470 og 472). Derefter kommer Indgangen til Søndergadefløjens Etager: Reginarestauranten og Fotoramas Kontorer m. m., og den næste Forretning er Dansk Lædervarefabriks Aarhusfilial.

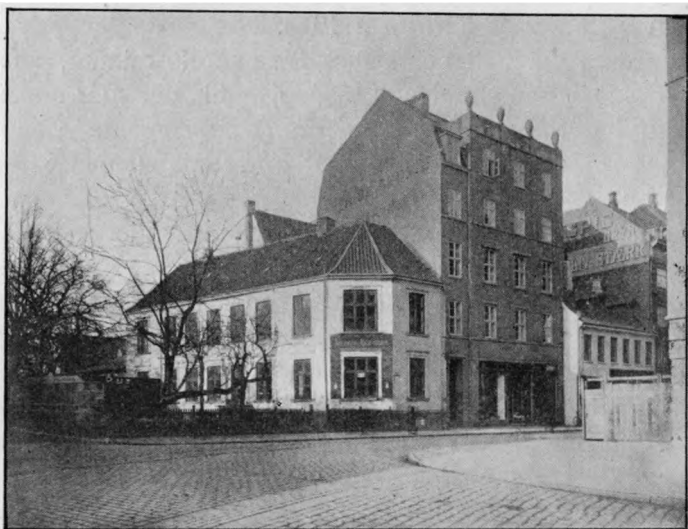
Denne blev aabnet her i Forsommeren 1921, (Modervirksoheden i København er oprettet af Fabrikant Knappeis for 7 Aar siden og har Domicil i Slotsgade 20-22 og Fabrik i Blaagaardsgade 36). Forretningen omfatter, som Navnet fortæller, Lædervarer af alle Arter inden for Kufferter, Tasker etc. og den ledes af Forretningsfører *Sven Aage Høyer*, der er født 1897 i København og ansattes i Firmaet 1918.

Ved Siden af ligger Dansk Staalvareforretning, som efterfølges af en straalende Legetøjsbutik, der som anden Nabo har Købmand *Jørgen Clausens* elegante Manufakturforretning, en Afdeling af Forretningen paa Store Torv.

Ejendommen ligeoverfor „Regina“, Søndergade 74, Hjørnet af Sønderalle, tilhører *A/S Tvermoes & Abrahamson*, der lod den opføre 1918 med Høeg-Hansen som Arkitekt. Egentlig er det ikke nogen Hjørnebygning, idet selve Gadehjørnet nu er ubebygget og optages af et Plankeværk. Men som man ser paa hosstaaende Billede, laa der indtil i Fjor et lille kønt toetages Hus, der ogsaa hørte til Gadens ældste, det blev nemlig opført 1855 af Købmand Schandorph. Grundene her ved Sønderallé kaldtes tidligere Schandorphs Toft og tilhørte sidst ovennævnte Aktieselskab, der havde sine Kontorer her, indtil dets ny Ejendom stod færdig. Den nuværende Bygnings Beliggenhed og Arkitektur lader imidlertid formode, at Selskabet har til Hensigt at opføre en ny Hjørnebygning. Det ske snart, Plankeværker pynter ikke, og Aarhus's eventuelle Appetit paa den Slags Stilladser er sikkert forlængst bleven fuldstændig mættet af det nu endelig afdøde berygtede Plankeværk paa Bispetorvet.

Snurrtigt nok har mine politiske Anskuelser foranle-

diget den, der var Firmaets herværende Chef i 1920, til tvært at nægte de sædvanlige Oplysninger, denne Bogs Udgivere har gjort Brug af, hvorfor vi nøjes med at konstatere, hvad Vinduerne i sig selv meddeler, at her sælges elektriske Artikler — herimellem sikkert ypperlige, fanatisk glødende Pærer.

Søndergade Nr. 74 — Hj. af Sønderalle — tilh. A S Tvermoes & Abrahamsen.
Den lave Bygning er nu nedrevet.

Nr. 72 tilhører *Rahrs tekniske Forretning A/S*, der købte Ejendommen 1919 og lod den ombygge 1920.

Den oprindelige Ejendom var opført 1855 af Købmand Schandorph. Ejendommen, der nu er fuldstændig moderniseret med store elegante Spejlglasruder, faar dog næppe Lov til at blive i sin nuværende Skikkelse; det er sikkert Meningen at føre den toetages Bygning op i samme Højde som de to fireetages Naboejendom-

me. Grunden strækker sig helt igennem til Asylgade, hvor Firmaet, ligeledes i 1920, med Arkitekt Høeg-Hansen opførte et anseeligt Komplex, som vil blive nær-

Søndergade Nr. 72, tilh. Rahr's tekniske Forretning, A/S.

mere beskrevet, naar vi paa vor Vandring gennem Byen kommer til denne Gade.

„Rahr's tekniske Forretning A/S“ kan føres tilbage til 1841, da Købmand, senere Etatsraad, Edw. F. Rahr startede sin Købmandsforretning i Mindegade Nr. 4. Hans Søn Viggo L. Rahr overtog Forretningen 1893, og i 1909 udskiltes Rør- og Sanitetsafdelingen, der

L. P. Nielsen,
Direktør.

Arnold Elmgreen,
Direktør.

R. Johansen,
Direktør.

overdroges til Rahrs tekniske Forretning A/S med Lokaler i den gamle historiske Gaard „Trods Katholm“, Mindegade 4. Efter at Direktør L. P. Nielsen, der ledede Forretningen fra 1. Januar 1910, og Grosserer Arnold Elmgren 1. Januar 1919 havde overtaget Firmaet, der fik en Kapital paa 500,000 Kr., udvidedes Rammerne, og Forretningen henflyttede til den moderne Bygningscarré, omfattende Søndergade 72 og Asylgade 5—7. (Se I Del, S. 379). Forretningen omfatter: Støbegods, Rør, Fittings og tekniske Artikler, al Slags Installationsmateriale for Vand, Gas, Damp, Varme og Elektricitet samt Vinduesglas og Spejlglas.

Nr. 70 er, som før nævnt, opført 1906, medens den tidligere Bygning var opført 1856 af Ritmester Bauditz. Indtil for nylig ejedes den af *Rahrs* tekniske Forretning A/S, der nu har solgt den til Købmand Johannes Hansen, Aarhus Værktøjsmagasin. Det er en høj, køn Bygning med Granitsokkel og røde, strøgne Sten. Stueetagen optages naturligvis af Forretninger, nemlig Fru *Signe Laursens* Urforretning, *Holmboes* Skomagerforretning, Fru *Gyldenbecks* Modeforretning og Aarhus Kurvemøbelfabrik, der ejes af Carl Jensen og August Schiller.

Fabrikant *Jensen* er født 1878 i Aalborg, hvor han

Carl Jensen,
Fabrikant.

August Jensen,
Fabrikant.

Svend Aage Høyer,
Forretningsfører.

ogsaa er uddannet. 1918 startede han dette Firma, idet han overtog Kurvemager Johannes Andersens Forretning og Fabrik i Vestergade. I 1921 flyttedes Fabrik og Lager til ny Lokaler i Vestergade 47, medens Forretningslokalerne stadig blev i Søndergade. Der fremstilles alle Slags Kurvearbejder, hvorved der beskæftiges ca. 25 Mennesker, og Fabrikaterne afsættes over hele Danmark. Fabrikant *Schiller* er født 1887 i Kristiansstadt i Brandenburg og indtraadte i Firmaet den 5. Juli 1918. Paa 1ste og 2den Sal bor henholdsvis Pastor N. Joh. Laursen og Læge J. G. A. Gliemann, og i Bagbygningen findes Fru *A. Laursens Skole*, der har Dimissionsret til Alm. Forberedelseseksamen. Skolen er oprindelig oprettet som Frisko'e 1887 og overtoges 1891 af Fru Laursen. 1899 blev den Realskole, og siden Fru Laursens Død 1911 bestyres den af Frk. M. Nielsen. Her undervises for Tiden 283 Elever.

Nr. 68 tilhører A/S Den folkelige Forsamlingsbygning (se under Østergade). Den og de bagved liggende Bygninger med Stalde blev oprindelig opført til Kaserne af Ritmester Bauditz 1856. Façadebygningen, der er et lavt, toetages Hus, optages nu af tre forskellige Forretninger.

Den første tilhører Købmand *Chr. Jepsen*, der er født i Holstebro 1889 og etableret 1916 i Søndergade Nr. 62. Forretningen, der omfatter Manufaktur og Tricotage, flyttedes 1918 her til Nr. 68.

Søndergade 70, tilhører Købmand Johs. Hansen
Forretningen i Forgrunden tilhører Aarhus Kurvemøbefabrik.

Den midterste Butik er den, der optager det meste af Facaden, den tilhører Cyklehandler *Chr. Lisberg*, der er født 1874 i Skørring og fik Uddannelse som Kedel- og Grovsmed. 1900 begyndte Lisberg i et lille Værksted i Rosenkrantzgade, og 1916 flyttede han her til Søn-

Ejvind Kjær,
Direktør.

P. Ibsen,
Direktør.

Fru C. Græpel.

dergade, hvor han nu har en anseelig Virksomhed. Aarhus Bys mest omtalte Cykle, bygget i to Etager, er fremstillet her.

Den tredie Forretning tilhører *A/S Jyllands Frøforretning*, som grundlagdes her 1885 af N. Th. Jacobsen. Det overgik til Aktieselskab 1918 med Ejvind Kjær og P. Ibsen som Direktører. *Kjær* er født i Aarhus og *Ibsen* i København 1867.

Nr. 66 er ogsaa et morsomt lille Hus, der skylder Vagtmester Lauritsen sin Oprindelse. Han byggede det 1866, og det ejes ligesom det forrige af „Den folkelige Forsamlingsbygning“. Bortset fra Schreibers & Carl Petersens Sæbe- og Parfume forretning i Bygningens venstre Side optages hele Huset af Familien *Græpel*. Her startede Fru C. Græpel, der er født i Randers, sin Modeforretning 1904.

Nr. 64 er opført samtidig med den foregaaende Ejendom og af samme Mand; den ejes nu af Skotøjshandler *N. Lund*, der købte den 1919. Lund er født 1883 i Skjern, etableret 1913 i Ryesgade Nr. 25 og her 1919.

Nr. 62 er opført 1863 af Tømrer N. Ussing og ejes nu af Kulgrosserer *E. Eriksen*, der købte den 1917 af Enkefru Jensen og lod den ombygge af Murermester

Søndergade Nr. 68.

H. Mortensen. Grosserer Eriksen er født 1883 i Borum og etableret 1909 i Banegaardsgade, hvor Firmaets Oplag findes. I 1914 fik det Navnet „Aarhus Kulimport“ og det omfatter Handel med al Slags Brændsel.

Søndergade Nr. 66, Fru C. Græpels Modeforretning.

Nr. 60 stammer fra samme Tid og er opført af Pakhuskarl S. Sørensen; den ejes nu af Købmand *Arthur Christensen*, der er født 1894 i Holstebro.

Forretningen i Stuen, „Dansk Broderimagasin“, tilhører Christensen, der overtog den 1919. Den er startet af hans Hustru 1913.

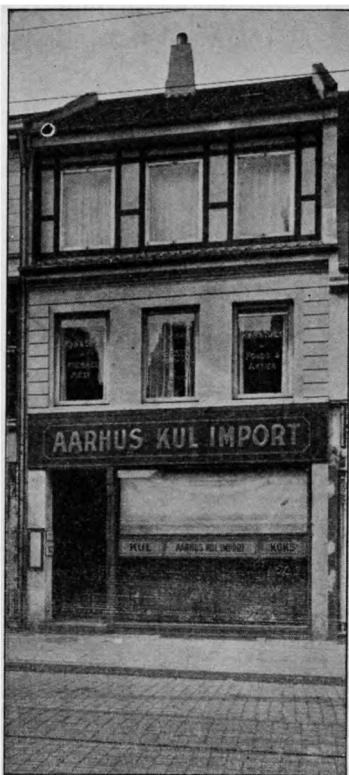
De fem sidste Ejendomme har naturligvis ikke nu samme Udseende, som da de blev opført. Gennem Aarene og under de skiftende Ejere er de undergaaet for-

Søndergade Nr. 64, tilh. Skoøjshandler L. Lund.

skellige Ombygninger, saadan som Tiden og vel navnlig Forretningerne har krævet det. Paa Illustrationerne vil man se, at Gadens Udvikling til Forretningsstrøg har sat sit Mærke paa dem, og det gælder navnlig de tre sidste. Den næste Ejendom Nr. 58 er sikkert, om ikke

Byens saa Søndergades mindste Hus, i hvert Fald er det sikkert den mindste Facade i Aarhus. Det lille Dukkehus er opført 1870 af Murersvend A. Marcussen og

Søndergade 62, tilhører „Aarhus Kulimport“.

ejes nu af Cigar- og Vinhandler *L. Laursen*, der har sin Forretning her. Mere kan der ikke rummes i dette Bygningsværk.

Nr. 56 — Hj. af Østergade — er opført 1890 af Manufakturhandler Sand. Før den Tid laa her 3—4 smaa

Huse, der skal have rummet en gammel Købmandsforretning. Ejendommen ejes nu af Hatte- og Buntmager *Oscar Jentzsch*, som købte den 1919, og samtidig erhvervede han den tilstødende Ejendom i Østergade Nr. 24 i den Hensigt at bygge den op i samme Stil som

Søndergade 60, tilhører Købmand Arthur Christensen.

Søndergadeejendommen. Jentzsch, der tilhører en ældgammel Buntmagerslægt, er født 1876 i Odder, han er uddannet i København og 6 Aar i Udlandet og etablerede sig her 1906. Forretningen paa Hjørnet i samme Bygning hedder Krone-Magasinet og er oprettet 1899 som en Aarhus Filial af det københavnske Firma med samme Navn. Hvorvidt Firmanavnet er et Udtryk for den

Omstændighed, at man her kan komme af med dansk Mønt med samme Betegnelse, skal vi lade være usagt, men i hvert Fald faar man fuld Valuta i alt hvad Hjærtet begærer af Herrelingeri. Forretningen ledes og med-ejes af Købmand *Johannes Larsen*, eller som han bedre

Søndergade 58, tilhører L. Laursen.

kendes: Krone-Larsen. Han er født 1871 i København.

Saa er vi altsaa ved Østergade, men inden vi gaar over den og videre ned ad Søndergade, maa vi tage den modsatte Side af Gaden, hvor vi slap ved Regina-bygningen.

Dennes Nabobygning, en smal 4-Etages Ejendom, — Søndergade Nr. 51 er af nyere Dato. Den er opført 1907 af Købmand Blichfeldt og ejes nu af Fru A. Larsen. I

A. Christensen,
Købmand.

Krone-Larsen,
Købmand.

Jens P. Larsen,
Grosserer.

Stueetagen er en Klædeforretning, og i den Side, der støder op til Reginabygningen, findes „Konfekthuset“, der tilhører Fabrikant *Vald. Pedersen*, hvis Hovedforretning ligger i Bruunsgade. (Se: Supplement, Bruunsgade). Paa første Sal har Grosserer *Jens P. Larsen* sin Virksomhed, der omfatter Engroshandel med Ure og Guldvarer, der finder Afsætning baade i Danmark, Norge og Sverrige. Grosserer Larsen er født 1875 i Krungerup, blev uddannet i Nykøbing F. og etablerede sig her i Aarhus 1896 først paa Østergade ovenover det nys omtalte Krone Magasin, derpaa i Fredensgade Nr, 17 og 1903 paa Søndergade. Her findes ogsaa Frøken *Charlotte Mygdals* Haandarbejdsmagasin med kunstfærdige og smagfulde Arbejder.

Nr. 49, 47 og 45 hører alle til Gadens ældste Bebyggelse, idet de er opført 1855 og henholdsvis af Vagtmester Loft, Vagtmester Hansen og Skomagersvend S. Sørensen.

At Bygmestrene for de to første Ejendommens Vedkommende har været Militærpersoner, er jo naturligt, da der, som man vil se af det foregaaende, har ligget en Kaserne lige overfor, og Skomagersvenden har aabenbart været en smart Fyr og derfor nedsat sig tæt paa Livet

af Soldaterne — for at faa bedre Gang i Støvlerne. Nr. 49 tilhører nu Kunstdrejer *Chr. Baes*, der købte Ejendommen 1909 af en Skrædermester Cederstrøm. Baes er født 1862 i Aarhus uddannet hos Sabro og etableret 1890

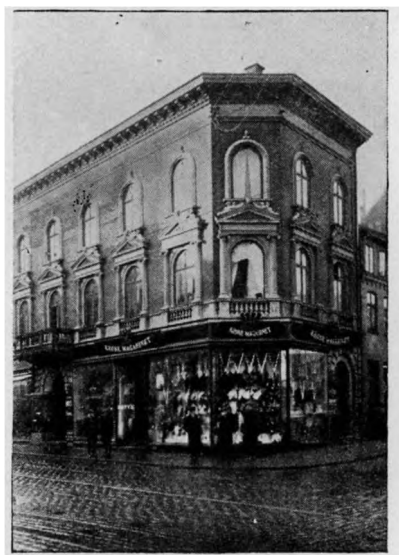

Søndergade Nr. 56, tilhører Buntmager Oscar Jentsch.

paa Frederiksgade Nr. 12 og her 1910. Han er Kasserer i Drejermesterlauget.

Nr. 47 tilhører den gamle kendte Fotograf *Hans Andersen Ebbesen*, der er født 1848 ved Horsens og oprindelig blev uddannet som Beslagsmed paa Veterinærskolen i København. Derefter blev han Konstruktør (han har opfundet en dirkefri Laas), og i Aarene 1879 — 83 gennemgik han Kunstakademiets Malerskole. Senere var han ansat hos Hoffotograf Hartmann, og 1884 nedsatte

han sig i Aarhus, hvorfra han i mange Aar beskæftigede sig med Landskabsfotografering, som han drev frem til den fineste fotografiske Kunst. Han er Indehaver af Aarhus Brevkortforlag. Foruden ved de berømte Landskabsbilleder er Andersen-Ebbesens Kunstforlag kendt for den

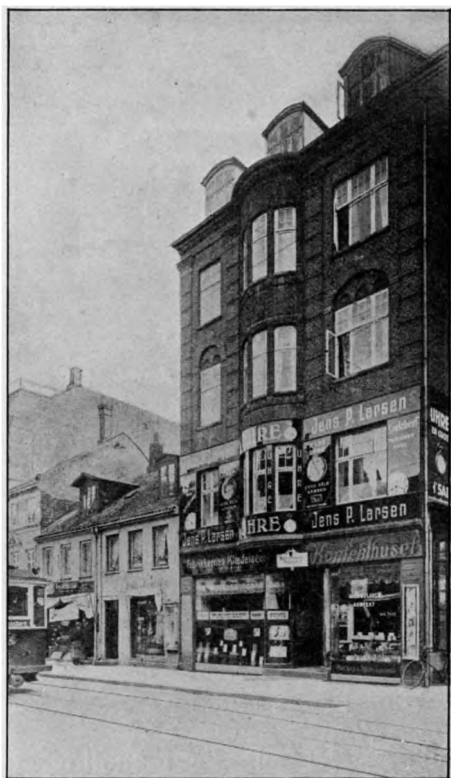

Søndergade 56, Hj. at Østergade. I Stuen: Krone-Magasinet.

talentfulde Frøken *Ebba Ebbesens* haandtegnede Kort, hvis yndefulde, saare let drapperede Kvindeskikkelser tilfører det forbløffede Aarhus et gallisk Pust fra den usnærpede Seinestad, hvor Skønhed og Skælmeri ikke vækker Forargelse, selvom den lader haant om Bomulds-hoser og Vadmelsklokker i 7 Lag. Hony soit qui mal y pense!

Nr. 45, der oprindeligt kun havde een Etage (Første-salen er paabygget 1870), tilhører Købmand *Rudolph*

Mentzel, der købte den 1916. *Mentzel* er født 1856 i København, uddannet i Odense og etableret i 1885 i Aarhus, først i Frederiksgade, senere i Vestergade 21

Søndergade Nr. 51, Grosserer Jens P. Larsen -- i Stuen „Konfekthuset“.
Til venstre ses Nr. 49-47, tilhørende Baes og Andersen Ebbesen.

og her i Søndergade 1902. Hans Forretning omfatter Galanteri og Legetøj.

Nr. 43 hvis Grund gaar igennem til Amaliegade, er opført 1896 af Slagtermester Henrichsen og ejes nu af

Klaverbygger *C. Bertelsen*, der købte den 1918. Bertelsen er født 1886 i Bindslev, uddannet i Tyskland, Frankrig, England og Østrig og etablerede sig i Horsens 1913 og Aaret efter her paa Søndergade. Hans Forret-

Søndergade Nr. 45, tilhører Købmand R. Mentzel.

ning, der tillige er Udsalg for Pianofirmaet Hindsberg, omfatter Reparation og Stemning af Pianoer.

Nr. 41 og 39 tilhører begge Enkefru J. Petersens Dødsbo og er lige gamle, idet de er opført 1856 af Møllebygger Mikkelsen, der altsaa ikke har ladet det blive ved Møllerne alene. I Nr. 41 findes bl. a. Ur-mager *S. Brøbecks* Forretning, og i Nr. 39, der danner Hjørnet af Østergade og Søndergade, har Købmand

Sjørup Jørgensen sin Manufakturhandel. Niels Sjørup Jørgensen er født 1878 i Aarhus, uddannet her og etablerede sig 1905. Sjørup Jørgensen er Medejer af Ejendommen og beskæftiger 28 Mennesker i sin Virksomhed.

Søndergade 43, tilhører Klaverbygger Bertelsen.

Lad os saa kaste Terningerne og gaa over Østergade. Den modsatte Hjørneejendom er matriculeret til Østergade og er ogsaa denne Gades Nr. 23, hvorfor dens Opførelsesaar m. v. vil forekomme dér. Da Hjørnebutikken nærmest er et Led i Søndergades Fysiognomi, skal vi tage den her. Den ejes af Tobaksfabrikant N.

Chr. Baess,
Kunstdrejer.

Andersen Ebbesen,
Fotograf.

Rudolph Mentzel,
Købmand.

C. Nielsen, København, og blev oprettet 1901. Paa Lille Torv har samme Firma ligeledes Filial paa Hjørnet af Badstuegade.

Den fjerde Hjørneejendom i dette Kryds er Sønder-

Søndergade 41.

gade Nr. 46 (Østergade 11), der tilhører Købmand *P. J. Buchtrup*. Den er opført 1871 af Landmand M. R. Rasmussen, og 2 Aar efter grundlagde Buchtrups Fader, P. A. Buchtrup, Forretningen her i Ejendommen. 1913 blev gamle Buchtrup kgl. Hofleverandør, og i 1915 overtog den nuværende Ejer Forretningen, der omfatter

Søndergade Nr. 39, Hj. af Østergade, Købmand Sjørup Jørgensens Forretning.

Colonial og hører til dem, det er behageligt at faa Varrer fra. Købmand Poul Johan Buchtrup er født 1882 i Aarhus og er Bestyrelsesmedlem i Velgørenhedsselskabet og Øresparekassen.

Saa gaar vi videre ned ad Søndergade. Nr. 44 er opført 1870 af Murer M. Jensen og ejes nu af Fru E. Buchtrups Dødsbo. Ejendommen gør sig nærmest bemærket ved sine mange Skilte og rummer i Kældretagen *A/S Det ny Tobakskompagni*, der er oprettet 1906 og overtaget af den nuværende Ejer, Købmand

Harald Andersen, 1909. Det omfatter alle Arter af Tobak en gros og en detail, og samtidig driver Ejeren Lotterikollektion.

Købmand Andersen er født 1879 i Aarhus og uddannet i Skanderborg, han er Redaktør af „Haabets

Hjørnet af Søndergade og Østergade, Nr. 23, N. C. Nielsens Tobaksudsalg.

Røst" og i Hovedbestyrelsen for Dansk Spiritist Union.

Den næste Ejendom, Nr. 40—42, hører til Gadens yngste, den er opført 1913 af Købmand M. P. Marcusen og ejes nu af Rentier *Th. S. Hermansen*. I Bygningen er indrettet Apothek, som drives af Apotheker *Joh. Aug. Andersen*, der er født 1850 i Skarresø, blev cand. pharm. 1874 og fik Privilegium 1905 i Asnæs og 1913 i Aarhus. Andersen er Formand for Aarhus Apothekerforening.

Naboejendommen, Nr. 38, er, som man ser af Illustrationen Side 86, ikke helt almindelig. Den er opført 1914 af Ejeren, Ostehandler *R. Møller*, med Arkitekt Wier som Bygmester. Den tidligere Ejendom var ikke saa opadstræbende; Kælder, Stue, 1ste Sal med en Kvist var

Søndergade Nr. 46, Hj. af Østergade, tilh. Købmand P. I. Buchtrup.

dens Udseende, og saadan skal den være opført i 60'erne. *Møller* købte den 1897 og flyttede sin Forretning hertil Aaret efter. Før den Tid laa den i Ryesgade Nr. 5, hvor den blev etableret den 29. Januar 1894. Saa flyttedes den 1896 til Søndergade 44, hvor den altsaa laa i 2 Aar. Den omfatter Ost en gros og en detail. Køb-

N. Sjørup Jørgensen,
Købmand.

N. C. Nielsen,
Fabrikant.

P. I. Buchtrup,
Købmand.

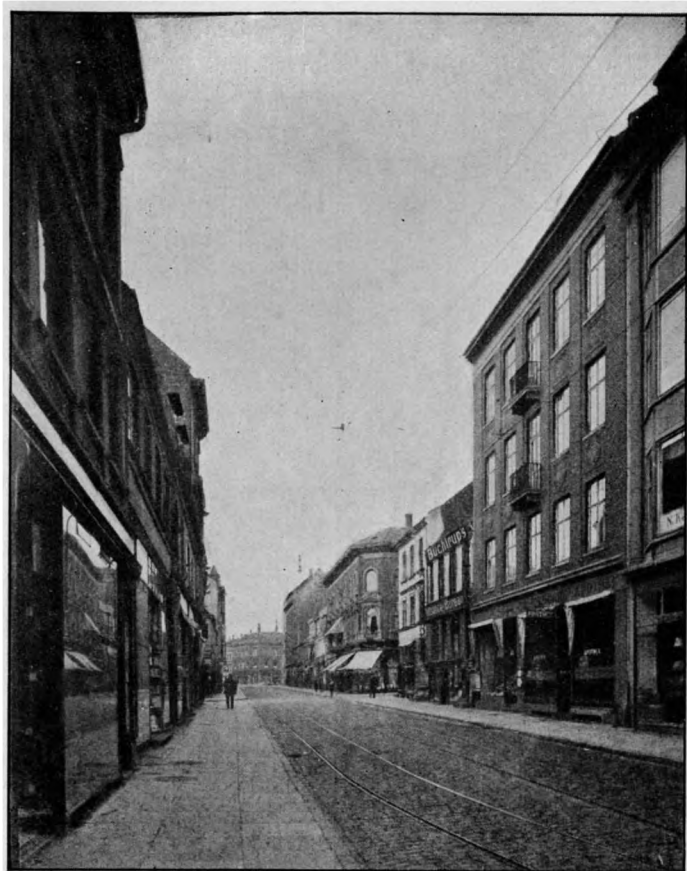
mand Møller er født 1862 i Gjessing ved Skanderborg og uddannet som Mejerist.

Da der altsaa ikke er noget Nr. 37 i Gaden, gaar vi til Nr. 35, der er opført 1899 af Købmand P. Højmark og ejes af Sagfører H. Rasmussen, der ogsaa ejer Hjørneejendommen, der burde have haft Nr. 37.

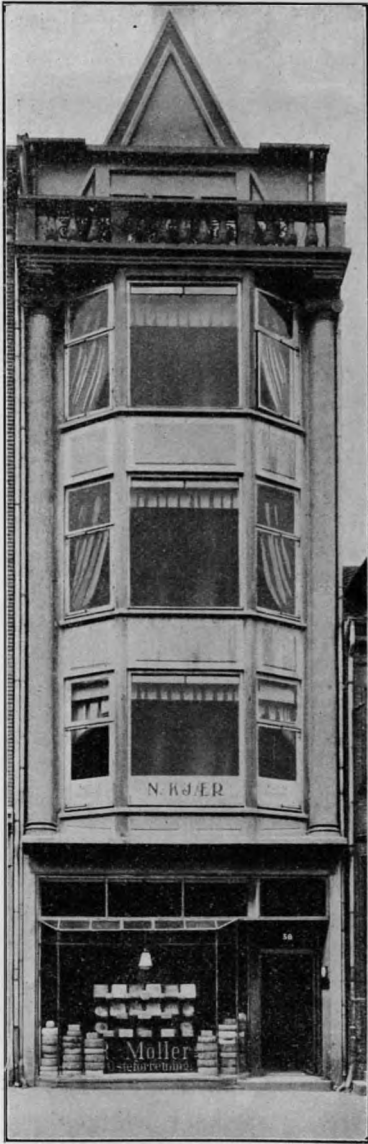
Søndergade Nr. 44, „A/S Det ny Tobakskompagni“.

Nr. 31—33 var oprindelig to Ejendomme, henholdsvis opført 1869 af Øltapper Andersen og 1870 af Tøm-

Parti af Søndergade. I Forgrunden tilhøre Søndergades Apotek.

ermester Thorbrøgger. 1903 købte Paraplyfabrikant *Johs. Blinkenberg* Ejendommene, som han 1912 lod sammenlægge og modernisere. Fabrikant Blinkenberg

Søndergade Nr. 38, tilh. Købmand R. Møller.

er født 1865 i Ribe, uddannet der og i Udlandet og etableret her i Aarhus paa Vestergade Nr. 7 den 12. September 1890; han flyttede 1895 Forretningen til „Ankerhus“, indtil den ved Købet af Ejendommen kom hertil. Foruden Paraplyer omfatter Fabrikationen Pi-ber og Ravarbejder. Medens denne Butik optager Ejendommens midterste Del, flankeres den af en Konfekturforretning, der hedder „Noblesse“ og er oprettet af Fabrikant *Aksel Nielsen*, og af A/S Nordisk Auer-Compagnis jyske Afdeling, der blev oprettet 1909 og bestyres af *J. O. Olsen*, der er født 1890. Virksomheden omfatter elektrotekniske og Gas-artikler.

I Ejendommens 1ste Etage ligger „Retshjælpen for Ubemidlede“, der ledes af Sagfører *M. L. Nielsen*. Retshjælpen er oprettet 1904 af Aarhus Sagførerforening, og den

Søndergade Nr. 31-33, tilh. Fabrikant Blinkenberg.

yder vederlagsfrit Raad og juridisk Assistance for Ubedlidle. Nr. 29 er opført 1868 af Snedker H. J. Jensen og ejes nu af Melhandler *O. Berg*, der 1911 lod Ejendommen modernisere.

Den i Stueetagen liggende Melforretning er grundlagt 1878 og laa den Gang i Frederiksgade Nr. 52.

Søndergade Nr. 29, tilhører Melhandler *O. Berg*.

1882 overtog *O. Berg* den samtidig med, at han købte Ejendommen, og i 1911 overdrog han den til sin Søn, *V. F. Berg*, der er født 1884 i Aarhus. — Boghandelen ved Siden af tilhører Boghandler *H. Jensen Jørgensen*.

Vi krydser atter Gaden og har i Nr. 36 a og 36 b to Ejendomme, der er opført 1872, henholdsvis af Tømrer *O. P. Hansen* og Konstruktør *H. Frederiksen*. 36 b ejes af Sagfører *F. Chr. Frederiksen*, der residerer paa 1ste Stokværk, mens Stue og Kælder optages henholdsvis af *Milwertz & Kensings* Frisørsalon og Blomster-

forretningen „Flora“. 36 a tilhører Slagtermester *Harald Nisted*, der købte Ejendommen 1895. Nisted er født 1867 i Odense, er uddannet der og i Tyskland og England, hvorefter han 1892 etablerede sig her i Staden i Søndergade Nr. 30. Hans Forretning giver Arbejde til 25 Mennesker.

Søndergade 36 B.

Nr. 34 er opført 1875 af Sergent J. Sørensen og tilhører nu en Fru M. Sørensen i København. Den giver Ly til A/S „De forenede Malermestres Farvemølle“, Aarhusafdeling, der bestyres af *V. Bentzen*, født 1887 i København, indtraadt i Firmaet 1916 og Bestyrer siden Afdelingens Start 1919. Hovedvirksomheden er oprettet 1845 i København. A/S „Aarhus Nattevagt“ har sine Kontorer paa 1ste Sal ved Siden af *H. Robæks* Manufaktur- og Tricotageforretning.

Overfor har vi Nr. 27, hvor vi desværre ikke kender

Bygherren, men véd, at den er opført 1856 som et pænt lille etetages Hus, som den nuværende Ejer, Manufakturhandler *Ferdinand Salling*, 1915 lod paabygge en Etage. Købmand Salling er født 1880 i Aarhus, uddannet i Fredericia og etableret 1906 i Søndergade Nr. 34, hvor han

Søndergade 36 A.

drev Forretning, til hans Ejendoms Ombygning var tilendebragt 1916. Forretningen omfatter Manufakturvarer en gros og en detail. Salling er desuden Ejer af Østergade 29, hvis Grund støder op til Søndergadeejendommens.

Ejendommen ved Siden af har to Numre, nemlig 23—25, hvilket naturligvis skyldes den Omstændighed,

at her har ligget 2 mindre Ejendomme, som efter Siggende er opført henholdsvis 1883 af Møbelhandler Mikelsen og i 70-erne af en Enkemadam Bohr. Den nuværende Ejendom er opført 1894 af Bogtrykker, nuværende Fabrikant Mammen, der havde sit Bogtrykkeri her, hvor en Mængde af Landets store Bogtrykkere har

Søndergade Nr. 32 og 34.

staaet i Lære (se Mammens Æskefabrik, Trøjborgvej). Ejendommen ejes nu af „Arbejdernes Brugsforening“ og optages bl. a. af *Arnold Lyngby's* Møbelforretning, *Betty Nielsens* Handskefabrik og paa 1ste Sal af Firmaet *A. Fischer & Co.s* Skrivemaskineforretning.

Arnold Lyngby er født 1866 i Lyngby, uddannet som Tapetserer i Randers samt i Tyskland, Schweiz og Frankrig; han nedsatte sig i Aarhus 1892 i Vestergade 18, indtil han 1912 flyttede til Søndergade.

Betty Nielsens Handskefabrik er oprettet 1890. Efter

Frk. Niensens Død 1908 overgik den til Søsteren, Camilla Nielsen, som gik i Kompagni med Frk. Dagmar Petersen, der er født i Horsens og har været i Forretningen siden dens Start.

Nr. 32 er opført 1863 af N. Ussing og ejes nu af

Søndergade Nr. 27, tilh. Manufakturhandler F. Salling.

Restauratør *C. J. Jensen*. Foruden dennes Virksomhed i Stuen ligger i Kælderen Handelsgartner *Marius Niensens* Forretning, der er grundlagt 1898 i Odense og flyttet til Aarhus 1909 (Lille Torv 2). Fra 1918 har den ligget her. Nielsen er født 1873 ved Bogense.

Nr. 30 er opført 1856 af Murersvend M. Olsen og ejes nu af Skrædermester *P. S. Houlberg*, der er født 1869 i Fjellerup. Han etablerede sig 1896 paa Kannike-

Harald Andersen,
Købmand.

J. A. Andersen,
Apoteker.

R. Møller,
Købmand.

gade 10—12, hvor Forretningen, der omfatter Skræderi, Børnekonfektion og Klædehandel, laa, indtil Houlberg købte Ejendommen her af Grosserer Søren Justesen i 1905.

Den næste Ejendom har tidligere været to, hvorfor den har Numrene 26—28. De oprindelige Ejendomme var opført henholdsvis 1856 af Skipper Bæhr og 1854 af Karetmager Andersen. Den nuværende Ejer, Købmand *Alfred Christensen*, lod Ejendommene sammenlægge og modernisere i 1916 og foretog i 1920 endnu en Ombygning, væsentlig med Forretningsudvidelse for Øje. Alfred Christensen er født 1882 i Malling og etablerede sig her i Aarhus 1912. Forretningen, der optager hele Ejendommen, omfatter Manufaktur og Sengeudstyr. Købmand Christensen er Næstformand i Manufakturhandlerforeningen.

Paa modsat Side har vi i Nr. 19—21 en Ejendom, hvis Ydre og Indre fuldstændig er udnyttet til Ejerens Forretning. Den tilhører Købmand A. Møller Petersen, der købte den 1913 og straks lod den ombygge. Senere undergik den stadig Forandringer, efterhaanden som Virksomhedens Udvidelse krævede del.

Adolph Martin Møller Petersen er født 1868 i København og etablerede sig 1899 i Søndergade 23—25,

hvor Forretningen laa, til Møller Petersen erhvervede Ejendommen her. Virksomheden har Firmanavnet „Jens Kjeldsen“, omfatter Fremstilling af Herreklæder og Arbejdstøj samt Handel med Herrelingeri, og det opgives,

Søndergade Nr. 23 - 25.

at den beskæftiger 200 Mennesker til daglig.

Nr. 24 er opført 1860 af Muremester Halling og erhvervedes senere af Guldsmed K. F. Svinth, der 1894 lod Façaden forandre til dens nuværende Skikkelse. Den ejes nu af hans Søn Guldsmed *Johannes Svinth*, der er født 1876 i Aarhus og uddannet hos Faderen og i Hor-

F. Salling,
Manufakturhandler.

Harald Nisted,
Slagtermester.

J. W. Blinkenberg,
Fabrikant.

sens. 1909 overtog han Forretningen efter Faderen, der havde grundlagt den i Studsgade 1875. 1915 udvidedes den til ogsaa at omfatte Søl, Bijouteri en gros. Svinth er Bestyrelsesmedlem af K. F. U. M.

Søndergade Nr. 30, tilhører Skrædermester Houlberg.

Nr. 22 er Søsterejendom til Nr. 24, idet den er opført samme Aar og af samme Mand. I 1910 blev Façaden ombygget af Fru Lystrup Thor, og den ejes nu af Boghandler A. *Boesen*.

Søndergade Nr. 28-26, tilhører Købmand Alfred Christensen.

Nr. 20 er opført 1874 af N. L. Holst og ejes nu af Frk. Ellen Jacobsen.

Stueetagen optages af Sæbeforretningen „Standard“ og Budtz Møllers Eftf. (Fotografisk Handelshus, Aarhus-afdeling). Hovedfirmaet i København er grundlagt 1862, overtoges af Efterfølgeren 1885, og Filialen i Aarhus oprettedes 1909. Virksomheden her ledes af *Carl E. Patrunch*, der er født 1879 i København, uddannet i Fir-

maet og Afdelingsleder i Aarhus 1920. Forretningen handler med alle fotografiske Artikler og fremkalder og kopierer vore Amatørbestræbelser paa dette Omraade.

Søndergade Nr. 19-21, tilhører Købmand A. Møller Petersen.

Ligeoverfor har vi Nr. 17, en anden decideret Forretningsejendom. Muremester Halling har næppe tænkt sig den saaledes, da han byggede den 1855. I 1884 lod Købmand Gotfred Bech opføre en ny Façade, som senere er bleven endnu mere moderniseret.

Den ejes nu af *J. Bømler*, der har etableret den i Stueetagen liggende Forretning, som 1917 overtoges af Købmand *Aage Danielsen*.

Danielsen er født 1889 i København, uddannet i Skotøjsindustrien dér og etablerede sig 1915, idet han over-

Søndergade Nr. 24, tilhører Guldsmed **J.**hs. Svinth.
Tilhøjre Nr. 22, tilhører Boghandler Boesen.

tog „De danske Skotøjsfabriker i København“, hvilke han endnu er Medindehaver af.

Forretningen i Byngingens venstre Side tilhører „Standard Mønsterforretning“, der er oprettet 1902 som Filial af det københavnske Firma af samme Navn. Den laa oprindelig i Ryesgade, flyttedes 1904 til Søndergade 20

og i 1907 til Nr. 17. Forretningen ledes af *Albert Thysen*, der er født 1868 i Randers og overtog Ledelsen her 1916.

Søndergade Nr. 20, Budtz Møllers Eftf.

Firmaets Navn gør Omtale af de mange Artikler, den omfatter, overflødig.

Paa 1ste Salen findes en anden københavnsk Filial, nemlig Konfektionsfirmaet Carl Jacobsen & Co. Den er oprettet her i Aarhus 1915 og ledes af Forretningsfører

Arnold Lyngby,
Fabrikant.

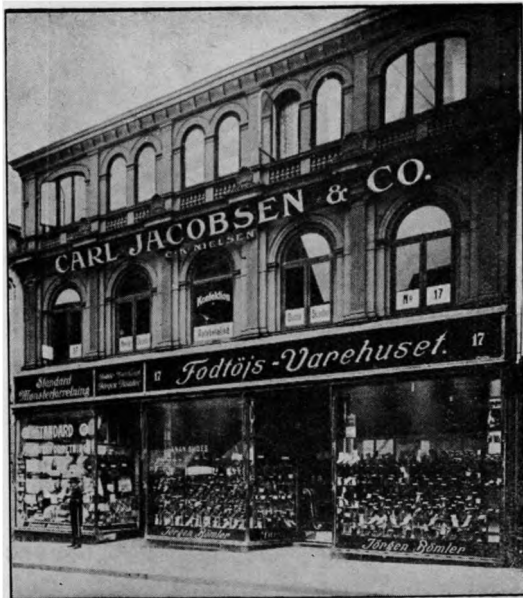
P. Houlberg,
Skrædermester.

Alfred Christensen,
Købmand.

C. K. Nielsen, der er født 1871 i Kolding. Nr. 13 eksisterer stadigvæk ikke, hvorfor vi gaar til Nr. 15.

Denne Bygning er opført 1856 af Skipper Bæhr, der aabenbart har været en flittig Bygherre her i Sønder-

Søndergade Nr. 17.

gade. Ejendommen tilhører nu Købmand *Alfred Jensen*, der 1918 overtog den efter Manufakturhandler *William Nielsen* og lod Façaden ombygge 1920.

Den her liggende Manufakturforretning er grundlagt 1899 af *William Nielsen*, hvis Navn den endnu bærer.

Søndergade Nr. 15, tilhører Købmand *Alfred Jensen*.

Da *Nielsen* døde 1917, blev *Alfred Jensen* Leder af Forretningen, indtil han 1919 overtog den for egen Regning. Den omfatter Manufaktur og Konfektion.

Købmand *Jensen* er født 1891 i Aarhus og fik sin Uddannelse af Forretningens Grundlægger.

Nr. 16—18 er opført 1874 af Murermeister *W. Rath* og tilhører Skotøjshandler *P. Bandtholtz*, der tillige er Ejer af Naboejendommen Nr. 14. I Nr. 16—18 findes „*L. Christensens Skotøjsmagasin*“, der overtoges af

Bandtholtz, da denne etablerede sig 1905 (se Søndergade Nr. 4—6). Forretningen er oprindelig startet 1883.

I Nr. 14 ligger Købmand *K. N. Søgaards* Kaffe-forretning. Søgaard er født 1862 i Hørning, hvor han

Søndergade Nr. 16, tilhører Købmand P. Bandtholtz.

tidligere ejede Hørning Kro. Han etablerede sig i Aarhus 1898 i Frederiksgade Nr. 20 og flyttede til Søndergade 1901. 1920 optoges Sønnen Ejnar Søgaard som Kompagnon.

Nr. 11 er opført 1907 af den nuværende Ejer, Direk-

tør Elvin Wistoft. Det er et af Gadens høje Huse, som har erstattet et lille, toetages Hus.

Direktør *Wistoft* er Direktør for en Række Forsikrings-selskaber, der har Kontor paa 1ste Sal, nemlig Jydsk Brandforsikring for Bygninger, Jysk Brandforsikring for Løsøre, Stormskadeforsikringsforeningen for Landbygninger i Jylland og Tyveriforsikringen „Sct. Clemens“.

Søndergade Nr. 14, K. N. Søgaards Forretning.

Han er født den 29. November 1860 i Aarhus, opholdt sig i Amerika 1879—82, blev 1909 Direktør for de ovenfor nævnte Forsikringsvirksomheder, er Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af gens. danske Brandforsikrings-selskaber fra 1909 og Næstformand i det af gens. danske Bygningsbrandforsikringer nedsatte Nævn fra 1910. I samme Etage bor Københavns Straa- og Filthatte-

A. Møller Petersen,
Købmand.

'ohs. Svinth,
Guldsmed.

Carl E. Patruncck,
Købmand.

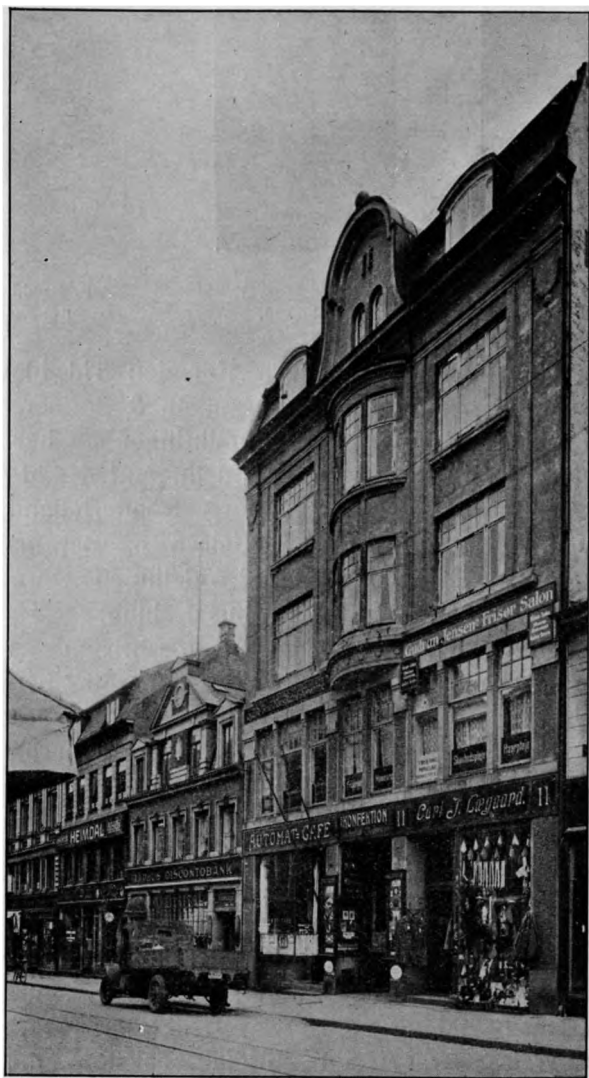
fabrik. I Stueetagen ligger en Automatcafé og „Engelsk Hattemagasin“, der tilhører Købmand *C. J. Lægaard*, som er født 1878 i Holstebro og etableret i Rask Mølle 1902 og i Aarhus 1910, idet han overtog en ældre Herreekviperingsforretning.

I Bagbygningen findes *De forenede Bogtrykkerier*, der er startet den 1. Januar 1907 og beskæftiger ca. 40 Mennesker, deriblandt Personalet til det Trykkeriet tilhørende Bogbinderi, der ledes af Bogbinder V. Carstens.

Ovennævnte Direktør Wistoft er sammen med Bogtrykker *Mads Hansen* Ejer af Trykkeriet. Mads Hansen er født 1860 i Middelfart og etableret i Aarhus paa Hjørnet af Frederiksgade og Fiskergade 1897. Trykkeriet raader over et stort Materiale og har gentagne Gange vist sig istand til at præstere teknisk set ulastelige Tryksager.

I Ejendommen bor desuden Fotograf *Edv. Monsrud*, der er født 1871 i Randers og har nedsat sig i Aarhus 1891.

Nr. 10—12 var oprindeligt to smaa Ejendomme. Den nuværende Bygning er opført 1902 af Tømrermester R. N. Holst og købtes 1918 af *A/S Grøn & Witzke*, det kendte københavnske Assuranceselskab, der 1919 op-

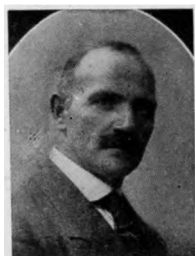
Søndergade Nr. 11, tilhører Direktør E. Wistoft.
Forretningen i Forgrunden tilhører Carl J. Læggaard.

Aage Danielsen,
Købmand.

Alfred Jensen,
Købmand.

P. Bandtholtz,
Købmand.

rettede sin Afdeling i Aarhus. Før den Tid blev det repræsenteret af Firmaet E. Bergmann & Sønner. Selskabet omfatter alle Arter af Forsikringer og har gjort Søforsikringer til sit Speciale. Afdelingen ledes af *N. M. Seest*, der er født 1874 i Skodborg, Sønderjylland, uddannet i Aarhus hos Carl Bertelsen og Bergmann & Sønner og overtog Stillingen ved Afdelingens Oprettelse.

Seest er Næstformand i Aarhus Roklub.

Ved Siden af ligger Købmand R. Christensens Forretning, „Aarhus Kaffemagasin“, der er oprettet her 1898.

Købmand *Christensen* er født 1867 i Ebeltoft, uddannet hos J. Chr. Abildgaard i Aarhus, hvor han var ansat i 12 Aar. Senere var han i det københavnske Firma „Nordisk Kaffekompagni“, indtil han startede sin egen Forretning, der omfatter Kaffe, The, Chokolade og Bisquit en gros og en detail. Paa 1ste Sal har Overretssagfører *Aage Dam Krogh* sine Kontorer. Dam Krogh er født den 11. September 1883 i Aarhus, blev Student 1905 fra Aarhus Katedralskole, cand. jur. 1911 og fik sin Bestalling som Overretssagfører 1917. Han er Bestyrelsesmedlem for juridisk Takstforening, for Marthahjemmet og Vuggestuerne i Aarhus.

I samme Etage har *Marie Dams* Confektforetning

Søndergade Nr. 10-12, A S Grøn & Witzke — Aarhus Kaffemagasin.

sit Udsalg. Her omsætter det unge Aarhus' hulde Eva-døtre deres sidste Mønt i velsmagende Slik, hvorved de bliver endnu sødere, end de var fra Naturens Haand.

I det lille, kønne, røde Hus Nr. 9, hvor man paa 1ste Sal kan faa Bøger over en Bank, ligger bag de

Søndergade Nr. 9, tilhører Aarhus Discontobank.

dekorativt gitrede Ruder *Aarhus Discontobank* (eller som den indtil 1. Juni 1919 hed: Aarhus Kreditbank). Huset er bygget af Snedker Petersen 1854, men blev 1917 delvis ombygget af Banken, der nu ejer det. Banken blev oprettet den 19. Marts 1894 med Jernkræmmer M. Nielsen som Formand og Herredsfuldmægtig J. Dam-Johansen som Forretningsfører. Systemet var, at Laan

Mads Hansen,
Direktør.

Edv. Monsrud,
Fotograf.

Carl Jensen Læggaard,
Købmand.

mod Pant i Løsøre udbetaltes i Noter eller Anvisninger, men dette kunde blive og blev ogsaa af private Diskontører misbrugt til at fordyre de laante Penge for Laaneren. Imidlertid havde Banken stor Tilslutning og har gennemsnitlig haft ca. 3000 aarlige Laanere af ca. 150 Kr. Da Renten ikke oversteg 1 pCt. om Maaneden, var det her, at henved en Fjerdedel af Byens Befolkning kunde optage et lille Laan, naar det kneb, og undgaa private Pengeudlaanere. Vel led Banken mange mindre Tab, men utallige blev hjulpet gennem en vanskelig Klemme.

I 1916 vedtog man at forandre Note-Systemet, og 1. Juli 1917 traadte den nye Bank i Virksomhed, ledet af et Bankraad, hvis Formand blev Manufakturhandler M. Oldberg Kjeldsen, senere afløst af Fabrikant Dambmann. Fra 1. Juni 1919 skiftedes Navnet til „A/S Aarhus Discontobank“. Dette Navn dækker Bankens Virksomhed, idet den gennem rimelig Støtte hjælper det mindre Erhvervsliv, især ved at diskontere smaa Veksler, som ofte volder Smaahandlende og Smaahaandværkere Besvær. Den Del af Virksomheden, som giver Laan mod Løsøre-Pant, er udskilt som en særlig Afdeling under Navnet „Den lille Laanekasse“, der har sit Kontor i Borgporten (se I. Del, S. 87—88).

Aage Dam-Krogh,
Overretssagfører.

O. P. Winther,
Direktør.

R. Christensen,
Købmand.

Bankens første Lokale laa i 1894 i Aagade 15, hvor Banken betalte 450 Kr. i aarlig Leje, og heri var Bankbudets Lejlighed indbefattet; et Par Aar senere flyttede Banken til Skolegade 27, senere til Christiansgade 25 (købt for 87,000 Kr.), hvor den blev indtil 1918.

Direktør er *O. P. Winther*, født i Nordby, Fanø, 1891. Han har tidligere været ansat i Københavns Handelsbanks Filial i Esbjerg, hos Handelsfirmaet Leduc, Saint-Ives & Co. i London og Den danske Andelsbank (Aarhus). Han afløste 1. April 1919 Kreditbankens mangeaarige Direktør, *Thorvald Elmgreen*.

Denne, der var født 1847 i København, deltog som Dreng i Krigen 1864, hvorefter han blev i Hæren; han afgik som Stabssergent og Krigsraad og var i mange Aar til sin Død Formand for Selskabet De danske Vaabenbrødre, Afdeling Aarhus, hvis Festskrift han udarbejdede 1918. Foruden Med. for drukn. Redn. bar han Sølvkorset, og i 1919 blev han Ridder. Han nød ualmindelig Agtelse for sit trofaste, hjælpsomme og ridderlige Sind. Han døde i Juli 1919.

Paa første Sal findes, som det svagt er antydet, Boghandel, men først og fremmest maa vi fortælle, at her findes Hovedkontoret for K. F. U. M. og K. F. U. K.

i Danmark og Kassererkontoret for de samme to Institutioner. Disse Kontorer havde fra 1912 til 1918 Domicil i Pontoppidansgade, hvorefter de flyttedes her til Søndergade 9. *De unges Boghandel* er oprettet i April 1918 og samtidig *De unges Forlag*. Boghandlen ledes af Boghandler *Johansen*, der er født 1896 i Helsingør og uddannet i Viborg; han overtog 1919 Ledelsen af Boghandlen, der som Speciale forhandler kristelig Litteratur og Kunst, men iøvrigt sælger alle andre Bøger.

Forlaget omfatter væsentligt kristelig Litteratur, dog bemærkes det smukke Værk med den noget misvisende Titel „Sønderjylland vundet“ 1919, som jo er af overvejende national Karakter. Det ledes af Forretningsbestyrer *Johannes Christensen*, der er født 1888.

Nr. 8 er opført 1883 af Bogtrykker Backhausen. I Stueetagen findes 2 Forretninger, hvoraf den ene pranger med den dejligste Flora, medens Naboen paa en noget anden Maade er præget af Tidens Omskiftelser. For Tiden er det vist Skotøj, der bydes ud gennem store Reklameskilte: „Uhørt billigt, alt skal sælges“. Den forrige Butik mente det saa alvorligt, at den til sidst

Søndergade Nr. 8, C. Hammerichs Eftf.

stillede Inventaret, inclusive Kasseapparatet, i Vinduet.

Blomsterforretningen derimod er af mere permanent Natur, den har ligget her i henimod 40 Aar, grundlagt af Handelsgartner C. Hammerich. Den ejes nu af *C. N. Schierup*, der er født 1877 i Kettrup og uddannet her i Landet og i Norge. Han overtog Forretningen 1906

Søndergade Nr. 7, tilhører Fabrikant P. Jacobsen.

og er tillige Ejer af et 6 Tdr. Land stort Gartneri i Højbjerg. Paa 1ste Sal findes Max Levig & Co.s Assuranceforretning.

Nr. 7 er opført 1884 af Glarmester Mailand-Hansen og ejes nu af Rammefabrikant P. Jakobsen. I Stuen findes Hornung & Møllers Pianoudsalg og P. Savstrups Urmagerforretning. Den første ledes af Instrumentmager *Max Hardt*, der er født 1880 i København, uddannet

Marius Nielsen,
Forretningsfører.

Fru Cecilie Hansen,
Parfumeuse.

Ernst Hesselund,
Boghandler.

hos Hornung & Møller og hos C. Bechstein; han overtog Ledelsen af Filialen her 1917. Denne er oprettet her i Aarhus omkring 70'erne og laa først i Ryesgade, senere i Frederiksgade og siden 1915 paa dette Sted. Urmager *P. K. Savstrup* etablerede sig 1890 i Søndergade Nr. 10 og flyttede Forretningen hertil 1913. Han er født 1862 i Hinnerup og fik sin Uddannelse i Esbjerg. Paa første Sal findes Begravelseskontoret og Huslejenævnenes Kontorer samt Reklamebureauet Hejmdal, og ovenover finder vi Kontorer for Centralforeningen af Murermestre i Jylland samt Dansk Jernbetonkonstruktions Co. Danalith A/S.

Nr. 4—6 er opført 1882 af Symaskinefabrikant A. Nielsen og ejes nu af dennes Enke. Det er en af Gaden højeste Ejendomme, hvilket desværre er gaaet ud over vor Illustration af den, idet Afstanden er for kort til, at vi kan fotografere den baade i Højde og Bredde paa eet Billede. Stueetagen er optaget af 3 elegante Forretninger, nemlig: Politikens Telegramhal, Cornelius Knudsens Aarhusafdeling og „Nordisk Skotøjsmagasin“.

Politikens Telegramhal er aabnet i Aarhus den 1. April 1919 og er baade Boghandel og Aviskiosk, hvor alle Døgnets Aviser og Tidsskrifter er til Fals. Naboen,

Kgl. Hof Instrumentmager Cornelius Knudsens Aarhus-afdeling er aabnet den 1. November 1917 og ledes af Forretningsfører *Marius Nielsen*, der er født 1889 i København, hvor han er uddannet som Instrumentmager.

Søndergade Nr. 4-6.

Politikens Telegramhal — Kgl. Hof Instrumentmager Cornelius Knudsens Udsalg.

Han indtraadte 1915 i Hovedfirmaet, der er grundlagt 1838. Forretningen omfatter alle nautiske, optiske, mikroskopiske, astronomiske og fysiske Apparater og Artikler og har desuden et Udsalg i Havnegade Nr. 2. „Nordisk Skotøjsmagasin“ er oprettet 1918 af Købmand *P. Bandtholtz*, der er født 1875 i Aarhus og uddannet

hos Flach i Vejle. Han etablerede sig 1905 paa Søndergade 16, idet han overtog L. Christensens Skotøjsforretning, der stadig tilhører ham (se iøvrigt Side 102). Paa første Sal har Overretssagfører H. Møldrup og Sagfører V. Harden Kontorer. Overretssagfører *Henrik Møldrup*

Søndergade 4-6, nordre Fløj. „Nordisk Skotøjsmagasin“.

er født den 20. April 1848 ved Randers og blev Student fra Randers Latinskole 1867, Cand. jur. 1874, nedsatte sig 1877 som Sagfører i Aalborg, hvor han 1877—85 redigerede „Nordjyllands Folkeblad“, 1881 blev han Overretssagfører.

Sagfører *V. Harden* er født den 26. Maj 1874 i Løve. Var Sagfører i Nykøbing F. og Odense 1898—1911, hvorefter han etablerede sig som Sagfører i Aarhus.

Søndergade Nr. 5.
Parfumeri Cicilie Hansen. Ernst Hessellunds Boghandel.

I samme Etage findes Dansk Assurance Compagni A/S, Forsikringsselskabet „Danmark“ og „Norden“s Kontorer.

I Porten til denne Ejendom er der Indgang til Passagen mellem Søndergade og Østergade, i hvilken skju-

Søndergade Nr. 3, tilhører Købmand W. Kloster.

ler sig en hel lille Gade, her findes bl. a. Aarhus Telefonstation, og man kan ogsaa herfra skyde Genvej fra Søndergade til Frederiksgade.

Paa modsat Side af Gaden har vi Nr. 5, der er opført 1884 af Lithograf Heinicke. Ejendommen tilhører nu forhv. Købmand R. P. Hessellund, der købte den 1917 af Brødrene Koch, som indtil 1919 havde Forret-

Valdemar Kloster,
Købmand.

M. Bagger,
Købmand.

M. V. Brøndum,
Ingeniør.

ning her. Ejendommen blev da ombygget og indrettet til de Forretninger, der nu ligger her. Den største Del af Stueetagen optages af Boghandler *Ernst Hessellunds* Boglade, der er oprettet her 1919. Hessellund jun. er født 1893 i Aarhus og uddannet hos Boghandler Leth Bang. Han er i Bestyrelsen for 1ste Regiments Soldaterforening. Den anden Forretning tilhører Fru *Cecilie Hansen*, der er født i Viborg og etablerede sig i Aarhus 1891. Fruen oprettede 1910 et Parfumeri i Søndergade 10—12 og flyttede det hertil 1919. Det omfatter finere Parfumeri med alt til Skønhedspleje henhørende som Specialitet. Fruen importerer selv sine Artikler fra Frankrig, England og Amerika. I 1920 optoges Frk. Sigrid Skjødt som Medindehaver af Forretningen. Her kan man faa Kam til sit Haar — hvis man ikke er skaldet, men i saa Tilfælde kan man ogsaa faa Haar.

Imellem Nr. 5 og 3 løber „Postsmøgen“, som fører ned til det tidligere Posthus paa Fredenstov. Fra denne Smøge har man en herlig Udsigt til Domkirken, der viser sig over de grønne Træer og røde Tage hinsides Aaen.

Nr. 3 og Nr. 1 B tilhører begge Købmand *V. Kloster*. Nr. 3 er opført 1898 af Fru Elise Kloster. Den tidli-

gere Ejendom var et lille, lavt Hus, som tilhørte Lotterikollektør Mønsted. Den nuværende Ejendom er en smuk Bygning, som fuldstændig er optaget af Klosters elegante Forretning. Denne er oprindeligt grundlagt 1885 af Købmand Wilhelm Kloster og laa da paa Søndergade Nr. 30, senere i Nr. 32. Kloster sen. døde 1896,

Parti af Søndergades nordlige Del med Sct. Clemensbro og Domkirken i Baggrunden.

hvorefter Fru Elise Kloster drev den med Sønnen Valdemar Kloster som Leder og flyttede den til sin ny Ejendom.

1901 overtog Kloster jun. den for egen Regning, og 1912 købte han Ejendommen, som ombyggedes til dens nuværende Skikkelse. Selve Forretningen omfatter udelukkende Manufaktur og Konfektion med egne Systuer og beskæftiger 60 Personer. Købmand Valdemar Kloster er født 1876 paa Eriksminde, Feldballe Sogn.

Nr. 1 B, der bærer Navnet „Ankerhus“, er opført 1894 af Muremester J. P. Hansen m. fl. I Stueetagen findes Købmand *M. Baggers* Modeforretning, der er oprettet 1910 og udelukkende omfatter Damehatte, hvormed der beskæftiges 18 Personer. Bagger er født 1880

Søndergade 1 b, højre Side. M. Baggers Forretning.

i Levring pr. Kjellerup og uddannet i Randers. Han er Formand i Modehandlerforeningen.

Den næste Forretning er en straalende Guldsmed-butik, som tilhører Guldsmed *A. Rasmussen*, der er født 1872 i Sabro. Han etablerede sig her i Aarhus 1903 i Søndergade 1 A og flyttede Forretningen til dens nuværende Domicil 1910. Her fremstilles baade Guld- og Sølvvarer, og der beskæftiges 12 Personer. Guld-

smed Rasmussen er Bestyrelsesmedlem i Jydsk Guldsmedforening.

Den næste Butik er Buntmager *V. Nielsens*, og den er oprettet 1895 af Ross. Nielsen er født 1884 i Aar-

Søndergade 1 B, venstre Side. Guldmed A. Rasmussens Forretning.

hus og etablerede sig 1910, da han overtog Forretningen efter Ross' Eftf.

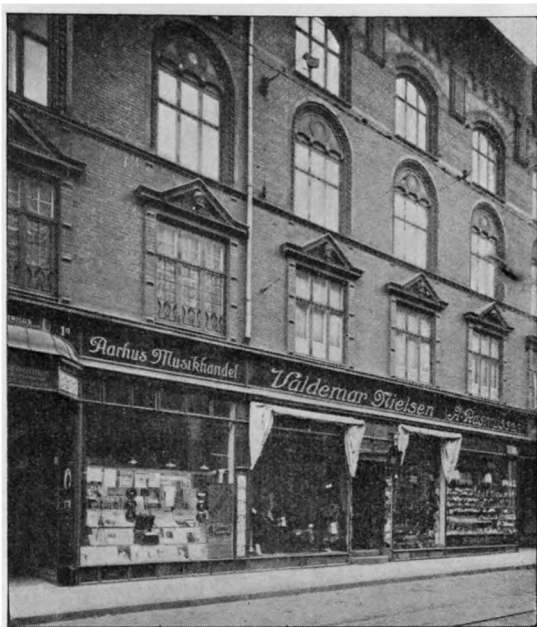
I Ejendommens 1ste Etage findes Aarhus Grundejerforenings og Sagfører Zetner Møllers Kontorer.

Den sidste Ejendom paa Søndergades østre Side tilhører Buntmager Nielsen. Det er Nr. 1 A, og den er opført 1894 af Tømrermester A. K. Sørensen.

Det er med denne Ejendom som med Nr. 4—6: Den

er for kolossal i Forhold til Gadebredden til at kunne fotograferes som Helhed, vi maa præsentere den i Smaa-partier.

I denne findes som Nabo til Buntmager Nielsen *Aarhus Musikhandel*, der er oprettet 1912 paa samme

Venstre Side af Nr. 1 B og højre Side af Nr. 1 A.
Aarhus Musikhandel. Buntmager Nielsens Forretning.

Sted som nu og af Indehaveren, Musikforlægger *A. Kaaber*, der er født 1887 i København og uddannet i Aarhus, København og Musikforlæggerens By Leipzig.

Den næste Forretning er *N. C. Dyrlands Broderi*. forretning, og endelig er der Forretningen paa Hjørnet af Søndergade og Clemensbro. Her laa tidligere *Kysters Galanteriforretning*, nu ejes den af *A/S Ludvig*

A. Kaaber,
Musikforlægger.

Emil Worup,
Forretningsfører.

M. A. Caprani,
Fotograf.

Hansens Eftertølgler, hvilket Firma er oprettet den 18. Juli 1916 paa Initiativ af Direktør William Müller, København, Grosserer Jørgen Petersen, København, og Købmand J. W. Lindwald. Forretningen har foruden Butikken mod Clemensbro Lokaler i Bygningens nederste Regioner, under Broen, Ejendommen er jo en Hjørnebygning med sin anden Facade mod Fiskergade. Den omfatter Belysningslegemer, Krystal, og baade Kunstporcelæn og Brugsporcelæn, hvilken sidste Betegnelse aabenbart tager Sigte paa Stumperne fra Pigens Opvask. („Aar — ja, saadan sad det —“).

Den ledes siden 1. September 1920 af Forretningsfører *Emil Worup*, der er født 1888 i Als Sogn.

I Ejendommens 2den Etage findes Aarhus Patentbureau, der tilhører Civilingeniør *M. V. Brøndum*, der indtil sidste Kommunevalg var Medlem af Byraadet (se I. Del, Side 129).

Den modsatte Hjørneejendom, Søndergade Nr. 2, den sidste Bygning paa Gadens vestre Side, er opført 1883 af samme Bygmester som Nr. 1 A. Den tilhører nu Tandlæge Fr. Sørensen, København, og rummer i Facaden mod Søndergade *Peter Kocks* Manufakturforretning, der er oprettet her 1897 og i Tidens

Løb udvidet gentagne Gange, saaledes i 1910 og 1914.

Købmand Peter Kock er født 1871 paa Mollerup Mark.

Paa selve Hjørnet ligger „Sct. Clemens Modebazar“, der tilhører Fru *Hertha Klein* og er oprettet 1893 af

Søndergade 1 A, „Ankerhus“.
Paa Hjørnet A/S Ludvig Hansens Eftf.

Købmand V. Klein, der døde 1914, hvorefter Fruen fortsatte Bedriften med et Personale paa 10 Personer.

Paa første Sal findes Øjenlæge E. Lindgreens Konsultationsstuer (se I. Del, Side 428).

Derefter vover vi os ud paa Broen.

Allerede da Banegaarden kom, begyndte forudseende Mænd at tale om en Bro mellem de to Bydele, den gamle omkring Domkirken og den nye, der groede ud ad Banegaarden til. Arkitekt Langeland Mathiesen havde

udarbejdet et stort Projekt 1872, men først 1884 kom Forbindelsesaaren. Saadan, som Clemensbroen nu ser ud, er den efter Premierløjtnant *Andersens* Plan, der ogsaa er godkendt af *Walther*. Den kostede 260,000 Kr., hvoraf de 100,000 blev indsamlet af private. Her,

Søndergade Nr. 2. „St. Clemens Modebazar“.

som ved saa mange lignende Lejligheder var *Broge* en af de mest ivrige. Gamle Emil Secher paa Store Torv bidrog med en stor Sum og samlede selv ivrigt ind. Naar Folk saa spurgte ham: „Hvor vil du faa Mennesker fra til at gaa paa den Bro“, saa svarede han dem: „De kommer, saa vist som Søndergade vil blive Byens Hovedfærdselsaare“. (Se W. Thulstrup i „Ill. Tidende“ 1909 Nr. 33, S. 402). Folk lo ad „Luftbroen“, indtil den var der. Saa regnede man den omtrent for Ver-

dens ottende Underværk, noget i Retning af Brooklyn-Broen i New-York. (Se Soph. Bauditz i Galschiøt „Danmark, Jylland“, S. 293).

Broen er samtidigt en Lavbro (mellem Aagade og

Søndergade før Broen byggedes.

Fiskergade) og en Højbro (fra Søndergade til Clemens-torv). Der er brede Nedgange paa Vestsiden, Beplantninger forneden, og langs Jernrækværket, hvor Ankeret stadigt er benyttet som dekorativt Symbol, udfolder der sig om Sommeren et herligt Blomsterflor, der passes af Stadsgartneren.

Clemensbroen med sine høje Huse ved Siden, med Udsigten over Aaen med de grønne Træer og Domkirken ligefor, har i en Menneskealder været Byens Stolt-hed. Den er ogsaa al Ære værd, navnlig i Sammen-ligning med det, der ellers blev præsteret i 80-erne. Og Partiet her er endnu det mest storstadsagtige, som Byen har at byde paa.

Parti af Sct. Clemensbro med Domkirken i Baggrunden.

Sct. Clemens Bro flankeres af to store Ejendomme, der endda er meget større, end de ser ud til, naar man betragter dem fra Broen. Bygningerne er nemlig op-ført paa Grunden mellem Aaen og Fiskergade, og Af-standen fra Grunden til Broens Niveau er at regne som to almindelige Etagers Højde, og da den øvrige Del af Ejendommene har 4 Etager, maa Bygningerne betragtes som Stadens højeste.

Den af Ejendommene, der ligger paa Broens højre Side, naar man gaar ned mod Domkirken, hedder *Bro-*

Sct. Clemensstov Nr. 17-15, „Bropalæ“. O. Jønssons Konditori. Rosendahl & Co.

Jens Gammelgaard,
Købmand.

Axel Petersen,
Forretningsfører.

O. Jønsson,
Konditor.

palæ og har Gadenumrene 15 og 17. Ejendommene her paa Broen er nemlig underlagt Sct. Clemens-torv.

„Bropalæ“ er bygget i to Tempa, og Nr. 17, den Del der er nærmest Søndergade, er opført 1903 af Tømrermester J. Christensen, medens Nr. 15, altsaa den Del der har Fløjen mod Aaen, er bygget 1906 af Tømrermester H. Petersen.

Ligesom „Bropalæ“ havde to Bygherrer, har den nu to forskellige Ejere. Nr. 17 ejes af Skotøjsfabrikant N. Clausen. Paa Hjørnet ud mod Søndergade findes i Stueetagen Firmaet Rosendahl & Co.s Eftf., som tilhører Købmand *Jens Gammelgaard*, der er født 1880 i Aarhus, uddannet i Odder og etableret i Ørting 1904. Senere nedsatte han sig i Hornslet, hvor han drev mekanisk Virksomhed indtil 1919. I 1920 overtog han sin nuværende Forretning, der er oprettet 1900 af Cyklefabrikant I. C. Rosendahl. Virksomheden omfatter Handel med Cykler og mekanisk Arbejde.

Under Cykleforretningen, i den Del af Bygningen, der ligger under Broen, findes paa Hjørnet af Fiskergade Tobaksfabriken *C. W. Obels* Udsalg, der oprindeligt laa i gamle Købmand Jens Berthelsens Gaard og

flyttedes her til Bropalæ 1910. Det omfatter kun engros Handel med Obels Tobakker beregnet paa Aarhus og Oplandet. Afdelingen ledes af Forretningsbestyrer *Axel Petersen*, der er født den 21. August 1873 i Ebeltoft, hvor han ogsaa er uddannet. Han indtraadte i Obels Virksomhed 1902 og blev Leder af Afdelingen her 1912.

Under Clemensbro. Hj. af Fiskergade. C. W. Obels Udsalg.

Vi stiger atter op af Dybet og undersøger, hvad Bygningens øvrige Forretninger har at byde paa. Det er ikke lidt. Ved Siden af Gammelgaards Cykler ligger paa Rad: Frk. *Johanne Boyes* Tricotageforretning, *Duzaine Hansens* Korsetforretning og *A. Rasmussen & Co.s* Instrumentforretning, hvor man kan faa sine musikalske Tilbøjeligheder tilfredsstillede, alt efter som man ynder Grammofon, Klaver, Violin, Trompet eller Tromme, hvis man ikke foretrækker Harmonika eller Mundharpe. Paa første Sal findes bl. a. Kontorer for en Del Forsikrings-

Axel Højlund Carlsen,
Købmand.

J. Wallmann, R.,
Telefondirektør.

Svend Weiss Fogh,
Bankdirektør, Konsul.

selskaber, saasom „Haand i Haand“ og Forsikringsaktieselskabet „Hermes“.

Den anden Halvdel af Bygningen, Nr. 15, tilhører Konditor *O. Jønsson*, der købte den af sin Nabo, Købmand Højlund Carlsen. Jønsson er født 1866 i Sverige og uddannet i Malmø. Han etablerede sig 1896 i Ryesgade Nr. 6 og senere i Kannikegade i 9 Aar. Derefter flyttede han her til „Bropalæ“. Selve Konditoriet ligger naturligvis i Etagen ud for Broen, medens Lækkerierne tilvirkes i de to underste Etager. Før drak jeg tidt Chokolade i Jønssons Konditori; nu mindes jeg her de glade Timer, som er forbi.

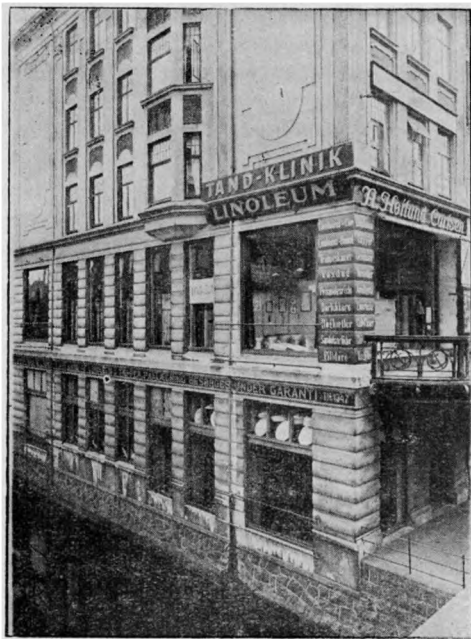
Paa Hjørnet ud mod Aaen har vi endelig Købmand *Højlund Carlsens* Forretning, der er grundlagt 1902 af Købmand A. Paludan, med hvem Højlund Carlsen gik i Kompagni 1904, indtil han 1906 overtog Forretningen alene.

Forretningen laa oprindelig paa Hjørnet af Frederiksgade og Mørksgade, men flyttede til Bropalæ 1908, hvor den optager de tre nederste Etager og omfatter Linoleum, Voksdug, Stukkatur og andre Bygningsartikler.

Axel Højlund Carlsen er født 1879 i Thorup og uddannet dels i Nykøbing M., dels i Tyskland. Han er

Medstifter og Medejer af Firmaet Pagh & Højlund Carlsen, der har Domicil i Eckersbergsgade Nr. 15 og omfatter Sanitetsartikler.

I Ejendommens 2den Etage findes ogsaa et Forsik-

„Bropalæse“ nordre Fløj. Højlund Carlsens Forretning.

ringsselskab. Disse Institutioners Tal er aabenbart Legio. Det herværende er A/S „Absalon“.

Saa vender vi Blikket mod Broens anden Bygning, der hedder „Clemensborg“. Den er opført 1899—1900 af Muremester N. P. Knudsen m. fl. med Frimodt Clausen som Arkitekt, og ejes af Jydsk Telefon-Aktieselskab.

Jydsk Telefon-Aktieselskab stiftedes — væsentligst

Sct. Clemensstr. Nr. 10, „Clemensborg“, tilhører Jydsk Telefon-Aktieselskab.

paa Initiativ af Apotheker Hoffmeyer — paa en konstituerende Generalforsamling den 26. November 1895 ved en Sammenslutning af Størstedelen af de forskellige lokale jyske Telefonselskaber, som da allerede havde bestaaet i en Aarrække.

Blandt disse Selskaber var Aarhus Telefonselskab, der stiftedes 1883, det største, og det nye Selskabs Hovedsæde blev derfor naturligt Aarhus.

Jydsk Telefon-Aktieselskabs Omraade kom til at omfatte Hjørring, Aalborg, Thisted, Viborg, Randers og Ringkøbing Amter, Aarhus Amtsraadskreds og en væsentlig Del af Skanderborg Amtsraadskreds. Senere, i Aaret 1914, føjedes hertil Vejle Telefonselskab, som omfattede Størstedelen af Vejle Amt.

Som Selskabets Direktør ansattes i 1897 O. Gøtzsche, der fratraadte 1899, hvorefter Entreprenør G. Kirk, R. af D., p. p., overtog Stillingen som administrerende Direktør indtil Udgangen af 1918.

Den nuværende Bestyrelse bestaar af: Bankdirektør C. D. A. Andersen, Aarhus, Formand, Konsul P. Rechner, K. af D., p. p., Aalborg, Næstformand, Overrets-sagfører P. Stampe, Aarhus, Købmand Hans Bechgaard, R. af D., Lemvig, Konsul A. Schjøth, R. af D., Vejle, Statsminister N. Neergaard, S. K. af D., p. p., København, Telefondirektør Fr. Johannsen, R. af D., F. M., p. p., København.

Selskabets Aktiekapital udgør 15 Millioner Kroner, og desuden har Selskabet Obligationslaan til Beløb af 3,4 Millioner Kroner. Den bogførte Anlægsværdi er ca. 23 Millioner Kroner.

Selskabet ejer en Del af de Ejendomme, hvori Centralerne er installerede. Den bogførte Værdi af disse Ejendomme er ca. 1,3 Millioner Kroner.

Selskabet beskæftiger ialt ca. 2200 Funktionærer, hvoraf 154 er ved Administrationen, 619 ved By-Centralerne, 899 er Landcentralbestyrere og Arbejdsstyrken er paa 528 Mand. Af Funktionærene er ca. 390 ansat i Aarhus.

Selskabets Udvikling har navnlig i de senere Aar været meget stærk, hvilket bedst ses af det stadig voksende Abonnentantal.

Dette var i 1896	ca. 2650,
i 1910	ca. 15800,
i 1920	ca. 60000,
hvoraf i Aarhus	ca. 5800.

Selskabets Ledningsnet bestaar af ca. 39100 km. Dobbelledning mellem Centralerne og ca. 124900 km Abonnentledning. Af Dobbeltledningerne er ca. 6200 km lagt i underjordiske Kabler, medens ca. 66100 km af Abonnentledningerne bestaar af Kabelanlæg. Den samlede Traadlængde udgør ca. 203100 km.

Centralstationernes Antal er 917, medens der hos Abbonenterne er anbragt ialt ca. 65810 Telefonapparater.

Paa Selskabets Ledninger er i 1919 besørget ialt ca. 137 Millioner Samtaler, hvoraf de 104 Millioner er lokale Opringninger, medens ca. 33 Millioner er Samtaler mellem Centralerne. Paa Centralen i Aarhus er Antallet af lokale Opringninger ca. 10 Millioner aarlig og de udenbys Samtaler til og fra Aarhus ca. 3 Millioner aarlig.

Selskabet har sin egen Imprægneringsanstalt i Stevstrup, hvor Masterne til Ledningsanlægene imprægneres. Fra Anstalten udgaar gennemsnitlig ca. 40000 Master aarlig, svarende til ca. 650 Jernbanevognladninger.

Siden Aaret 1900 har Selskabets Hovedkontor Domicil i „Sct. Clemensborg“, der er opført i Aarene 1899—1900 af Arkitekt Frimodt-Clausen. Bygningens nordre

E. G. Westphall,
Buntmager.

Frk. P. Baastrup.

L. P. Hansen,
Direktør.

Fløj brændte den 28. Juni 1911. Genopførelsen paabegyndtes straks under Selskabets egen Ledelse.

Centralen i Aarhus fandtes oprindeligt i Hotel „Skandinavien“s nuværende Ejendom, men flyttede allerede i Aaret 1890 til sin nuværende Plads bag ved Ejendommene 4 og 6 i Søndergade. Paa Centralens Taarn ses endnu et mægtigt Jernstativ, fra hvilket i sin Tid alle Traadene spredtes som Luftledninger ud i Byen, medens Ledningerne nu som ved alle moderne Anlæg er skjulte i underjordiske Kabler, som fra Centralen straalere ud til alle Bydele.

Direktør *G. Kirk*, Dbm., R. af D., er født 30. Juli 1745 i Harboøre, var Entreprenør ved Statsarbejder paa Vestkysten 1872—97, derefter Direktør for Jydsk Telefon-Aktieselskab. Under hans dygtige Styrelse blev Bedriften umaadelig udvidet. Han regerede med haard Haand, og hans Elskværdighed generede ikke Publikum. („Hvis De ikke er tilfreds med Telefonen, kan vi godt tage den fra Dem“).

Direktør *Martin Johs. Wallmann*, R. af D., er født den 13. Januar 1877 i København. Blev Cand. polyt. (Bygningsingeniør) 1900. Han var Ingeniør ved Stats-telegrafene fra 1903 og blev 1910 Chef for Telegrafvæse-

nets 2. Ingeniørdistrikt her i Aarhus. 1919 afløste han Direktør Kirk ved Jydsk Telefon-Aktieselskab.

Direktør Wallmanns Ledelse af Jydsk Telefon staar ikke tilbage for hans Forgængers. Det var sikkert ikke nogen taknemlig Opgave at overtage Ledelsen paa et Tidspunkt, hvor hele Telefonnettet trængte til Fornyelser og kolosale Udvidelser — Tusinder fordrede jo Telefon — og Materialer var ikke til at opdrive.

Imidlertid undgik man ikke at lægge Mærke til den Hurtighed, hvormed de mange Savn blev afhjulpne, og det er sikkert ogsaa Wallmanns Fortjeneste, at Telefonselskabet er blevet en behagelig Institution at henvende sig til.

I Modsætning til „Bropalæ“ kan „Clemensborg“ nøjes med ét Gadenummer, men den har alligevel to Opgange: A og B. Ad den sidste, der er nærmest Søndergade, kommer man op til Qvists kemiske Laboratorium, som ligger paa første Sal. Hele Bygningens 2. Etage optages af Telefonselskabets Kontorer, men til dem kommer man ad Opgang A i Ejendommens venstre Fløj, men forinden møder man paa Førstesalen *Aarhus Lysbadeanstalt*. Denne er oprettet 1909 og blev efter Bygningens Brand indrettet efter de aller nyeste Forskrifter.

Læser! Du kan her faa Faradisation, Galvanisation, Sinusoidalisation, Fircellebade, Fango-Gytje og hydroterapeutiske Behandlinger. Du kan hærdes ved Vekselsfodbad, Vantegnidning, Fyrrenaals-Alkoholsmassage og stofskiftebefordres med Dampsvedebad, og dettes aabenbare Modsætning: køligt-koldt Brusebad samt Vekselenbad og Centripetalgnidningsmassage; du kan nervestyrkes ved hydro-elektrisk-galvanisk Bad med almen Effleurage eller Rygradsvibrationer og overvinde Slap-

hed og Sløjhed med hydro-elektrisk Bad, Vekselfodpakning og lokal Faradisation af Ryggen, Gnidningshalvbad eller Vekselrygradspakning; og du kan overvinde din Astma ved Knæunderbenpakning, Veksel-Bryst-Kvartpakning, Saltgnidning og elektro-mekanisk Vibrationsmassage paa Brystkassens For- og Bagflade. Læser!

„Clemensborg“s søndre Fløj, Karl Th. Petersens Forretning.

Kan dette ikke klare Situationen, hvad hjælper dig saa?

Lysbadeanstaltens nuværende Ejer er Direktør *L. P. Hansen*, der er født 1872 paa Fyn og uddannet hos Professor Kellogg i Amerika og var i 14 Aar Assistent hos Overlæge Carl Ottosen paa Skodsborg Sanatorium og dennes Klinik i St. Kongensgade, København. Han overtog Anstalten 1912. Hansen er Medlem af Bestyrelsen for den danske Konferents S. D. A.

„Clemensborgs“ Stueetage er naturligvis fuldstændig

optaget af Forretninger. Lad os se paa dem og begynde ved Hjørnet ud mod Søndergade.

Midterparti af „Clemensborg“.
E. G. Westphalls Forretning. — Corset Salonen P. D.

Her ligger *Karl Th. Pedersens* Automobil- og Cykle-entreprenørforretning. Denne er oprindelig oprettet 1901

Edv. B. Leonard,
Konditor.

Frk. M. Tørring.

E. Wassard,
Købmand.

i Guldsmedgade 5 og flyttede 1903 til Kannikegade, indtil den 1919 fik blivende Sted i Clemensborg.

Forretningen omfatter Handel med og Reparation af Cykler, Motorkøretøjer og Symaskiner og beskæftiger 10 Personer. Pedersen er født 1868 i Aarhus er uddannet her og tog Maskinisteksamen 1890. Han er Aarhus Kommunes Maskinsynsmand, Næstformand i Centralforeningen for Danmarks Cykleindustri og Kasserer i Aarhus Motorklub.

Den næste Forretning tilhører Buntmager *G. Westphall*, der er født 1877 i Aarhus, hvor han etablerede sig 1900 som den første, der aabnede Forretning i „Clemensborg“. Forretningen omfatter Pelsværk og Hatte. Westphall er uddannet hos Kjølbye i Immervad samt i Tyskland, Schweiz og Frankrig.

Ved Siden af Westphall har vi Corset-Salonen P. D. Den ejes af Frøken *Pauline Baastrup*, der er født i Aarhus. Frøkenen etablerede sig 1914 her i „Clemensborg“ efter i 20 Aar at have ledet en lignende Forretning. Der forhandles hovedsagelig importerede Varer fra Belgien, Frankrig og Amerika, som Frk. Baastrup hjemtager direkte.

Paa den anden Side Opgang A ligger *D. A. Palu-*

dans optiske Forretning, der er grundlagt 1899 i Søndergade Nr. 66, senere laa den paa Clemenstorv, indtil den 1903 flyttedes til Hjørnet af St. Torv og Volden. Efter D. A. Paludans Død 1917 overtog Fru Hedvig Paludan Forretningen, der omfatter Optik og Fotografi.

Den sidste Forretning ligger paa Hjørnet ud mod Aaen, og da den hedder „Børnenes Paradis“, forstaar man, at den handler med Legetøj. Den laa i 1899 paa Søndergade Nr. 26, senere laa den paa Hj. af denne Gade og Østergade, senere igen i Søndergade 24, og efter „Clemensborg“s Genopbygning rykkede den herind. Forretningen er oprindeligt startet af en Købmand Wanschler og ejes nu af Fru *M. Smith*, der overtog den 1899 og driver den med sin Datter Frk. H. Smith som Bestyrer.

SAA KOMMER VI TIL SCT. CLEMENSTORV. Naar vi har passeret Broen er den første Ejendom paa venstre Haand „*Rømerhus*“, der er Clemenstorv Nr. 8. Den er opført 1895 af Muremester Alfr. Petersen m. fl. I Bygningens Stueetage ligger et af Byens Stormagasiner, *Crome & Goldschmidts Udsalg*, der opgives etableret her i Aarhus i Firserne og dengang laa paa Hjørnet af Vestergade og Grønnegade.

Crome & Goldschmidts Udsalg omfatter ligesom Modevirksomheden i København alle Slags Manufakturvarer, Konfektion og Lingeri og beskæftiger under normale Forhold 8 Personer i Ekspeditionen og 18 paa Systemerne. Firmaet har for et Par Aar siden erhvervet St. Torv Nr. 1, „Klemens Hus“, (se I Del, Side 172) hvor det flyttes hen, naar C. C. Andersens Lejemaal udløber, hvad der aabenbart vil sige: naar de nuværende abnorme Boligforhold tillader det.

Set. Clemenstov Nr. 8, „Rømerhus“, tilhører A.S. Jyllandsbanken. — I Stueetagen: Crome & Goldschmidts Udsalg.

Magasinet ledes af Købmand *E. Kjær*, der er født 1892 i Jellinge, uddannet herhjemme og i Tyskland, og overtog Ledelsen af Magasinet den 1. April 1921.

Ejendommen ejes nu af den paa første Sal liggende Bank A/S *Jyllandsbanken*.*)

Denne er grundlagt 1918 paa Initiativ af afdøde Etatsraad Filtenborg og med en Aktiekapital paa 2 Millioner Kroner. Dens første Bankraad bestod af: Etatsraad Chr. Filtenborg, Formand, Gaardejer P. Nielsen, Lisbjerg Terp, Næstformand, Grosserer Victor Brabrand, Charlottenlund, og Proprietær F. G. Martins, Koldkjærgaard. Ved Filtenborgs Død den 12. Oktober 1919 indtraadte Kreditforeningsdirektør Edv. Lau som Bankraadets Formand. Bankens første Regnskabsaar ($\frac{1}{4}$ 1918— $\frac{31}{12}$ 1919) viste en samlet Omsætning paa ca. 700 Millioner Kroner, og Nettooverskudet blev efter forskellige Afskrivninger Kr. 464,554,81. Der udbetaltes 8 pCt. i Udbytte til Aktionærerne og henlagdes Kr. 100,000 til Reservefonden. Balancen udgjorde ved Aarets Slutning Kr. 16,479,482,78.

Siden Starten har Banken været ledet af Direktør *S. Weis Fogh*, der er født 1889 i Bramminge og uddannet ved Handel og Bankvæsen forskellige Steder i Jylland. Han er Formand i Bestyrelserne for A S Jydsk Elektro, Aarhus Lawn-Tennis Selskab og Aarhus Idræts-Club „Fremad“.

I 1921 udnævntes Direktør Weis Fogh til polsk Konsul. Det nuværende Bankraad bestaar af Kreditforenings-

*) Under Trykningen fremkommer Meddelelsen om Jyllandsbankens Ophævelse. Den unge Institution bukkede under for Krigens store Efterveer, den overtages efter Forlydende af *Den danske Andelsbank*, hvis herværende Afdeling overtager den store Ejendom og rykker ind i Jyllandsbankens Lokaler. Naar Crome og Goldschmidts Lejensaal udløber og denne Virksomhed flytter til sin egen Ejendom i „Klemenshus“ paa St. Torvv, vil Andelsbanken naturligvis ombygge Stueetagen og her faa nogle fortræffelige Banklokaler og en brillant Beliggenhed (se iøvrigt I Del, Side 180).

direktør Edv. Lau, Konsul M. P. Drescher, Grosserer Victor Brabrand, Proprietær F. G. Martins og Fabrikant Carl H. Sørensen.

Den 1. Oktober 1921 suppleredes Bankens Direktion

„Rømerhus“, Hj. af Sct. Clemensstov og Sct. Clemensstræde,
Johannes Neye

med Direktør Jacob Bech, der tidligere var ansat i Landmandsbanken.

Paa Ejendommens andet Hjørne ved Sct. Clemensstræde ligger Johs. Neyes Galanteri- & Lædervareforretning, der ejes af Købmand *E. Wassard*, der etablerede sig her i Aarhus 1914. Forretningen er oprindelig oprettet 1896 og i 1901 blev Wassard Bestyrer af den, indtil han overtog den for egen Regning. Her beskæftiges 8 Mennesker, og af de dejlige Lædervarer findes alt,

hvad Hjertet begærer, og mere til. Købmand Wassard er født 1873 i København.

Den overfor liggende hvide, kuppelprydede Bygning

Sct. Clemensstov Nr. 11, J. Tørrings Forretning.

(se Illustrationen Side 127) hedder „Wormshus“ og er opført 1883 af Fotograf Svendsen.

Ejendommen ejes nu af Aarhus Privatbank og indeholder adskilligt af Interesse. I Stueetagen paa selve Hjørnet findes A/S Anthon Christensens Detailforretning i Tricotage. (Om Selskabet se I Del, Side 334).

I Fløjen mod Gaden findes *J. Tørrings* Skotøjsfor-

retning, der er grundlagt 1867 og derfor er den ældste af de nuværende Skomagervirksomheder i Aarhus. Grundlæggeren, afdøde Skomagermester J. Tørring, var født i Viborg 1838 og begyndte sin Forretning paa Guldsmedgade, senere flyttedes den til Skolegade Nr. 27 og derefter købte han Nr. 26 og ombyggede denne. 1885 flyttedes Forretningen, der var en af de gode, gamle Haandskomagerier, hvor der beskæftigedes 26 Svende, her til „Wormshus“, og da Tørring, der var Formand for Skomagerlauget og Dannebrogsmænd, døde 1913, overtog hans Datter, Frk. *M. Tørring*, Forretningen.

Forretningen ved Siden af tilhører Konditor *Edv. B. Leonard*, der er født 1882 i Toelstrup og etablerede sig her i Aarhus 1908 i „Enigheden“s Ejendom og flyttede hertil 1911. I 1919 ombyggede han Lokalerne, saa de blev til et fuldstændigt moderne Konditori.

I Ejendommens øvre Regioner finder vi paa 1. Sal Overretssagfører *P. Stampes* og Landsretssagfører *K. Kiær*s Kontorer.

P. K. J. Stampe er født den 12. November 1878 i Viborg, hvor han blev Student 1897. Han blev cand. jur. 1904, nedsatte sig i Aarhus 1907 og blev Overretssagfører 1910. Han er Medlem af Bestyrelserne for A/S Aarhus Oljefabrik, A/S L. Hammerich & Co., A/S Tanur, Aktieselskaberne De forenede jyske Produktionsforretninger og Kampmann, Møller & Herskind, af Aarhus Privatbanks Repræsentantskab, og han er Formand for A/S Vesterbros Trælasthandel.

Paa samme Etage har Læge *S. Prior* Konsultationslokaler. (Om Prior, se Fredenstov).

Ovenover residerer Fotograf *M. A. Caprani*, der er født 1860 i Aabenraa, uddannet i Odense, Wien og Dresden og nedsatte sig i Aarhus 1903.

Caprani er Udgiver af det store Billedværk „Aarhus Borgere“, der afsluttedes i Efteraaret 1921. Han er Medlem af Skamlingsbankeselskabets Bestyrelse, Formand for Sønderjyds Forening for Kolding og Omegn, i Overbestyrelsen for de samvirkende sønderjydske Foreninger og i Bestyrelsen for Dansk fotografisk Forening.

Sct. Clemensvej Nr. 9, Gyldendalske Boghandel ved Leth Bang.

Den næste Ejendom, Sct. Clemensvej Nr. 9, Hj. af Kannikegade, der ligesom har skubbet sig lidt ud paa Fortovet og ligger med Gavlen fri, tilhører Købmand Chr. E. Petersen. Den er opført 1855 af Muremester Preis og er iøvrigt omtalt under Kannikegade idet den tillige er denne Gades Nr. 2. Det da angivne Opførelsesaar — af Ejeren opgivet 1848 — er ikke korrekt og maa rettes til det ovenfor af Bygningsinspektoret opgivne. (Se I Del Side 167).

I den søndre Ende af Ejendommen, med Vinduer i Gavl og mod Clemenstov, ligger *Gyldendalske Boghandel*. Boghandler *Leth Bang* har oprettet Forretretningen 1901 og leder den nu for Gyldendal, som

Sct. Clemenstov Nr. 6, Hj. af Sct. Clemensstræde,
Hotel „Skandinavien“.

overtog den i Januar 1919. Samtidig overtog Leth Bang Ledelsen af Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlags Aarhusafdeling, som har Lagerlokaler eller rettere, her hvor Ordet er paa sin Plads, Boglade i Badstuegade Nr. 9. Denne Afdeling er oprettet 1918 og virker som Depot for Aarhus og Randers Amter, og her beskæftiges 11 Personer.

Boghandler *Leth Bang* er født 1873 i Kjellerup og uddannet i Aarhus, Randers, Horsens og København.

Den overfor liggende, store, med Borgtaarne og Skydeskaar forsynede, Ejendom, Sct. Clemenstorv Nr. 6. — Hj. af Clemensstræde — er Hotel „*Skandinavien*“. Hvor-naar den oprindelige Ejendom er opført, kan ikke siges med Bestemthed, men den er i hvert Fald opført før 1840, og den blev 1844 tildels ombygget af Konditor St. Pietro. I 1859 blev den atter ombygget og udvidet og denne Gang af Gæstgiver N. Jensen. Sin nuværende Skikkelse har Bygningen faaet i Aarene 1904—1906 af Hotelejer E. Wistoft.

Ejendommen og Hotellet ejes nu af Hotelejer Hans Boisen, som købte det 1919 og lod det restaurere og udvide for Lokalernes Vedkommende.

Oprindeligt var det et af de gammeldags Gæstgiverier, med store Stalde til Bøndernes Heste, naar disse kom agende til Bys med deres Svin. Sct. Clemenstorv hed jo i gamle Dage Svinetorvet (se I Del Side 171), og Gæstgiveriet havde saaledes en fortrinlig Beliggenhed. Nu er Hotellet et af Byens første og rummer 45 Gæsteværelser foruden Restaurationslokaler, Udstillings-dito og Billardværelser. Og Automobilgarager har afløst Staldene.

Hans Boisen er født 1861 i Taps ved Kolding, uddannet ved Handel, etablerede sig som Købmand i København 1885 og overgik til Hotelvirksomhed i 1908. Han var Leder af det gamle Missionshotel i Løngangsstræde, København, til 1916, hvorefter han købte Grand Hotel i Vejle, som han afstod 1919.

Den Del af Bygningen, der vender ud mod Kannikegade, og som nu efter de Yhrske Ejendommes Nedrivning og Bispetorvets Regulering faar en friere Beliggenhed, optages af henholdsvis F. Rybner Petersens Bog-

Sct. Clemens Torv Nr. 6, Facaden mod Kannikegade, F. Rybner Petersens Boghandel, „Konfekthuset“, „Singer“.

handel, „Konfekthuset“ og Singers Symaskineforretning. Her paa dette Sted laa en Have, der hørte til Byfoged Oluf Andersens Enkes Gaard, som laa hvor nu „Klemenshus“ ligger (se I Del, Side 171—172).

Boghandelen er grundlagt den 9. November 1867 af F. Rybner Petersen, hvorefter den 1894 overdroges til N. C. E. Nielsen og August Tørsleff, hvilken sidste døde den 4. Februar 1899. Den 1. Januar 1904 overtoges den af Emil Nielsen, der den 1. Januar 1918 optog Otto Friis som Kompagnon.

Boghandler *Emil Nielsen* er født den 28. Februar 1877 og lærte hos H. Hagerup i København. Boghandler *Otto Friis* er født den 30. Oktober 1887 og uddannet hos H. Kellermann Nielsen i Grenaa.

„*Konfekthuset*“ er en af Fabrikant Valdemar Petersens Filialer og er oprettet 1914 (Se Bruunsgade).

Singer Co. Symaskine Aktieselskab oprettede 1901 sin Aarhusfilial i Vestergade Nr. 26, og i 1912 flyttedes den her til Skandinaviens Ejendom, hvor den beskæftiger 20 Personer.

Sct. Clemenstorv Nr. 2—4 er „Klemenshus“, den er tillige St. Torv Nr. 1 og er omtalt herunder (I. Del Side 172). Vi skal derfor ikke komme yderligere ind paa den ud over at meddele, at den er opført 1890 og ikke som i I. Del opgivet 1888.

I Ejendommens 1. Etage har Overretssagførerne Wilde og Hald deres Kontorer.

Frank Alexander Wilde er født den 13. Juni 1884 i København. Han blev Student fra Herlufsholm 1902, cand. jur. 1908, var Sagførerfuldmægtig i København til 1912, kom derpaa som Overretssagfører til Aarhus, hvor han er Medlem af Bestyrelserne for Den gamle Borgmestergaard, Theaterforeningen og Jydske Turistforeninger. Han

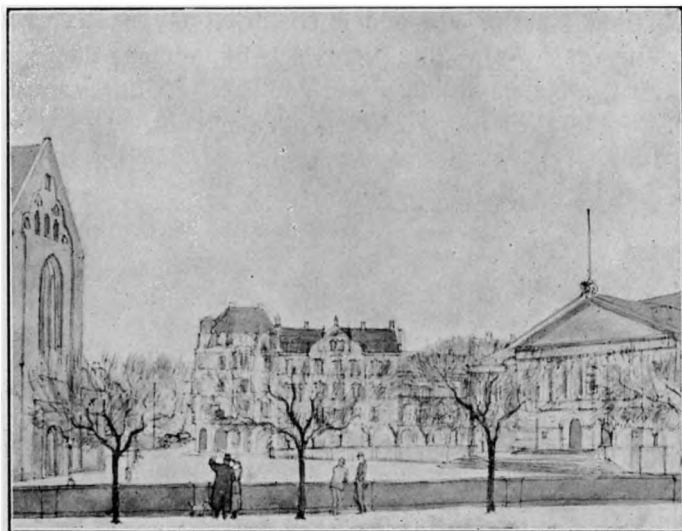
er Formand for Museets Kunstafdeling og Medstifter af og Forretningsfører for A/S Aarhus Kunstbygning samt Sekretær i A/S Østjydske Bryggerier.

Parti af det gamle Sct. Clemens torv (Svinetorvet).

I Forgrunden til venstre: Enke salig Byfoged Oluf Andersens Gaard, i Baggrunden Domkirken og foran denne det gamle Raadhus med Arresthuset.

J. Chr. Hald er født den 8. Marts 1882, blev Student 1908, cand. jur. 1911, derefter Overretssagfører i Vejle og senere i Aarhus. .

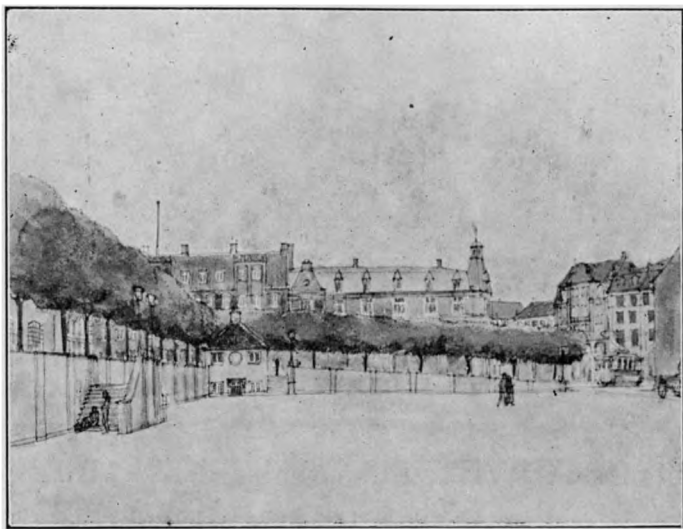
Det ny Bispetorv set fra Kannikegade.
Efter Arkitekterne Havning og Mundts Tegning.

BISPETORVET OG DOMKIRKEN UNDER FORVANDLINGENS LOV

Siden vi sidst vandrede forbi Domkirken, er der her sket en stor og delvis glædelig Forandring. Plankeværkerne er, saa utroligt det end lyder, fjernet. Bispetorvet, der i en Aarrække laa fuldkommen død i sin Fornedrelse, har fornyligt faaet saadan et Skub, at flere Hundrede Læs daglig blev kørt bort uden smaalige Hensyn til de højst interessante Levninger af Grundene fra det 13. Aarhundrede, som man stødte paa. Byens Arkæologer var fortvivlede. Byens vise Fædre, der m. H. t. „Røverhøjen“ (se I. Del, S. 422) viste en utilladelig Lige-

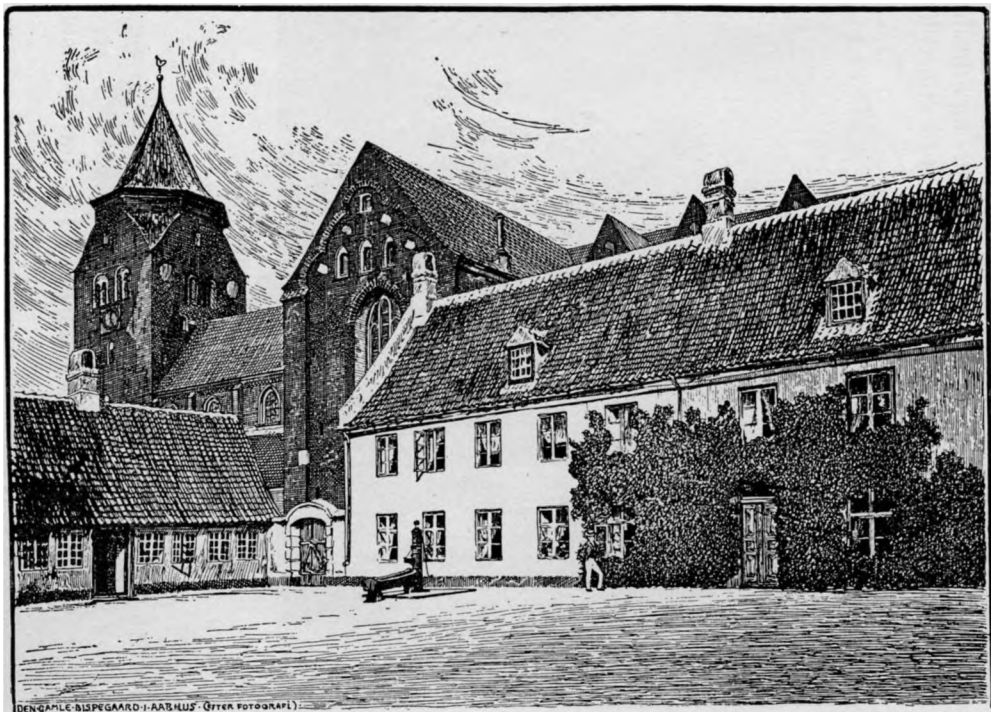
gyldighed overfor vor ældste Historie, havde saa travlt nu efter de 6 Aars stille Bispetorvs-Skandale, at det allerede overvejedes at lade Fotorama optage Udgravningernes rapide Forandringer i levende Billeder.

Imidlertid lykkedes det dog med Besvær og Behæn-

Det ny Bispetorv set fra Teatret.
Efter Arkitekterne Havning og Mundts Tegning.

dighed at faa klaret, at der her syd for Domkirken laa Rester af den søndre Kirkegaardsmur og et stort middelalderligt Stenhus, bygget i Retningen Nord—Syd, mellem søndre Tværskib og Teatret. Det er utvivlsomt fra Erik Glippings Tid (omtalt i Aarhusiensis Liber i et Brev fra 1286), og er rimeligvis Kapitelgaardens Hovedbygning. Der blev fundet Resterne af en „Brøndstue“ og en „Kaminstue“, som burde have været bevarede i Lig-

Interiør fra den gamle Bispegaard.

hed med, hvad man gjorde i 1907 ved Udgravningerne til det nye Christiansborg i København. Men her hastede det med at faa lavet den nye kommunale Glide- og Rutschebane rundt om Kirken. Nu saa man kun et hastigt Glimt

Domkirken før Restaurationen (1867-1882).

Efter en Tegning i „Danske Mindesmærker“ af Professor Heinr. Hansen.

af disse 700 Aar gamle Bygningsrester og 2 Lag Stenbro og maa iøvrigt se nogle reddede glaserede Fliser o. lign. i Museet. (Omtalt af E. Haugsted i „Aarh. Stiftstd.“ den 2. Oktober 1921).

Samtidigt bemærker vi med Glæde, at Paptaget er blevet afløst af Kobber, og desuden har afdøde Arkitekt Kampmanns Efterfølger Clemmensen givet Kirkens Kor-

Domkirken efter at den er forsynet med Kamgavle.

og Sideskibe Kamgavle; disse er pyntelige og sikkert korrekte, men det er tvivlsomt, om de egentlig er en Vinding, idet de glatte Gavle med deres prunkløse, jyske Udseende harmonerede nok saa godt med Taarnets og

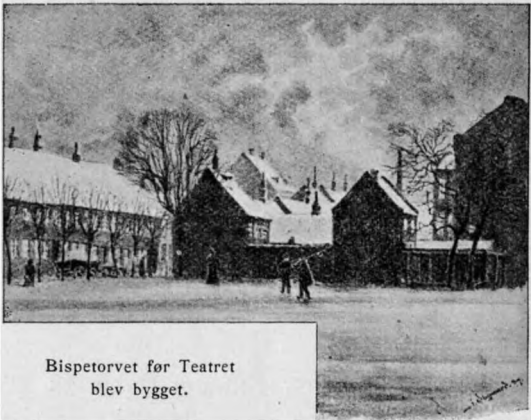

Gaden mellem Domkirken og den gamle Bispegaard.
Efter Akvarel af Tandlege Fr. Visby.

de smaa Kapellers alvorlige, lige Linjer. Naturligvis har man desuden fældet nogle store Træer, der „skyggede“.

Det Yhr'ske Marmorhus forsvinder, mens dette skrives, og vi har nu faaet Syn for, at Domkirken er ikke

blot en imponerende, men yprægtig Bygning, som fra „Skandinavien“s Vinduer kan ses med Mols' Bjerge til Baggrund.

Hot.:l Royal i Fyrrenerne. — Orig. i V. Borgens Samling.

Saa fører vor Vandring gennem Byen os atter over Store- og Lille Torv, hvor dér ikke er sket større Forandring siden vi i I. Del beskrev dem og de Ejendomme, som indrammer dem. Vi bringer blot nogle Billeder fra Torvets ældre Tid samt et Par af de Ejendomme, hvis Fysiognomi er forandret af Virksomhedernes „Bytten Gaarde“.

Saaledes er Nr. 12 paa St. Torv blevet forladt af „Rahrs“ Udsalg, der er flyttet til Søndergade, og Husets Stuetage er taget i Besiddelse af Firmaet Holmbom & Thomsen, der tidligere laa i Nr. 15, (se I. Del, Side 186—187), og Købmand Yhr har endelig kunnet tage Nr. 15, der er hans egen Ejendom, i Besiddelse, inden hans Ejendom paa Sct. Clemenstorv blev revet ned over Hovedet paa ham. Desværre kan vi ikke bringe noget nyt Billede af Nr. 15, da Ejendommens Ombygning ikke

er tilendebragt, og en Del Læsesers brændende Længsel efter Bogens sidste Del forhindrer os i at vente paa Billedet. Til Gengæld kan vi bringe Billedet af Nr. 11's nuværende Skikkelse, hvilket ikke fandtes i I. Del. Nr.

St. Torv Nr. 12.

13 kan stadig ikke illustreres, fordi St. Torv hører til de „overtroiske“ Gader.

Paa Lilletorv er status quo tilsyneladende bevaret, og vi kan indskrænke os til at supplere Billedstoffet med et „Kig“ ned ad Immervad og samtidig omtale denne Gades Nr. 3. At den ikke er medtaget under Beskrivel-

sen af Immervad, I. Del Side 348—359, skyldes den ganske simple, men af Uindviede næppe tænkte, Grund, at Ejerens stadige Fraværelse, Sommerferie etc. forhindrede Interview om de sædvanlige Oplysninger. Immervad Nr. 3, Matr. Nr. 740 er opført 1911 af dens Ejer

St. Torv Nr. 11. — „Kosmorama“.

Købmand *I. C. Frølund Thomsen* med Tømrermester *P. Chr. Petersen* som Arkitekt. Paa Grunden, der er 105 m², laa før den Tid et gammelt Bindingsværkshus, som *Frølund Thomsen* købte 1909. Den 3-Etages Ejendom er fuldstændig præget af Ejerens Forretning, der omfatter Herre- og Drengeskviper og optager hele Bygningen.

Frølund Thomsen er født 1878 i Ringkøbing Amt og

Lilletorv og Immervad 1903. — I Forgrunden til højre den gamle Borgmestergaard i sin vandaliserede Skikkelse.

uddannet i Præstø, han etablerede sig 1903 i Hjørring, indtil han 1911 nedsatte sig i Aarhus.

Efter denne Afstikker vender vi tilbage til det lille Torv og fortsætter gennem den indsnævrede Del af Torvet, som egentlig burde høre med til Guldsmedgade, gaar ind paa den trekantede Plads, som kaldes Tangen,

Immervad Nr. 3, tilhører Købmand Frølund Thomsen.

stikker op gennem den lille Gade, der kaldes Frue Kirkerist, til Fruekirke, og efter at have beskrevet denne videre ad Hospitalsgade og tilbage gennem Gaden Tangen til Guldsmedgade.

Den før omtalte snævre Del af Lilletorv dannes af Ejendommen Nr. 4 paa højre Haand og Nr. 6 paa venstre. Nr. 4 tilhører Købmand *F. F. Hansen*, der købte den 1915. Den en opført 1907 af *Marinus Møller* med *Frimodt Clausen* som Arkitekt. Den Ejendom, som

Lille Torv i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede.

maatte vige for den nuværende, var kun i 2 Etager, men havde en større Udstrækning. Man kan se lidt af den paa Billedet Side 165. Da den blev nedrevet inddroges et Stykke af Grunden til Fordel for Gaden, som altsaa har

Lilletorv Nr. 4, tilhører Købmand Frits Hansen.

været endnu snævrere. Man burde have gjort Skridtet fuldt ud og helt indraget Grunden til Gade, thi denne Passage er med den nuværende Trafik bleven en af de farligste i Aarhus.

I Ejendommens Stueetage findes tre Forretninger. Den der ligger paa selve Hjørnet hedder *Dansk Kjøle- og Blusefabrik* og ejes af Købmand *Georg Stecher*,

der er født 1881 i Aarhus og etablerede sig her 1906. Sin nuværende Virksomhed oprettede han 1911 i Knudrigsgade, senere laa den i Borgerporten, og i 1915 flyttedes den til Lilletorv Nr. 4. Ved Siden af denne Forretning findes Modehandlerinde *D. Møllers* Butik, og den tredje Virksomhed ejes af Købmand *F. F. Hansen*, der er født 1881 i Aarhus, han etablerede sig 1904 og flyttede Forretningen, der omfatter Kaffe, The og Chokolade, her til Ejendommen, da den stod færdig 1907.

I Ejendommens 1. Etage har Sagfører *J. Dam Johansen* sine Kontorer. Dam Johansen er født i Aarhus 1864, virkede i 7 Aar som Fuldmægtig paa Hasle m. fl. Herreders Kontor, var dernæst i omtrent 5 Aar Leder af Aarhus Kreditbank indtil 1898, da han nedsatte sig som Sagfører i Aarhus.

Paa 2. Sal bor „Politiken“s Korrespondent og lokale Aflægger „Jydsk Morgenblad“, der er Organ for, hvad der er af det radikale Venstre i Aarhus, Ebeltoft, Odder, Hornslet og Skjoldelevkredsene.

Bladet har tidligere været redigeret af den nuværende Forstander for Vejlbys Højskole Helge Hostrup; det redigeres nu af Redaktør, Overretssagfører *A. Cantor*. Bladet har mange Gange i Dagens Debat sagt beskedige Sandheder, undertiden ogsaa det modsatte.

Overretssagfører Cantor er født 1853 i Middelfart, blev Student 1871 fra von Westens Institut i København, cand. jur. 1876, Overretssagfører 1880. 1876 begyndte Cantor sin journalistiske Virksomhed ved Politikeren *Chr. Bergs* „Morgenbladet“, senere var han Redaktør af det radikale „Dagsavisen“ og var i mange Aar knyttet til „Politiken“ under *Hørup*. Cantor har været „Jydsk Morgenblad“s Redaktør siden 1914.

Den modsatte Ejendom har samme Gadenummer

Georg Stecker,
Købmand.

I. M. Jensen.
Slagtermester.

C. E. Lor. Petersen,
Købmand.

som Bankbygningen nemlig Lilletorv Nr. 6, men er til-
lige Tangen Nr. 1, da det er en Hjørnebygning. Den
tilhører *Jydsk Handels- & Landbrugsbank*, som lod
den opføre 1901 samtidig med Bankbygningen, og lige-
som denne har den haft *Kühnel* til Arkitekt.

Grunden er en Del af den store Grund som hed
Karen Pedersdatters Eje. (se I. Del Side 193, 194) Da
Handelsmand *Peder Hansen Kryssing* i Slutningen af
det 17. Aarhundrede havde købt Grunden med de der-
paa liggende øde og forfaldne Bygninger for 40 Rigs-
daler, opførte han „en statelig“ Bygning, og i 1717
solgte han den til Raadmand *Oluf Sørensen*, hvis Enke,
Dorte Johansdatter Althalt, skøder den til Købmand
Claus Frees Hornemann i Aaret 1736. Under Horne-
mann blev nogle Boder ud mod Tangen lagt til Ejen-
dommen. De senere Ejere er omtalt i I. Del, men vi
skal dog omtale Købmand *Niels Lauritsen Rømmer*,
der købte den 1751, thi under ham var den Byens fine-
ste Hotel. Det havde en for et Hotel glimrende Belig-
genhed, idet tre af Byens Hovedfærdselsaarer mødtes
her ved Lilletorv. Syd fra kom man fra Brobjerg over
Aaen ved Immervad, vest fra gennem Vestergade, og
endvidere førte en Vej gennem nuværende Tangen nord-

paa til Randers: Desuden var den tætved liggende Badstuegade Begyndelsen til den Vej, som ad den nuværende Studsgade førte ud af Byen til Vejlbj og ad Djursland til. Alligevel maa det have knebet for ham, thi han har gentagne Gange maatte sætte Gaarden og sit Løsøre i Pant for at faa Penge, af hvilken Grund han har maattet specificere alle sine Ejendele. Af den Beskrivelse J. Hoffmeyer giver i sin „Blade af Aarhus

Lilletorv Nr. 6 før 1900.

Bys Historie“, ser man at det efter Datidens Forhold har været særdeles vel udstyret. Der fandtes dog kun een Kakkellovn, fortæller Hoffmeyer, og kun to Vandfæde af Tin i Køkkenet, hvilke var bestemt til Gæsternes Renlighed. Det har rimeligvis været tilstrækkeligt.

Sandsen for Renlighed var ikke særlig fremherskende for 170 Aar siden, den er ikke blevet det endnu. Det skal ikke være et Apropos, men da man ikke dengang kendte til W.C., har man, i Følge Hoffmeyer, sikkert hjulpet sig paa samme Maade som paa Raadhuset, hvor man netop da til Brug for Byens Raad havde anskaffet

et Natskrin med grønt Klæde og en Natpote af Bly, der vejede 15 Pund. Hotellet havde en anseelig Skænkestue, som rimeligvis havde sit væsentligste Klientel blandt Garnisonens Officerer. Til Skænkestuen kom man ind fra Døren mod Lilletorv, og herudimod fandtes tillige en Port, ligesom der ogsaa var Port ud imod Tangen. Niels Rømmer menes at være død i 70erne (det 18. Aarhundredes) og har sikkert været i Familie med den *Christensen Olsen Rømmer*, der var Fader til en af Danmarks største Videnskabsmænd, Astronomen *Ole Rømer*, der fødtes her i Aarhus 1644. Det er højst mærkeligt, at Aarhus endnu aldrig har faaet rejst en Statue af denne sin eneste verdensberømte Søn.

Den nuværende ikke særlig kønne Ejendom, der jo ogsaa har svært ved at hævde sig ved Siden af den prægtige Bankbygning, er for Stueetagens Vedkommende fuldstændig optaget af en af Byens største Slagterforretninger ved Navn „*Phønix*“. Oprindelsen til denne Virksomhed gaar tilbage til 1903, da den startedes af Slagtermester *Fr. Hasle*, der her skabte en betydelig Forretning. I 1918 overgik den til det i 1914 startede Krigsforetagende „Dansk Konservesfabrik“, i hvis Bestyrelse Hasle sad. Da de „jacta“, Fabriken kastede af sig, ikke kastede tilstrækkeligt af sig i Forhold til Administrations imponerende Udgifter, gik „D. K.“ al Kødets Gang, hvilket kunde synes fordelagtigt, naar man tog Virksomhedens Beskaffenhed i Betragtning. I Slagterforretningen var der dog stadig Gang i Kødet, og dette Aktiv afhændedes til A/S Konservesfabriken „*Phønix*“, der — paa Baggrund af den forrige Virksomheds Aske — meget fornøjeligt gav Forretningen Sagafuglens Navn. *A/S Konservesfabriken „Phønix“* er grundlagt 1917 med en Aktiekapital paa 90,000 Kroner og med Købmand

Lille Torv Nr. 6, tilhører Jydsk Handels- & Landbrugsbank. — I Stuen: A/S „Phønix“.

E. Petersen som Forretningsfører. Oprindeligt lå den i Mindegade Nr. 11, men flyttedes 1919 til "Den Christensenske Gaard" i Studsgade, hvor Fabrikken stadig ligger, og hvor den beskæftiger en halv Snes Mennesker ved Konserves- og Pølsefabrikation. Den 1. September 1920 købte Selskabet Forretningen paa Lilletorv, hvor der beskæftiges 15 Mennesker. Selskabets Bestyrelse bestaar af Skibshandler *I. P. Johansen*, Form., Slagtermester *M. P. Jørgensen* og Købmand *E. Petersen*, og som Leder af saavel engros som detail Forretningen fungerer Slagtermester *J. M. Jensen*. Sidstnævnte er født 1869 i Viborg, etablerede sig der 1890 og indtraadte i A/S „Phoenix“ 1917. Slagtermester *M. P. Jørgensen* er født 1879 i Aarhus, etablerede sig 1903 i Banegaards-gade Nr. 46 og har siden 1912 haft sin egen Forretning i „Jomsborg“ Bygningen paa Hjørnet af Mindegade og Dynkarken. Købmand *E. Petersen* er født 1886 i Aarhus og etablerede sig 1914 med en Forretning, som omfatter Konserves engros.

Lad os forlade de kulinariske Fristelser, som findes bag de kæmpemæssige Spejlglasruder, og undersøge Bygningens øvrige Regioner.

Paa 1. Sal findes Børnenes Beklædnings Salon og en af de aarhusianske Bourgeoisiedamer meget søgt Salon for Skønhedspleje, der indehaves af Fru Brostrøm van Degen.

Paa 2. Sal ligger *Soldaterhjemmet „Dannevirke“*. Det blev stiftet 1887 under Navnet „Soldaterhjemmet for Aarhus Garnison“, og 1913 gik det ind i Foreningen „Dannevirke“. Her samles Rekrutterne i hyggelige Værelser om Spille- og Rygebordene, og her kan de læse Bøger samt en Række Dagblade og Tidsskrifter, som fremlægges, ligesom de her forefinder Brevpapir

og kan faa Kaffe til allerbilligste Priser. Som Regel samles man en bestemt Aften om Ugen om Foredrag, Oplæsning eller Sang. Husfader er pens. Stabssergent, Bogholder i „Bikuben“, *Alhof*, og Bestyrelsens Formand, som var Medstifter, er Kaptejn *A. F. S. Jørgensen* (R. af D. Dbm.) (Omtalt under Statsbibliotheket.)

Frue Kirkerist 1921 set fra Lilletorv.

Lad os saa se paa *Tangen* og *Frue Kirkerist*. Ved *Tangen* forstod man (vi citerer Hoffmeyer) i ældre Tid hele den trekantede Grund, der ligger mellem den nuværende lille Gade, som hedder *Tangen*, og „*Frue Kirkerist*“. Her laa f. Eks. de mange Boder, ialt 14, som i 1733 ejedes af Jens Pedersen Høysgaard (1648—1773), der var Pedel ved Københavns Universitet og „den danske Grammatiks Fader“. Hans Hustru Johanne Poulsdatter havde arvet dem efter sin Fader, Købmand Poul

Calmer, der havde købt dem af Raadmand Hans Vinther. De laa alle langs Gaden, men de fem østlige gik ud til Frue Kirkerist. Senere, da der byggedes en Bagergaard paa Spidsen af Tangen, kom denne Gaard til at hedde „Tangen“.

Hjørnet af Frue Kirkerist og Frue Kirkeplads, tilhører A S Hans Schourup.

Benævnelsen „Tangen“ kommer altsaa ikke af Værktøjet Tang, men maa være Betegnelse for en Spids (jvf. Landtange), og det er fra Pladsen, at Gaden Tangen har faaet sit Navn. En Del af den trekantede Plads er nu beplantet og indhegnet til et lille Anlæg med en Bænk foran.

Vi afslaar dens Indbydelse til at tage Plads og kiler løs paa Frue Kirkerist. Denne lille beskedne Gade, hvor der endnu findes Rester af Byens ældre Bebyggelse,

har faaet sit Navn efter Indgangen i Kirkemuren. Ejendommen efter Hjørnebygningen, vi lige har omtalt, er

Frue Kirkerist
1896.

(Tegn. J. Ølsgaard).

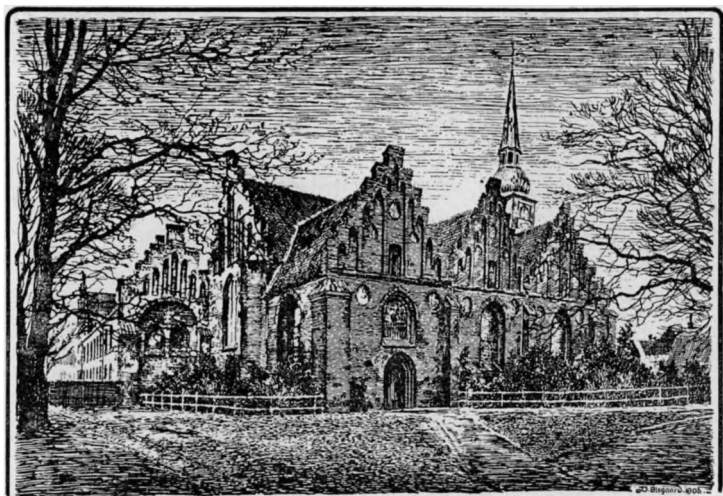
en gammel Bindingsværksbygning, som optages af den Zeunerske Boghandels Bogtrykkeri, og den næste, Nr. 3 er en imponerende Hjørneejendom, der har sin vestlige

Facade mod Frue Kirkeplads. Den er opført 1921 af Arkitekt Frimodt Clausen og tilhører det store Jernfirma A/S Hans Schourup.

Af Ejendommene paa højre Side af Gaden tilhører Nr. 4 Enkefru L. Andersen, Nr. 6 Ejendomsmægler N. P. Mogensen og de to sidste, Nr. 10 og Nr. 12, der er Hjørneejendommen til Hospitalsgade, Vognmand J. Larsen. Nr. 8 findes ikke. De er overmaade maleriske men Væggene krummer sig ret uhyggeligt.

Saa har vi Frue Kirke lige for os.

FRUE KIRKE

GEMT imellem Husrækkerne, omgivet af grønne Træer, ligger Frue Kirke. Her laa — saa vidt vi kan skønne det — allerede i det 11. Aarhundrede en Kirke, indviet til Sct. Nicolaus. Den maa have været ganske lille af Omfang, men rimeligvis har den gjort det ud for Domkirke, indtil Peder Vagnsen grundlagde den store Domkirke. Af den ældste Sct. Nicolaus-Domkirke er der næppe meget tilbage; den har sikkert været overgivet til Dominicanerne i Begyndelsen af det 13. Aarhundrede. Broder *Salomon* fra Aarhus var den, der førte Dominicanerordenen ind i Danmark, og vi ved, at der fra Aarhus sendtes Dominicanermunke til Lifland 1246; ellers ved vi ikke meget, hverken om Sortebrødrene eller deres Bygning.

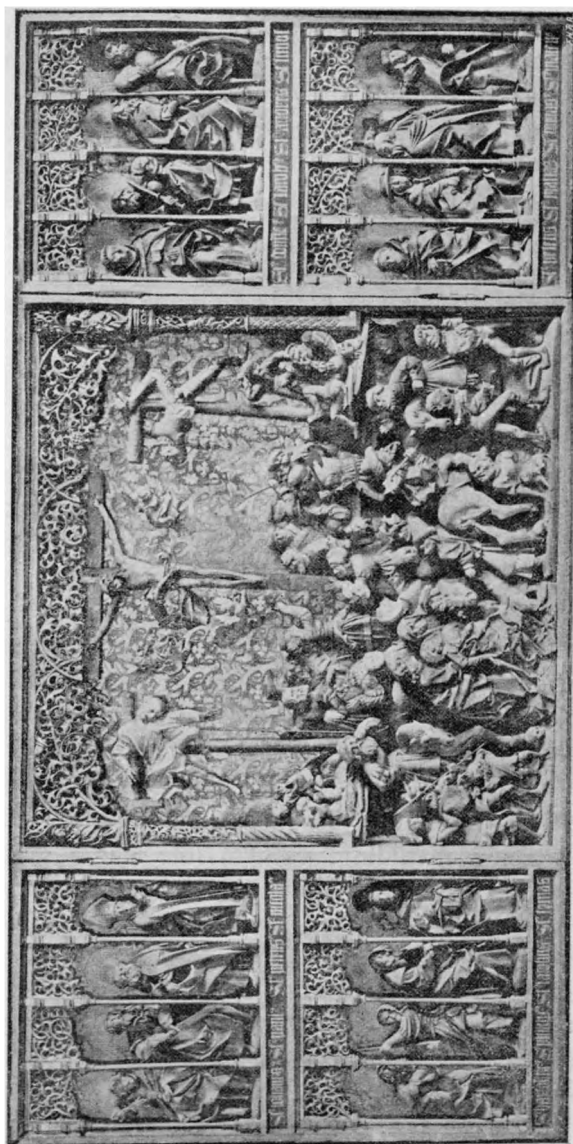
Saa vidt vi kan skønne, er Frue Kirkes nordre Mur

for en Del den gamle Nicolaj Kirkes. Den er opført af Kampesten og Fraadsten. Henimod Slutningen af det 13. Aarhundrede er Opførelsen af den nye Kirke og Klostret ved Siden af gaaet for sig. Man begyndte med at fjerne Nicolaj Kirkes østlige Gavl, hvor den nye Kirkes Kor blev opført. Den er bygget i en Blandingsstil,

halv romansk og halv gotisk. Derefter har man bygget om paa Resten af Kirken, som paa Grund af den lange Bygningsperiode overalt viser Brydning mellem forskellige Stilarter. Man har i det 14. Aarhundrede bygget Taarnet, der mærkelig nok her staar mod Øst; men det fine Spir stammer fra Christian IV's Tid.

Det vil føre for vidt her at komme ind paa alle Enkeltheder i den interessante Arkitektur. Det skal kun bemærkes, at Søjler, Kapitæler, Gjordbuer og Hvælvsribber frembyder overordentlig mange skønne Enkeltheder, udført med stor Omhu og Dygtighed.

Altartavlen i Frue Kirke.

Kort før Reformationstiden blev Sydmuren gennembrudt med de tre store Spidsbuer, og de tre nuværende Kapeller opført, sandsynligvis omtrent samtidig, og rimeligvis er Kirkens nuværende Hvælvinger opført samtidig med Kapellernes Bygning, og Korgavlens og Hovedskibets Vestgavl er blevet forsynet med de nuværende Kamme. Midt i Tredserne af 19. Aarhundrede blev Kirken restaureret indvendig af Professor Walther, som omdannede det vestlige Kapel til Indgang og Forhal, og faa Aar efter blev den restaureret udvendig.

Kirkens Indre kan i det hele og store selvfølgelig ikke maale sig med Domkirkens; men dog har Frue Kirke et Pragtstykke, som overstraalet alt andet, nemlig *Klaus Bergs* berømte Altertavle. I dennes Sidefløje er anbragt forskellige Helgener, alle morsomt udskaaret; men det er navnlig Midterpartiet — en Fremstilling af Korsfæstelsen — der er fremragende godt gjort. Selve Kristusfiguren er udmærket, og de to Løvere, der er ved at rive sig løs fra Korsene, er ogsaa ypperlige; men interessantest er næsten det vældige Liv, der rører sig omkring Korsets Fod, hvor Billedsnideren med stor Livfuldhed og glimrende Realisme har givet et kraftigt Billede af sin Tids stærkt pulserende Liv: Landsknægte, der slaas, Kvinden, der besvimer i den myldrende Skare, den forvoksede Krøbling, og den lille Negerdreng, der pifter i Fingrene, alt er gjort med en glimrende Virtuositet, og Altertavlen hører til de berømteste i Landet. Den straalet af Guld og brogede Farver og er i enhver Henseende meget værdifuld.

Nede i Kirken lægger vi Mærke til Epitafierne over Borgmester Hans Pedersen, over Provst Christen Friis, der i en ypperlig Fremstilling ses knælende ved Siden af sin Hustru, og over Slægten Basballe, ligesom ogsaa til

de smukke Lysekroner. Særlig fint Smedejernsarbejde har vi i Døbefonten, der er et ualmindelig smukt Kunstværk, udført paa Christian IV's Tid; ogsaa Sølvdøbefonten fra ca. 1480 er et Stykke fortrinligt Kunsthaandværk, Lampetten ved Prædikestolen fra 1630 er ligele-

Den bevarede Rest af Korsgangen.

des et interessant Stykke Smedearbejde, lige som Kro-
nen i Vaabehuset fortjener at bemærkes; den er i go-
thisk Stil og overordentlig smuk. Prædikestolen er fra
Christian IV's Tid og er ikke saa stort et Kunstværk
som Domkirkens, men endda særdeles hæderligt. Af
Alterudstyret fortjener Alterkanden med sin Basilisktud
og Oblatbøssen fra 1593 at nævnes.

Sammenbygget med Kirken ligger Klostret. Fra yderste Korhvælving gaar der ved Siden af Taarnet en fint udsmykket Indgang imod Nord til Sacristiet, og langs Kirkens Nordside er endnu bevaret fire Fag Hvælvinger af Sortebrødrenes Buegang. Den firkantede Klostergaard begrænses af Hospitalsbygninger mod Nord og Øst, af Kirken mod Syd og af det gamle Refectorium mod Vest. Østfløjen er ny, men de øvrige er bygget over det gamle Klosters Bygninger. Den gamle Buegang, der støtter sig mod Kirken, synes at være fra Slutningen af det 14. Aarhundrede.

Hvornaar Klosterbygningerne er opført, ved vi ikke; men de er rimeligvis kommet fra Tid til anden, naar Klostret har haft Raad til at bygge, i Løbet af det 14. Aarhundrede. Vestfløjen er rimeligvis den ældste; der er det gamle Refectorium (Spisestuen) bevaret, indeholdende to Hvælvinger baaret midt i Rummet af to meget smukke Søjler af tilhugne Sten. Den nordligste er smykket med kraftigt Bladværk, medens den sydlige Søjle har Blade liggende i Knop.

Dette gamle Refectorium bruges nu til Kirke for de gamle i Hospitalet. Endnu kan meddeles, at i Østfløjens Sydende findes nogle overhvævede Rum, og i Nordfløjen en meget smuk, men nu tilmuret Døraabning. Det øvrige er blevet i den Grad ombygget og restaureret, at de oprindelige Bygninger saa godt som helt er forsvundet; men dog er Klostergaarden en overmaade køn Plads med et stærkt middelalderligt Præg. De store, gamle Valnødde- og Morbærtræer spreder deres Skygger over den gamle Fratergaard, hvor i sin Tid Middelalderens berømteste Aarhusianer, Broder Salomon, har gaaet, Fuglekvidret fremhæver Stilheden, som kun afbrydes, naar de gamle Hospitalslemmer passerer forbi,

H. L. Larsen,
Provst.

Frederik L. Østrup,
Dr. phil Sognepræst.

A. W. Glasius,
Sagfører.

og naar Taarnuhret slaar; der er en ejendommelig mid-delalderlig Stemning over disse gamle, røde Mure.

Ifølge Forordning af 1541 skulde Klostret være Bolig for en Snes gamle Mænd og Kvinder; men først siden 1878 har det været brugt udelukkende efter denne Bestemmelse. Det giver nu Ly for 20 „Pensionærer“, ældre Damer, og har desuden en almindelig Hospitalsafdeling, der huser baade Mænd og Kvinder. Tidligere blev en af Fløjene brugt til Fattiggaard. Til Klostret hører en smuk, gammel Have, som forhaabentlig altid maa blive Hospitalet forbeholdt. Naturligvis har der været Forslag oppe om at ødelægge den med en Gadegennemskæring; det vilde være stor Synd, om dette skete. Lyt til den store Bøjgens Raad: „Gaa uden om!„

Dr. phil. *Frederik Louis Østrup* er Sognepræst for Frue Sogn, han er født d. 2. Oktober 1862 i Fredensborg, blev Student fra Frederiksborg Statsskole 1881, cand. theol. 1887, en kortere Tids Studium ved Berlin og Jena Universiteter, Kateket ved Helligaands Kirke 1887—89, fik Universitetets Guldmedalje 1891, Præst paa Læssø 1892—95, Dr. phil. (Et psykologisk Bidrag til en Lære om Selvopdragelse) 1897, Sognepræst i Sædder 1900, og ved Frue Kirke i Aarhus 1907. Af litterære

Arbejder har vi fra Dr. Østrup foruden hans Doktor-disputats: „Gennem Jorderig“ (1901), „I trange Tider“ (1903), „Korset“ (1904), „Om Bønnen“ (1906), „Alle vore Skatte“ (1909), aut. Lærebog i Religion (1912), „Hvor er vi? Hvad svarer Evangeliet?“ (1915) og en Børnebog „Vor Medskabning Katten“.

Den residerende Kapellan er Provst *H. L. Larsen*, der er født d. 2. Nov. 1871 i Rødovre. Han blev Student fra Metropolitanskolen 1889, cand. theol 1895, derefter Rejser til England, Sverige, Tyskland, Holland i forskellige Øjemed som Armenierarbejdet, Arbejdet paa Redningshjem for Unge, Menighedsarbejde og kirkeligt Arbejde. Medlem af Thorsager-Bregnet Sogneraad (1913—17), Provst 1) for Thyrsting Vrads Herreder, 2) Østerlisbjerg, Mols og Sønder Herreder (1913—17), Medlem af Præstegaardskommissionen: a) Østerlisbjerg b) f. t. Aarhus Købstad og Hasle Herred. Medlem af Kuratoriet for det syriske Vajsenhus i Jerusalem, i Bestyrelsen for Landboernes alm. Forsikringsselskab. Provst Larsen er Medredaktør af Kristeligt Børneblad.

Kirkens Værge er Sagfører *A. W. Glasius*, der er født d. 8. Maj 1872 i Roskilde, tog juridisk Eksamen 1892, fik Sagførerbestalling og nedsatte sig i Aarhus 1900. Sagfører Glasius er Medlem af Frue Sogns Menighedsraad.

Kirkens Alterdegn er Dr. phil. *J. C. Jensen*, der er født d. 24. Januar 1868 i Aarhus, blev Student 1886, Lærer ved Chicago Universitet i oldnordisk og angelsaksisk samt sammenlignende Sprogvidenskab i den teutonske Sproggruppe, Dr. phil. 1901 paa Afhandlingen: Stamvokalen i stærke Verber og verbale Substantiver i den teutonske Gruppe, Realskolebestyrer i Odense til 1906 og derefter Alterdegn ved Frue Kirke i Aarhus.

Af andre Afhandlinger paa Sprogvidenskabens Omraade har Dr. Jensen skrevet: Om Brüg af Gerundivet og Gerundium i den teutonske Gruppe.

Kirkens Organist er *Knud Skytte Birkefeldt*, der er født d. 15. September 1887 i Aarhus, uddannet paa Aarhus Musikkonservatorium under Komponist Bonnesen og i Berlin hos Professor Waldemar Lütschg, tog Organisteksamen 1912 og blev Organist og Kantor ved Frue Kirke 1916.

Aarhus Hospitals Direktion bestaar af Stiftamtmanden og Biskoppen, Inspektionen varetages af Sognepræsten ved Domkirken samt af Borgmesteren og Politimesteren. Hospitalets Forstanderinde er Frøken M. Thomsen, hvis Biografi findes under Byraadet (se I. Del Side 130--132). Stiftelsen ejer en Kapitalformue paa ca. 650,000 Kr., tvende Jordlodder, ca. 16 Tdr. Land, paa Byens Mark.

Gammelt Billede fra den ældste Dekoration paa Korets Hvælvinger.

Hospitalsgade.

VI fortsætter saa ad Hospitalsgade hen til Tangen. Den lille Hospitalsgade dannes af Klosterets Havemur og tre smaa Ejendomme af et meget beskedent Udseende, og af dette at dømme fortsættes Beskedenheden ogsaa inden for Murene. De ejes med Undtagelse af Hjørnejendommen til Tangen af Vognmand Larsen.

Den nævnte Hjørnejendom er Tangen Nr. 23, som ejes af Cyklehandler *P. Chr. Mouritzen*, der købte den 1918. I den lille toetages Bygning er der endnu Bindingsværksrester til Gaarden. Mouritzen er født 1878 i Flensted, Laasby Sogn, og nedsatte sig 1905 i Ikast og 1916 i sin nuværende Ejendom.

Nr. 16, Ejendommen lige overfor tilhører Urmager J. Møller Holmstoel, der købte den 1907. Nr. 12-14 tilhører Skrædermester *Jens Høgh*, der er født 1888 i

Linæa, uddannet her i Aarhus og i England og Frankrig, hvorefter han 1916 nedsatte sig paa Tangen Nr. 8 og 1921 her i Nr. 12-14, som han købte 1919. I Bygningen findes endnu en Del Bindingsværk, der er saaledes det nydeligste lille Gaardinteriør. Ejendommen har desuden Facade til Klostergade Nr. 49-51. Høgh beskæftigere 8 Mennesker i sit Herreskræderi.

Tangen Nr. 23, tilhører P. Chr. Mouritzen.

I samme Ejendom har Handelsgartner *J. Johansen* sin Forretning, som han overtog 1918 efter Kippers gamle Virksomhed og efter at have været etableret i Ryslinge fra 1909. Johansen er født 1881 i Kjøng

Paa den anden Side ejes Ejendommene Nr. 21, 19 og 17 af Naalemager *F. Chr. Christensen*. Nr. 15 tilhører Skrædermester *A. Poulsen*. Nr. 13 findes ikke, hvorimod Nr. 11 ikke har nogen „ond Aand“ over sig. Den ejes af Barber *Niels Baess*. Nr. 9 tilhører Fru *P. Minus*, og det sidste lille Hus paa denne Side Gaden er Markandiser *J. Andersens*. Nr. 10 tilhører Gørtler *F. C.*

Pedersen, der købte den 1894 af Muremester Rasmussen. Her havde Peter Sabro en Tid sin Bolig. F. C. Pedersen er født 1857 i Randers og etablerede sig 1888 i Frederiksallé Nr. 64, senere i den Klugmannske Ejendom paa Vestergade indtil han erhvervede Ejendommen i Tangen.

Nr. 8 tilhører K. F. U. M., hvis Hovedbygning i

Tangen Nr. 16, tilhører Urmager J. Møller Holmstoel.

Klostergade støder op hertil. (Om K. F. U. M. se senere under Klostergade). Den i Stuen liggende Kaffe-forretning tilhører Købmand *I. Henrik Jensen*, der er født 1861 i Lemvig og etablerede sig i Aarhus paa Søndergade Nr. 10-12 i 1896. To Aar efter flyttedes Forretningen til Guldsmedgade Nr. 4 indtil den 1908 flyttedes hertil. Til Virksomheden hører et Brænderi og Afsætningen sker baade en gros og en detail. Købmand Jensen er Kasserer for „Kvindehjælpen“ og „Bethesda“ og var i 25 Aar til 1912 Kasserer for K. F. U. M. I Ejendommen har

desuden Jord- og Betonarbejdernes Fagforening Domicil. Nr. 6 er et af Gadens gamle Huse. Det har oprindeligt været helt af Bindingsværk, men er senere blevet undermuret, saaledes at Bindingsværket nu kun findes i den øverste Etage, hvor det er synligt i den Del af

Tangen Nr. 12-14 tilhører Skrædermester Jens Høgh.

Gavlen, der springer frem fra Gadelinien, samt mod Gaardspladsen. Derimod er hele Facademuren i begge Etager dækket af brunmalet Kalkpuds.

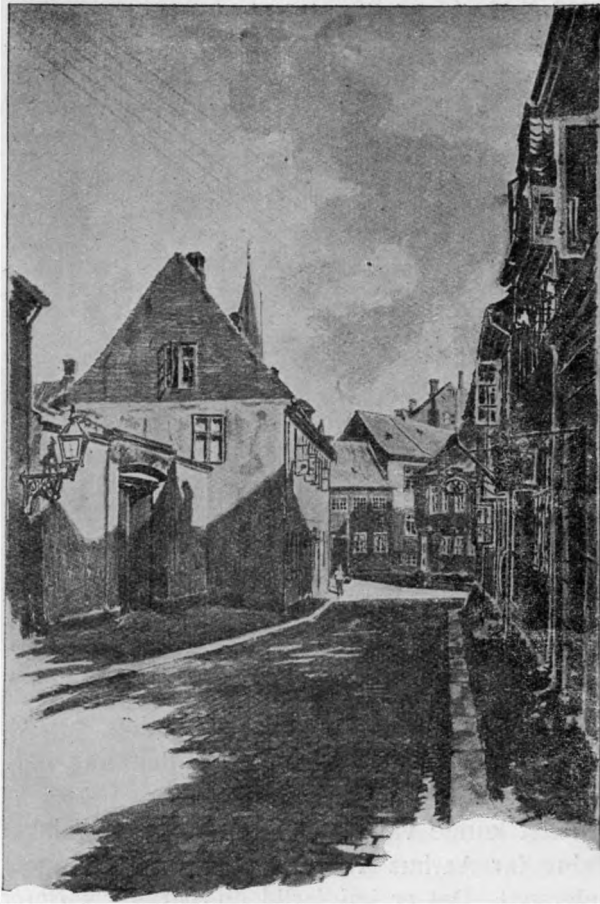
Før Bindingsværkshuset har der her sikkert ligget en Bygning, der gaar langt tilbage i Aarhus Historie, thi Husets Kælder har saa mægtig en Murtykkelse, at det er utænkeligt, at man har givet et lille toetages Hus et saa solidt Fundament. Men Kælderens Beskaffenhed tjener desuden til Bevis for en tidligere og anseeligere Bygnings Tilstedeværelse. Det er nemlig ikke nogen

helt almindelig Kælder: Under Bygningens nordøstlige Halvdel, altsaa ud mod Gaardspladsen findes en *spids-buet Tøndehvælving*, som tilsyneladende gaar i samme Retning som Husets Ydermure. Det er imidlertid ikke Tilfældet, thi medens Ydermurene over Jorden gaar

Tangen Nr. 10, tilhører Gørtler F. C. Petersen.

mod Nordvest, nøjagtigt gennem Kompassets 320. Streg, saa gaar Hvælvingens Retning 10 Streger mere mod Vest og skærer altsaa Murene over Jorden i en Vinkel paa 10°. Selv om nu Hvælvingens Mure er overordentlig tykke, og man saaledes har haft en bred Basis at bygge i Vejret paa, saa er det jo ikke almindeligt, at bygge den øverste Del af en Bygnings Mure i et andet Plan end Grundmurene, og det har næppe heller været Skik og Brug i tidligere Tider. Den Hypothese, at Hvælvingen skulde

Tønder i 1896.
(Tegn. af J. Ølsgaard.)

være Levninger af en underjordisk Gang, er jo en af de Formodninger, der altid har haft Folkeyndest, men som man vist bør se bort fra. Her har den romantiske Publik naturligtvis ogsaa været paa Spil og gjort Hvælvingen til en Løngang fra Klosteret til Domkirken. Det sandsynligste er uden al Tvivl, at Hvælvingens Mure

Vestlige Side af nuværende Tangen.

har været Fundamentet til en Stenbygning, og Klosters Nærhed tillader den Gisning, at den har haft Tilknnytning hertil.

Men det kunde være af stor Interesse og sikkert af Betydning for Aarhus' Historie, at faa Hvælvingen rigtig undersøgt. Det er imidlertid en Sag, der sorterer under vore Arkæologer, og vi maa indskrænke os til at meddele vore Iagttagelser. Som Hvælvingen nu ligger, er den 188 cm. høj, og dens Bredde ved Gulvet er 335 cm. Længden er 6,94 m., men i den sydlige

Ende mangler 66 cm. af den nordlige Bue, der er hugget bort, aabenbart for at faa anbragt den nuværende Nedgang fra Gaardspladsen. Maalene angiver, hvad der er synligt af Hvælvingen, og den har saaledes langt fra samme Længde som Huset.

Tangen Nr. 8 tilhører K. F. U. M.
I Stuen: Henrik Jensens Forretning.

I den nordvestlige Ende stopper den ca. 1 m. fra Husets Gavl, og i den modsatte et lignende Stykke fra den inderste Portmur, men det udelukker jo ikke, at den har været længere og sikkert ogsaa dybere, thi Cementgulvet er af nyere Datum.

Ejendommen ejes nu af Snedkermester *I. C. Jensen*, der erhvervede den 1919 af Installatør Borup. Jensen er født 1867 i Svustrup Sogn og løste Borgerskab i Aarhus 1894.

De sidste Numre i Gaden, 4 og 2, hører til den store Bygningskarrè, der er opført paa hele den vestlige Side af Gl. Guldsmedgade og som danner Hjørnerne mod Tangen og Klostergade.

Vi er dermed inde paa Beskrivelsen af GULDSMEDGADE, der nu er bleven en af Byens Hovedgader og

Tangen Nr. 6, tilhører Snedkermester I. C. Jensen.

livligt Forretningsstrøg, hvad de Side om Side liggende Forretninger vidner om. Lad os vente lidt med den store røde Karrè og først se paa de to Bygninger, som ligger lige for Tangen.

Den høje, smalle Ejendom med Karnapper og Frontspice er Guldsmedgade Nr. 2 og hedder „Centrum“. Den er opført 1897 af Muremester Johs. Jensen og ejes af Kgl. Hofblomsterhandler *Leonard Abel*.

Det kønneste ved Bygningen er Forretningen i Stuen

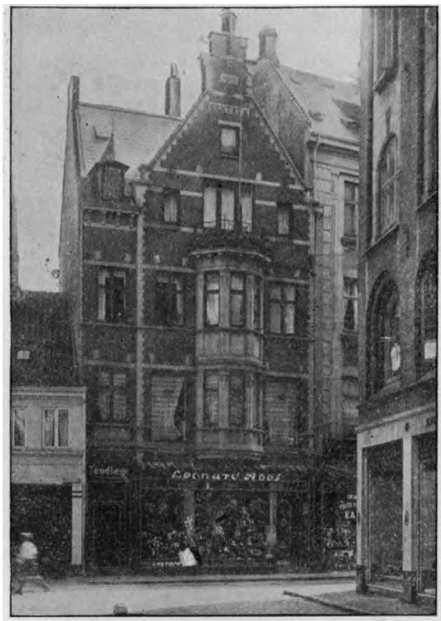
hvis pragtfulde Blomsterflor Aaret rundt drager os som Bier. Det er en gammel Virksomhed her ligger. For et halvt hundrede Aar siden eller for at være nøjagtig 1878 grundlagdes den af Gartner Leonard Abel i Frede-

Den gamle Guldsmedgade.

riksgade. 1888 flyttedes den til Immervad Nr. 3 og 15 Aar senere her til Guldsmedgade, hvor Leonard Abel jun. 1914 blev Medejer af Virksomheden og samtidig udnævntes til Kgl. Hof Leverandør. Leonard Abel, sen., er født 1854 i Vejby ved Middelfart. Leonard Abel, jun., er født 1888 i Aarhus.

De to næste Ejendomme, Nr. 4 og Nr. 6 tilhører Slagtermester *Anton Ovesen*, hvis Fader, Slagtermester *Rudolf Ovesen*, købte dem 1894. Desværre kan vi ikke faa oplyst, hvornaar disse to Bygninger er opført, men det er i hvert Fald før 1832. I 1850 ejedes Nr. 4

Guldsmedgade Nr. 2, tilhører Kgl. Hof-Blomsterhandler Leonard Abel.

af Værtshusholder Andersen, der dette Aar lod Facaden ombygge, og samme Aar fik ogsaa Nr. 6 ny Facade paa Foranledning af den daværende Ejer Skomager Jensen. Under Ovesens Ejerskab er Facaderne gentagne Gange forandret til Fordel for de i Bygningerne liggende Forretninger. I 1922 har Ejendommene atter undergaaet Forandring, idet Ovesen har inddraget den

i Nr. 6 udlejede Butik til sin egen Forretning, saaledes at dennes Facade danner en Helhed. Ved denne Lejlighed har han gjort Fodgængerne en stor Tjeneste. Den Ende af Nr. 4, der støder op til Nr. 6, sprang nemlig et Stykke frem foran denne, saaledes at det i Forvejen meget smalle Fortov — vist det smalleste i Byen —

Guldsmedgade Nr. 4—6, tilhører Slagtermester Anton Ovesen.

daarligt nok tillod een Person at passere det, og en modgaaende Person var tvungen til at træde ud paa Kørebanen til Pris for Automobiler og Cykler eller den tæt opad Fortovet kørende Sporvogn. Ovesen har nu ladet det fremspringende Hjørne nedrive for Stueetagens Vedkommende. Førstesalen springer stadig frem, men er end Huset lavt, vil selv Hs. Majestæt kunne gaa under uden at beskadige Pudset. Samtidig faar Publikum jo ogsaa bedre Plads til at betragte de udstillede Lækerier.

Leonard Abel, sen.,
Kgl. Hof-Blomsterhdl.

Leonard Abel, jun.,
Kgl. Hof-Blomsterhdl.

ens Høgh,
Skrædermester.

Slagtermester Rudolf Ovesen er født 1864 i Vejlbj og etablerede sig 1894 her i Ejendommen.

Forretningen, der er en af Byens betydeligste og beskæftiger ca. 30 Mennesker, overgik 1917 til Sønnen, Slagtermester *Anton Ovesen*, der er født 1884 i Vejlbj og uddannet dels hjemme, dels i Udlandet.

Vi vender os nu mod det store Ejendomskompleks, der strækker sig lige fra Tangen til Klostergade, og hvis store Facade mod Guldsmedgade ligger paa hele den gamle Guldsmedgades vestlige Side.

Da Gl. Guldsmedgade i Begyndelsen af Halvfemserne blev brudt igennem den nordlige Husrække paa Klostergade, der hæmmede Forbindelse med den nordlige Bydel, lagde man Spiren til en ny Strøggade, og Spiren trivedes godt. Den ny Guldsmedgade voksede op i Løbet af 2—3 Aar, fra 1892—1895, og at Gaden blev stærkt benyttet kan man se af Bygningsinspektoratets Protokoller, hvori alle Forandringer af Bygninger noteres. Facaderne ombyggedes og indrettedes til moderne Forretninger, og *det* er et usvigeligt Tegn paa livlig Færdsel. Ovennævnte store Kompleks affødtes ogsaa af det ny Gadeanlæg. Det var allerede paa Tale straks efter Gennembyrningen.

C. Jørgensen,
Restauratør.

Anton Ovesen,
Slagtermester.

Rudolf Ovesen,
Slagtermester.

Ejendomskomplekset Guldsmedgade Nr. 1, 3, 5, 7, 9 stod færdigt 1904. Den Del af det, som har Numrene 1-3, altsaa ned mod Tangen, blev bygget 1903, medens den øvrige Del opførtes 1904. Det blev opført af et Konsortium, hvori Muremester *Alfred Petersen* var Sjælen.

Komplekset ejes nu af Sagfører *P. Vestergaard* m. fl. I 1920 blev Købmand *Wm. Rohweder* Medejer af Nr. 1-3.

Den store røde Bygning, (vi har desværre maattet tage den i Smaapartier, den fotografiske Kunst har endnu ikke kulmineret), hvor Arkitekterne for Midterpartiets vedkommende har taget Tilflugt til Frontspice og Pilastre, var paa den Tid den blev opført, noget overordentlig imponerende for en By som Aarhus. Det var jo et privat Byggeforetagende, og Folk rystede paa Hovedet og spaaede ilde. Men Konsortiet har været „Karl for sin Hat“, og Bygningen maa ogsaa siges at være af de største. Dens Stueetage er nu fuldstændig udnyttet til Forretninger, og de dagligt Forbipasserende ser jo sjældent højere end til den øverste Trediedel af Forretningsvinduerne, hvorfor dette Stykke Gade for dem staar som Rækken af Butikerne. Lad os se paa dem.

Paa selve Hjørnet ligger Restaurant „*Bocken*“ som

en Erstatning for det gamle Hotel Dagmar, der laa paa dette Sted i den daværende Bygning, (se Ill. Side 195). Restauranten er oprettet 1909, efter Sigende fordi Aarhusianerne var blevet begejstret for „Svendborg Bockøl“,

Guldsmedgade Nr. 1. Hjørnet af Tangen.
Den søndre Del af det store Kompleks mellem Tangen og Klostergade.
Paa Hjørnet Restaurant „Bocken“.

som Svendborg Bryghus bragte frem paa Landsudstillingen. Den drives iøvrigt ganske som almindelig Restaurant og er navnlig et søgt Frokoststed, som vistnok i Begyndelsen betragtedes med lidt Skepsis fra „Bourgeoisieafdelingen“, fordi der anvendtes Dameservering, en Angst der naturligvis er fuldstændig forsvunden, efter at „Royal“s „He-

ber“ havde holdt deres Indtog i dette „kongelige“ Traktørsted. Der er saamænd heller ingen Grund til Sindsbevægelse overfor disse ærbødige Tjenerinder.

„Bocken“ ejes af Restauratør *C. Jørgensen*, der er født 1877 i St. Francisco. Han har tidligere ledet Re-

Guldsmødgade Nr. 1. — Den sydlige Fløj med Guldsmødgade.
 I Forgrunden Skomagemester Chr. Jensens Forretning.
 Paa 1. Sal ligger Forsikringsselskabet „Jutlandia“s Kontorer.

staurationen paa Wamdrup Banegaard og overtog „Bocken“ 1913.

Ved Siden af Restaurationen ligger Skomagemester *Chr. Jensens* Forretning, der altid har hørt til her i Nabolaget. I 1885 startede han den paa Tangen, hvor den naaede at holde 25 Aars Jubilæum, og de sidste

11 Aar har den ligget her i Guldsmedgade, i Begyndelsen paa den modsatte Side af Gaden. Chr. Jensen er født 1859 i Hasle. Han har i 14 Aar været Oldemand for Aarhus Skomagerlaug.

Parti af Guldsmedgade Nr. 1 og 3.

Til venstre „Parfumeri Neckelmann“, tilhøjre Brummerstedts Boghandel.

Ved Siden af Skomagerforretningen er en Smørfor-
syning tilhørende A/S Johansen & Bruun, og som den
sidste i Nr. 1 Frøken A. *Neckelmanns* Parfumeri, der
er oprettet 1905. Paa første Sal ligget Forsikrings-Aktie-
selskabet „*Jutlandia*“. Selskabet er nu traadt i Likvidation.
Det er Provinsens største Forsikringsselskab og blev
grundlagt 15. Februar 1917. Bestyrelsen bestaar af
Bankdirektør Sten Bille Fogh, Selskabets Formand, —

Jacob Jensen,
Direktør.

Georg Rasmussen,
Direktør.

Søren Borgquist,
Direktør.

Rentier Lauritz Petersen Næstformand, — Direktør Oluf Christensen, — Fabrikant P. K. Petersen, R. af D., — Sagfører K. L. Jørgensen og Direktør Jacob Jensen.

Direktør *Jacob Jensen*, der i cirka 25 Aar har repræsenteret et af Englands ældste Livsforsikringsselskaber, er Selskabets adm. Direktør. Som særlig Tekniker og Kontorchef knyttede „Jutlandia“ *A. G. Rasmussen* til sig i 1918. Denne er uddannet i „Nordisk Genforsikringsselskab“ og har foretaget en Del Studierejser i Udlandet. Han indtraadte i „Jutlandia“s Direktion 1. Januar 1919 som Sous-Direktør.

Aktiekapitalen udgjorde 15. Februar 1917 1. Mill. Kr. med 10⁰/₀ Indbetaling, udvidedes i Juni 1918 til 2. Mill. Kr. med 30⁰/₀ Indbetaling og med Forbehold til en Udvidelse til 5. Mill. Kr.

Selskabets Virksomhed omfatter Genforsikring i Sø- og Transport, Brand, Ulykkes- & Automobilforsikringer og „Jutlandia“ har Forbindelse med alle Forsikringsstater saavel i Europa som i de transatlantiske Lande.

Direktør Jacob Jensen er født d. 5. Februar 1864 i Salling ved Skive, frekventerede Askov Højskole og fik sin første Uddannelse i Forsikringsvæsen i Forsikrings-

Chr. Jensen,
Skomagemester.

Wm. Rohweder,
Købmand.

Ejnert Høyrup,
Købmand.

selskabet „Gresham“ (1895—96) og siden repræsenteret dette. Overtog 1905 Generalagenturet for „Providentia“ i Amsterdam. Jacob Jensen er Medlem af Købmands- og Haandværkerbankens Repræsentskab. Direktør A. Georg Rasmussen er født d. 15. December 1893 i Randers, tog Prælimenæreksamen 1909, studerede ved det kongelige Bibliotek 1909—1911, har været ansat i Nordisk Genforsikringsselskab og som Kontorchef i A/S „Normania“ og senere indtil 1918 som Inspektør i „Internationale Assurance Compagni“. Direktør Rasmussen forlod Aarhus 1921 for at overtage Selskabets Afdeling i København.

I Nr. 3 ligger *Brummerstedts Boghandel* og Købmand *Wm. Rohweders* Forretning. Boghandlen er grundlagt 1900 paa samme Sted, hvilket vil sige, at den har ligget i det lille etetages Hus, der maatte vige for den nuværende store Karrè. Mens Ejendommen blev bygget gæsterede den et Aar i Vestergade Nr. 1. Forretningen hører til de faa, der er Boghandel i Renkultur og lægger Hovedvægten paa Bøger, man er i hvert Fald her sikker paa, at det ikke er en Galanteriforretning, man er kommen ind i. Virksomheden beskæftiger 14 Personer. Boghandler *E. Brummerstedt* er født 1868 i

København og uddannet i Vajsenhusboghandelen og hos Hauberg & Co.

Købmand *Wm. Rohweder*, en Nevø af Helten *Major Rohweder*, der faldt i Skanse 2 ved Dybbøl, er

Gudsmedgade Nr. 1 og 3 set ned imod Tangen.
Længst tilhøjre Købmand *Wm. Rohweders* Forretning.

født 1877 i Neumünster. Han nedsatte sig i Aarhus 1905 med sin nuværende Forretning, som omfatter Manufaktur og Tricotage en gros og en detail, hvormed han beskæftiger indtil 20 Mennesker i den travle Tid. Købmand Rohweder er som før nævnt Medejer af Komplexets sydlige Del.

Paa 1. Sal har Sagfører *Sebbelow* og Tandlæge *Dalkjær* Kontorer.

Midterpartiets Stueetage optages af *Aarhus Værktøjs Magasin* og *Peter Andersens* Kunstdrejerforretning.

Guldsmedgade Nr. 5. — Komplekssets Midterparti.
I dets vensire Side: Aarhus Værktøjs Magasin.

Værktøjsmagasinet ejes af Købmand *Johannes Hansen*, der er født 1868 i Hammel og uddannet i Randers. Han etablerede sig 1896 i Assens og startede 1905 sin nuværende Forretning, der som Navnet fortæller omfatter Værktøj og tillige Bygningsbeslag, som afsættes over hele Landet, idet Virksomheden har en anseelig Engrosafdeling.

Frk. A. Neckelmann.

Johannes Hansen,
Købmand.Wilh. Sørensen,
Købmand.

Her beskæftiges over 20 Mennesker. Købmand Hansen har fornylig erhvervet Søndergade Nr. 70, hvor formentlig Forretningen henflyttes. (Se Side 66).

Kunstdrejermester *Peter Andersen* er født 1871 i Give og uddannet i Horsens. Han løste sit Børgerskab i Aarhus 1895 og nedsatte sig i Østergade Nr. 48, idet han overtog den afdøde Kunstdrejer Fausbøls Værksted. Senere flyttede han til Mejlgade Nr. 35 og i 1916 her til Nr. 5. Første Salen er optaget af *Forsikringsforeningen „Jylland“*, ikke at forveksle med Livsforsikringsselskabet af samme Navn i Ryesgade. Den er oprettet den 23. Marts 1914 paa Initiativ af en Kreds af Landboere hovedsagelig med Brandforsikring for Øje, men senere optoges Tyveri- og Sygeforsikring paa Programmet. Oprindeligt havde Foreningen Hovedkontor i Struer, men flyttede til Aarhus i 1917 med Kontor i Frederiksgade Nr. 33. I Oktober 1920 flyttedes Kontoret til Søndergade Nr. 38 og i April 1921 til Guldsmedgade. Foreningen beskæftiger 40 Lokalrepræsentanter foruden Kontorpersonale og Rejsende, hvis Antal er 16.

Foreningens Direktør er *Søren Borgquist*, der er født 1882 i Ramme Sogn ved Lemvig.

I nordre Fløj har vi i Nr. 9 Købmand *Ejner Høyrups* Forretning, der er oprettet den 17. November 1920 og omfatter Tobak, Cigarer, Vin og Spirituosa m. m. Høyrup er født 1893 i Hjørring. Ved Siden af, med

Kompleksets nordre Fløj.
I Forgrunden Nr. 7 med Ejner Høyrups Forretning.

Gadedøren imellem, ligger Købmand *Theodor Andersens* Frugtimport, der er oprettet 1909 i Tangen Nr. 4 og flyttet hertil 1912. Andersen er født 1880 i Seest ved Kolding. I Nr. 9, der tillige danner Hjørnet med Klostergade, optages Stueetagens Facade mod Guldsmedgade væsentlig af Chr. Karsbergs Herreekviperingsforret-

ning. Købmand *Chr. Karsberg* er født 1877 i Holstebro, hvor han ogsaa er uddannet; han etablerede sig 1907 i Aarhus, idet han overtog en ganske lille Forretning her i Gaden. Da Virksomheden havde vokset sig stor, flyttedes den 1911 her til Nr. 9, og den omfatter alt, hvad der hører til maskulin Paaklædning. Karsberg er siden

Guldsmegade Nr. 9. — Chr. Karsbergs Forretning.

1918 Bestyrelsesmedlem i Manufakturhandlerforeningen.

Paa 1. Sal findes Hovedkontoret for den store Mejerisammenslutning: „*Mejeriaktieselskabet Vendsyssel*“ og „*De forenede Mejerier*“. Dette omfattende Selskab stiftedes den 1. November 1902 ved en Sammenslutning mellem det i 1897 oprettede Mejeriaktieselskab „Vendsyssel“ og „De forenede Mejerier“, som oprettedes i Aarhus 1899. „De forenede Mejerier“ bestod af Mejerier

i og omkring Aarhus By, ialt 7, medens „Vendsyssel“ omfattede 17 og deriblandt Landets største Mejeri „*Dortheasminde*“ ved Horsens. Under Sammenslutningen inddroges desuden 5 Randersmejerier, der tilhørte „*Østjydske Mejeriaktieselskab*“ og *Allingaabro Mejeri*.

I 1903 udvidede Selskabet sin Virksomhed til ogsaa at omfatte Polen, hvor lave Indkøbspriser for Mælk og gode Afsætnings Forhold og Priser i de større polske Byer som Warschau gav Muligheder for smukke Resultater. Der byggedes Mejerier, som forsynedes med danske Maskinanlæg, og da Virksomheden var paa sit Højdepunkt, havde Selskabet 6 Mejerier i Drift. Men allerede 4 Aar efter maatte man opgive dette ærefulde Udslag af dansk Foretagsomhed. Afstanden mellem russisk Polen og Danmark var for stor til, at Ledelsen her kunde have tilstrækkelig Kontrol med den økonomiske Del af Driften i disse fjærne Egne. Overskudet gik derfor i urette Lommer. Et andet Led i Selskabets Drift er *Kaseintilvirkning*, der blev taget op dels i Danmark dels paa det svenske Mejeri *Ask*, som Selskabet erhvervede, og i hvis Nærhed det lod bygge et nyt Mejeri. Et tredie Led og sikkert det af Selskabets udenlandske Forsøg, der har svaret til Forventningerne og lidt til, var Afsætningen af dansk Mælk, Fløde og Smør til forskellige af de større tyske Byer. Det var et Eksperiment, thi det var tvivlsomt, om Mælken kunde sendes den lange Vej uden at tabe sin Friskhed, saaledes at den kunne konkurrere med den tyske Mælk. Men Forsøget lykkedes, og gennem Forbindelser i Hamborg og Berlin tilførtes disse Storbyer betydelige Kvanta Mælk. For Indførslen i Tyskland havde det ingen Vanskeligheder med Mælk, idet den tyske Toldlov — i hvert Fald dengang — tillod fri Indførsel, derimod var der en ret høj Be-

skyttelsestold for Smør, og for at gøre det tyske Marked tilgængeligt for dansk Smør, oprettede man ganske naturligt et Mejeri i Hamborg, og lod dette tilvirke Smørret af den daglig fra Danmark sendte Fløde.

Men alt dette ødelægdes naturligvis af Krigen, og endnu er denne Virksomhed ikke genoptaget; den danske Mælkeproduktion, som Krigen formindskede, er endnu

Parti af Guldsmedgade før det store Komplex blev opført. Set fra Hjørnet af Klostergade ned mod Lilletorv. Man ser her Hestesporvognen, den berømte „Onkel Toms Hytte“.

næppe stor nok til at dække Hjemmeforbruget, og andre Forhold lægger sig hindrende i Vejen. Formodentlig er Valutaforhold i Forbindelse med den danske Statsbanes Fragtpriser en af de store Hindringer.

Paa andre Omraader har Selskabet imidlertid taget Revanche. De to svenske Mejerier er blevet til 5, og selv om Antallet af dets danske Mejerier nu er 10 mod de oprindelige 30, er det en Gevinst, idet Driften er centraliseret og derved gjort billigere.

Selskabets Bestyrelse bestaar af Folketingsmand,

Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen*, Formand, Grosserer *A. V. Mammen*, København, Konsul *M. P. Drescher*, Revisor *Højlund Carlsen*, Proprietær *Thomsen*, Ødum, Grosserer *Uhrenfeldt*, København og Sagfører *P. Vestergaard*, København. Den administrerende Direktør er

Guldsmgade Nr. 9, Hjørnet af Klostergade.
Chr. Kortsens Forretning.

Chr. R. Baumann, der er født 1866 i Aarhus, uddannet dels som Landmand dels ved Mejeridrift her og i Udlandet og indtraadte som Selskabets Direktør 1913.

Saa afslutter vi dette store Kompleks med Hjørnet af Klostergade, hvor Snedkermester *Chr. Kortsen* residerer med sin Forretning, der bag store Spejlglasruder frister med overmaade smukke Møbler. Kortsen er født 1875 i Aarhus og etablerede sig her 1907. Han er i Bestyrelsen for Haandværkerforeningen og Haandværks-

svendenes Rejse- og Sygeforening. En Filial af Forretningen ligger i Nørregade Nr. 26, hvilken Ejendom tilhører Kortsen.

Lad os derpaa vende tilbage til Gadens lige Numre, hvor vi slap ved Ovesens Ejendom. Naboejendommen

Guldsmedgade Nr. 8, tilhører Købmand Vilh. Sørensen.

Guldsmedgade Nr. 8 er opført 1889 af Murer J. P. Hansen. Den ejes nu af Købmand *Vilhelm Sørensen*, der er født 1888 i Kolding uddannet samme Sted og etableret 1913 i sin nuværende Ejendom, hvor han overtog en ca. 30 Aar gammel Forretning. Den var der Legetøj i, men under Sørensen blev den forandret til Handel med Isenkram, Køkkenudstyr, Glas og Porcelæn.

Nr. 8 a er opført samme Aar af Snedker P. Peter-

sen og tilhører nu Tømrmester *Chr. Iversen*. De to Bygherrer har aabenbart været enige om Byggeriet, for de to Byggeforetagender fremtræder som een Ejendom. Stueetagen i Nr. 8 a faar sit særlige Fysiognomi af Frk. *E. Lundholms* Broderiforretning.

Guldsmedgade Nr. 10—12, tilhører Købmand Th. Thomsen.

Den næste Ejendom har ogsaa to Numre, nemlig 10 og 12, den er opført 1902 af Tømrmester R. N. Holst og ejes nu af Købmand *Th. Thomsen*, og optages af Firmaet Thomsen & Mortensen. Den 4 Etager høje Ejendom har erstattet to smaa Huse, der var af samme Art som Naboejendommen Nr. 14 og fra samme Tid.

De tre næste Ejendomme kan vi ikke bestemme Opførelsestiden for, men de er i hvert Fald opført før 1834.

Nr. 14 ejes af Enkefru *B. C. Petersen* og rummer i Stueetagen baade Duft og Toner: en Osteforretning og en Musikinstrumentforretning, som ejes af Instrument-

Guldsmedgade Nr. 14.

mager *A. Hvorslev*. Osteforretningen tilhører Købmand *Georg Nielsen*, der er født 1863 i Aarhus og etablerede sig 1889 i et lille Hus paa Hjørnet af Rosensgade og Mejlgade, der hvor nu Bikubens Ejendom ligger. Her laa Forretningen, indtil den 1902 flyttedes hertil Guldsmedgade. Nr. 16 tilhører Købmand *Sigfred Marcussen*, der købte den 1918 og lod den modernisere forrige Aar. Marcussen er født 1891 i København og etablerede sig her samtidig med Købet af Ejendommen. Forretningen om-

fatter Tricotage og Manufaktur og beskæftiger under normale Forhold 32 Mennesker.

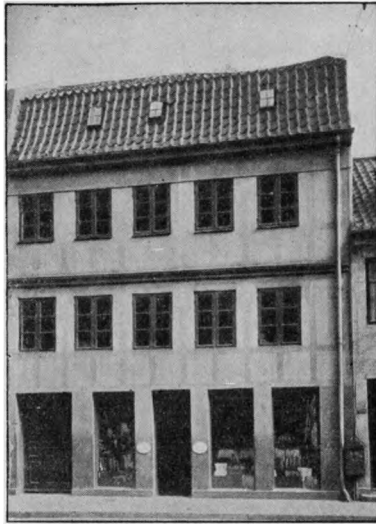
Nr. 18 tilhører Købmand *Svend Andersen*, der købte den 1898, paa hvilket Tidspunkt den var indrettet til Ba-

Guldsmedgade Nr. 16, tilhører Købmand Siegfred Marcussen.

geri. Bygningen er af Bindingsværk, som til Gaarden er synligt i sin oprindelige Skikkelse, medens Facaden nu er dækket af Kalkpuds, hvor Bindingsværkslinierne er trukket op med Maling. Imitationen til Trods er Facaden blevet ganske køn. Oprindeligt var Ejendommen kun i 2 Etager, men 1844, da den blev anvendt som Politikammer, lod Politiassistent *Nielsen* bygge en

Etage til ovenpaa. I 1921 lod Svend Andersen Facaden restaurere med en Opmalning af Linierne i Bindingsværk og Vinduer. Resultatet blev udmærket, men Facaden mistede noget af sin Patina. Mon det ikke havde været en god Idé: at fjerne den kedelige Puds, saa man havde faaet den virkelige Bindingsværksmur frem? Det er gjort

Guldsmedgade Nr. 18, tilhører Købmand Svend Andersen

adskillige Steder her i Landet, og med en fortræffelig Virkning. Man behøver blot at gaa en Tur til Skolegade for at blive overbevist.

Det Billede, vi bringer af Ejendommen, er ligesom det af Nr. 16 fotograferet før de sidste Forandringer, og det vilde blive temmelig bekosteligt at tage ny Billeder og fremstille ny Clicheer af alle de Bygninger, der har undergaaet Forandringer siden, rent bortset fra den Tid det vilde tage. Men for Nr. 18's Vedkommen-

Sigfred Marcussen,
Købmand.

Svend Andersen,
Købmand.

J. C. Jensen,
Snedkermester.

de vil man paa Illustrationen af Nr. 20 kunne se et Glimt af den i dens sidste Skikkelse.

Købmand *Svend Andersen* er født 1858 i Ikast og etablerede sig 1880 i den lille Ejendom paa Hjørnet af Vestergade og Grønnegade, hvor nu *Rydahl Petersens* Forretning ligger. Han var da i Kompagni med nuværende Landstingsmand, Fabrikant J. Chr. Møller og Købmand Chr. Christensen. 1884 overtog han Forretningen, der omfatter Uldgarn og Tricotage, alene. Foruden denne Forretning har Sv. Andersen ogsaa en stor Forretning med brugte Møbler, der er opmagasinerede ude ved Østbanetorvet.

Nr. 20 er opført 1867 af Skrædermester Jacobsen. Bygningen ejedes fra først i Tredserne af Byfoged Nielsen, og der var i sin Tid Byfogedkontor her. Senere har den været ejet af Købmand H. Lange, af hvem Børstenbinder *P. H. Langvardt* købte den 1893, og ved en Ombygning 1903 lod han Stueetagen modernisere. Ejendommen gaar helt igennem til Badstuegade (Nr. 9), og Bygningerne herud imod er af Bindingsværk. Gamle Langvardt etablerede sig i Aarhus 1873, og hans Forretning laa dengang i et lille Hus paa Hjørnet af Guldmedgade og Klostergades østre Del, senere paa Hjør-

net af Klostergade og Badstuegade. 1914 overtog Sønerne *Jes og Lauritz Langvardt* Ejendommen og Forretningen.

Medens Langvardts Fabrikslokaler, hvor der under normale Forhold beskæftiges ca. 14 Mennesker med Fabrikation af Pensler, ligger i Bygningerne bag ved, op-

Guldsmedgade 20, tilhører Fabrikant Jes & Lauritz Langvardt.

tages Stueetagen af en Colonialforretning og Jens Meilvangs Ur- og optiske Forretning. Den første er grundlagt 1889 af Købmand Thykjær, senere ejedes den af Købmand Storck, der 1919 afstod den til Købmand Fritz Wenzel, som atter 1921 solgte den til den nuværende Indehaver Købmand *C. Møller-Rasmussen*, der er født i 1892 i Aarhus og etableret her 1918. Den anden er oprettet 1916 af Urmager og Optiker *Jens Meilvang*, der er født 1889 i Vejle og uddannet i Tyskland og Schweiz.

Den næste Ejendom, der danner Hjørnet med Klostergade og afslutter den ældste Del af Guldsmedgade, er opført 1895 af Tømrermester Bjerregaard Jensen og tegnet af Arkitekt Kühnel, den erstattede som ovenfor

Guldsmedgade Nr. 22, Hj. af Klostergade, tilhører Skrædermester E. Eriksen.

nævnt et lille enetages Hus. Ejendommen tilhører nu Skrædermester E. Eriksen, der købte den 1906 af Byggherren. Eriksen lod derefter den sydligste Del af Fløjen mod Guldsmedgade paaføre en Etage, og 1917 tilkøbtes en til Grunden stødende Have, hvorpaa opførtes en Værkstedbygning.

E. Eriksen,
Skrædermester.

Frk. D. Bartels.

W. Lundholm,
Købmand.

Skrædermester *Erik Eriksen* er født 1865 i Halling og blev Aarhusborger 1892, hvorpaa han nedsatte sig i Klostergade Nr. 32, indtil han ved Købet af Guldsmedgade 22 flyttede sin Virksomhed hertil. Eriksen er Formand for Centralforeningen for Skrædermestre i Jylland og Østifterne.

Den temmelig store Ejendom, som har to Opgange fra Guldsmedgade og een fra Klostergade (Nr. 23), rummer en Mængde Virksomheder og Institutioner. I Fløjen nærmest Langvardts Ejendom findes i Stueetagen Frk. *Dagmar Bartels* „Dukkeklifik“, en Forretning, der dog ogsaa har „sunde“ Dukker og andet Legetøj; den er oprindelig aabnet 1882 af Frøkenens Fader, N. Bartels, og laa dengang paa Frederiksgade Nr. 2 i det gamle Bindingsværkshus ved Aaen. Frk. Bartels overtog den 1915, og flyttede den hertil 1917.

Ved Siden af ligger en Specialforretning i Lædervarer, som aabnedes her 1920 af Købmand *William Lundholm*, der er født 1889 i Aarhus og uddannet gennem et 10aarigt Ophold i Amerika.

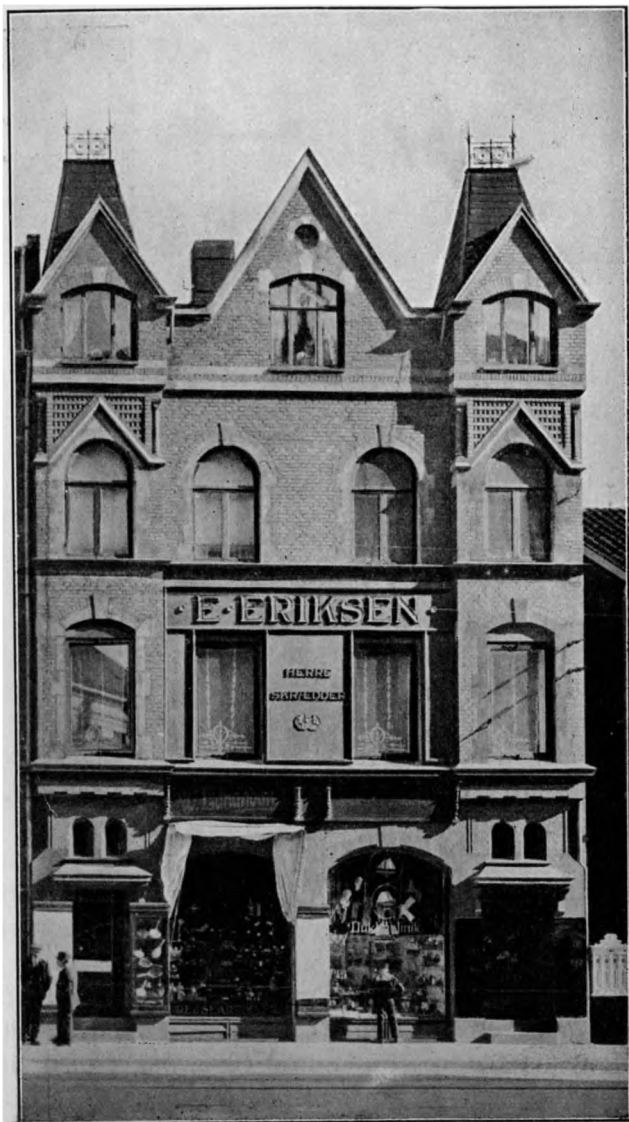
Paa selve Hjørnet ligger Automatcaféen, der er startet 1908 under Navnet A/S Jydsk Automatcafé, og paa Initiativ af Skrædermester Eriksen.

Paa første Sal findes dels Eriksens Skræderi, Dommerfuldmægtigene *G. P. Nordentoft* og *N. Jepsens* Kontorer, og Ning og Hasle m. fl. Herreders Politistation, medens disses Dommerkantor har Opgang fra Klostergade 23.

Paa 2. Sal finder vi Læge *G. H. Lasson*. Han er født den 19. Oktbr. 1866 i Roden ved Vejle. Student (Frederiksborg) 1884, Cand. med. 1892. Var derpaa Læge ved Kryolitbruddet til 1894, og fra 1896—1900 i Bangkok, hvor han var Agent for Ø. K. i Tringganu paa Malabarkysten, hvor han grundede et Faktori. Han nedsatte sig i Aarhus i Maj 1901.

Paa 3. Sal er Provinsernes Koncertbureau, der ejes af Impressario *A. M. L. Fürst*, som herfra forsyner Provinsens Foreninger m. m. med kunstnerisk Assistance. Øverst oppe er der fotografisk Atelier tilhørende Fotograf *Carl Andersen*, der har begaaet Hovedparten af dette Værks fotografiske Illustrationer.

Vi passerer nu Klostergade og gaar over til Beskrivelsen af den nyere Del af Guldsmedgade, der, som man vil se af Ejendommenes Opførelsesaar, er vokset op i Løbet af et Par Aar fra 1892. Arkitekt Kühnel gjorde Begyndelsen med den nordvestlige Side fra Hjørnet af Klostergade, nemlig Nr. 15, 17 og 19, der alle er opført 1892, og da Gaden udviklede sig til en livlig Færdselsaare, indrettede Kühnel 1902 Butiker i alle tre Ejendomme. Hjørnebygningen, Guldsmedgade 15, Klostergade 26, ejes nu af Læge *Anders Hvass Winge*, R. af D., der er født d. 1. Juli 1865 i Aarhus, Student fra Kathedralskolen 1884, cand. med. 1891, Læge ved Sessionen 1891, studerede Massage og Sygegymnastik ved Det kgl. Centralinstitut for Gymnastik og ved Det kgl. ortopædiske Institut i Stockholm 1891—92, praktiserende

Den sydlige Fløj af Guldsmædgade Nr. 22, hvis Stil afviger fuldstændig fra den øvrige Bygnings. — I Stuen: W. Lundholms og D. Bartels Forretninger.

Anders H. Winge,
Læge.

Emil Madsen,
Læge.

Julius Nielsen,
Købmand.

Læge i Aarhus fra 1892; Massagelæge ved Aarhus Vandkuranstalt 1892—93.

Læge Winge var Medlem af Hovedbestyrelsen for den danske Turistforening og Formand for sammes jyske Afdeling 1905—15, er Formand for Aarhus Turistforening fra 1902, Stifter af og Formand for Lægernes kombinerede Syge- og Ulykkesforsikring fra 1905, Repræsentant for Lægernes Hjælpeforening fra 1906, Medlem af den almindelige danske Lægeforenings Forsikringsudvalg 1903—07 og af dens staaende Udvalg til Massagevæsenets Ordning 1915, Formand for Massageudvalget fra 1916, Medlem af Bestyrelsen for Aarhusbugtens Dampskibsselskab 1910—15 og fra 1922 Formand for A/S „Turisten“. Er Formand for Nævninge Grundudvalget for Aarhus Købstad, Formand for Selskabet Polyhymnia 1913—16. Winge er dekoreret med den franske „officier de l' instruction publique“ og Siamesisk Kroneorden 4. Klasse.

Ejendommen huser en Doktor til, nemlig Læge *Emil Madsen*, der er født den 28. Juli 1875 i Charlottenlund.

Han blev Student fra Ordrup 1893, Cand. med. 1907, var Candidat ved Øresundshospital og nedsatte sig 1909 som praktiserende Læge her i Aarhus.

Stueetagen optages paa Hjørnet af „Dansk Industri-udsalg“, der tilhører Købmand og Fabrikant *Julius Nielsen*, der er født 1875 i Næstved og etableret i Aarhus 1902. Mod Guldsmedgade ligger Frk. *Ellen Michelsens*

Guldsmedgade Nr. 15, Hj. af Klostergade, tilhører Læge Winge.

Skotøjsforretning, som startedes i 1902 i den gamle Ejendom paa Guldsmedgade Nr. 7.

Den fjerde Hjørneejendom mellem Guldsmedgade og Klostergade Nr. 24—26, er den ny Gades yngste Bygning. Den hedder „Volmerhus“ og er opført 1897 af Bagermester Johs. Jensen. Det er et temmeligt stort Komplex, der er tegnet af Arkitekt Kühnel.

Den ejes af Konditor *J. Emmery*, som købte den 1908. Jens Emmery er født 1876 i Herning, uddannet i København og Christiania, etableret 1908 paa Bispe-torvet og flyttede i 1913 til Guldsmedgade, hvor der be-skæftiges ca. 30 Mennesker. I Ejendommen findes — med

Guldsmedgade Nr. 24—26, Hjørnet af Klostergade,
tilhører Konditor *J. Emmery*.

Opgang fra Klostergade — Overretssagfører *Andreas Christensens* Kontorer. Overretssagføreren er født 1880 i Ikast, Student (København) 1904, cand. jur. 1909, Sag-førerbestalling 1912, Overretssagfører 1915. Medlem af Byraadet 1921, Formand for 10. Sagførerkræds, Medlem af Aarhus Sagførerforenings Bestyrelse og Suppleant for Formanden for Vægeraadets nordre Kreds.

Stuetagen i Fløjen mod Guldsmedgade optages naturligvis ogsaa af Forretninger. Nærmest Hjørnet findes Jens Andersens Garderobefarveri, d. v. s. Indleveringsstedet, for selve Fabrikken ligger i Læssøgade (se denne). Ved Siden af, i det tredie af de Afsnit, der foruden Spiret paa Hjørnet, udgør Bygningens arkitektoniske Udsmykning, ligger Asschenfeldt-Hansens Boghandel, der er grundlagt af Boghandler Ernst Larsen, senere overtaget af Poul Friis, som 1920 afstod den til den nuværende Indehaver. *C. C. Asschenfeldt-Hansen* er født i Sæby 1887, (Søn af den kendte Sognepræst A-H), uddannet i Vejle, Odense, Aalborg og København. Foruden Handelen med Bøger, Papir, Kunst og Musik er her Forlag af Postkort. De næstfølgende tre Butikker rummer Fru M.

Del af Nr. 24—26's Fløj mod Guldsmedgade.

Brendstrups Broderiforretning, der stammer fra 1899, og en Skræder- og Barberforretning.

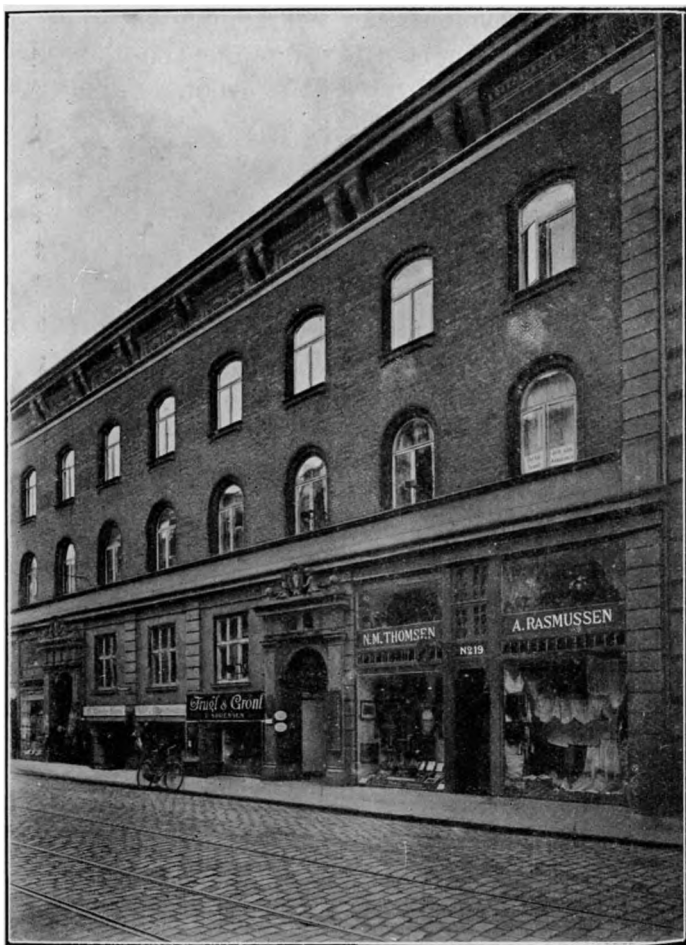
Nr. 28 er opført 1894 af Murermester Chr. Petersen. Den købtes 1902 af Ostehandler *P. C. Graugaard*, der opførte en Bagbygning paa Grunden. Graugaard er født

Guldsmedgade Nr. 28, tilhører *P. C. Graugaard*.

1862 i Hvidbjerg, uddannet som Mejerist og etablerede sig 1895. Bygningens øverste Etage har noget af det rigtige i Linierne; Skade, at det underste ikke svarer dertil.

Her træffer vi den joviale Dr. *Leth*. Han er født den 22. Juli 1867 i Aaby ved Aarhus. Han fór i sin Ungdom til Søs 1882—84, blev Student 1888, Cand. med.

Guldsmædgade Nr. 17 19, tilhører Sagfører Julius Jarding.

1896, var Læge ved Sct. Hans 1896—98, Reservelæge ved Garnisons Sygehus og Kommunehospitalet i København til 1902, hvorefter han nedsatte sig i Aarhus.

Den lige overfor liggende store Ejendom Nr. 17—19, der som nævnt er bygget 1892 af Arkitekt Kühnel, er i

Guldsmedgade Nr. 17—19, set fra Klostergade.

florentinsk Renaissancestil, som ganske vist har lidt en Del ved Indretningen af Butikkerne i Stueetagen.

1918 solgte Kühnel Ejendommen til Sagfører *Julius Jarding*, der har sit Kontor her. Jarding er født 1881 i Frederikshavn.

I Ejendommens Opgang Nr. 17 har Det konservative Folkeparti sit Kontor paa første Sal.

Asschenfeldt-Hansen,
Boghandler.

P. C. Graugaard,
Købmand.

F. Elikofer,
Vildthandler.

Butikkerne er i denne Del af Bygningen indrettet i Kælderen, og her findes bl. andet Elikofers Vildt- og Fiskeforretning, der skriver sig fra Aaret 1900, da den blev oprettet af afd. Fiskehandler Bryldt, efter hvem Elikofer overtog den 1906. *Ferdinand Elikofer* er født 1878 i Aarhus. I den højre Side af Ejendommen, Nr. 19, tilhører de to Forretninger, der her ligger i Stueetagen, henholdsvis Glarmester M. Thomsen og Tricotagehandler A. Rasmussen. Glarmester *Thomsen* er født 1878 i Timring ved Hammel, uddannet i Aarhus hos Stoltz og Witten og etableret 1902 i Nr. 31, senere i den gamle Marcus Bechs Gaard, indtil han 1914 flyttede Forretningen hertil.

Saa gaar vi atter over til Gadens lige Numre for derefter at krydse os frem. Nr. 30 er opført 1895 af Kobbersmedemester Wilson, og Bygningen rummer stadig dette gamle Firma, der fejrer sit 50-Aars Jubilæum i Marts 1922. Den gamle Kobbersmedemester A. *Wilson*, der var født 1845 og uddannet i Aalborg, etablerede sig nemlig her i Aarhus 1872, og efterhaanden som Industriens Udvikling medførte Anvendelse af Kobber til Maskiner og Rørledninger, navnlig for Spritfabrikker, Bryggerier og Mejeriers Vedkommende, slog Wil-

son ind paa Fremstillingen af disse Ting, der hidtil var indført fra Udlandet, og Virksomheden udviklede sig til ikke alene at fortrænge den udenlandske Konkurrence, men tillige til at skabe et udenlandsk Marked for Fa-

Guldsmedgade Nr. 30, tilhører Firmaet A. Wilson.*)

brikatet. Det ligger uden for vore Rammer at give de-taillerede Beskrivelser af en saadan Virksomhed, selv om den kunde være interessant nok, vi skal indskrænke os til at oplyse, at Fabrikken rummes i det 2800 m² store Kompleks, der her fra Guldsmedgade strækker sig

*) Forretningen i Stuen er nu udlejet til *Brdr. Vorbech* (se Klostergade).

bag om Guldsmedgade Nr. 24—26 til Klostergade Nr. 14. Fabrikken har desuden Filial i København og beskæftiger ca. 40 Mennesker.

I 1902 afstod Wilson sen. Virksomheden til sine Sønner *A. Wilson* og *L. P. Wilson*, af hvilke den første,

Guldsmedgade Nr. 21, tilhører J. Brahe Larsen.

der leder den merkantile Del, er født 1876, og den anden, der er teknisk Leder, er født 1872.

Nr. 21 er opført 1894 af Tømrermester Bjerregaard Jensen og ejes nu af Restauratør *Jens Brahe Larsen*, han er født 1869 i Helgenæs, åbnede 1901 sin nuværende Forretning, der hedder Anti Automatcafeen „Ceres“, og 1919 købte han Ejendommen.

Nr. 32 er opført samtidig med Nr. 21 og af samme Bygherre, den ejes af Bagemester *Wilhelm Pedersen*, der er født 1889 i Brovst Sogn, etableret 1912 i Sjællandsgade Nr. 25, og han overtog 1913 Bagemester Carl Kleins Forretning paa Guldsmedgade, hvor han saa 3 Aar efter købte Ejendommen.

Guldsmedgade Nr. 32, tilhører Bagemester W. Petersen.

Nr. 23 er ligeledes bygget 1894, men har Snedkermester L. Jørgensen som Ophav. Den købtes 1917 af Firmaet Brødrene *Kock*, der 1919 flyttede sin en gros Isenkramforretning fra Søndergade her til Ejendommens Bagbygning.

Butikkerne i Facadebygningen indehaves af Slagtermester *J. P. Frislev*, og Rammefabrikant *A. M. Andersen*. Den, der ligger tilvenstre for Porten, er Frislevs og kom hertil 1913 efter at være oprettet 1905 i Guldsmed-

gade Nr. 33. Jens Peter Frislev er født 1882 i Vejlbj og uddannet hos Rudolf Ovesen. Frislev er tillige Ejer af Ejendommen Carl Blochsgade Nr. 27.

Fabrikant Andersen er født 1878 og nedsatte sig i Aarhus 1917.

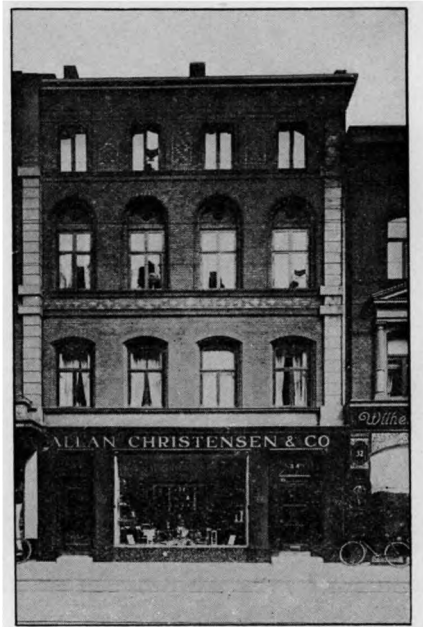

Guldmedgade Nr. 23, tilhører Firmaet Brødrene Kock.

Nr. 34 er opført 1894 af Tømrermester L. Petersen og ejes af A/S *Allan Christensen*, København, der her — i Efteraaret 1919 — oprettede en jydsk Afdeling for sine Fabrikater af Butiksinventar. Afdelingen ledes af Brødrene *Aksel* og *Svend Aamann*, af hvilke den første er født 1891 i København og Broderen samme Sted 1893.

Nr. 25 er opført 1894 af Skolebestyrer Albeck m. fl. og tilhører „Aarhus Katedralskoles Forberedelsesskole“. Dens Bestyrer er Lektor *Mathias Møller*, (se 1. Del S. 142.)

Nr. 36 er fra samme Tid og bygget af Tømremester L. Petersen. Den tilhører nu Kaffehandler J. A. Jørgensen. Den er opført i samme Stil som Nr. 34, saaledes at den Del, der støder sammen med denne, danner Bygningens Midterparti, hvorpaa der er klistret et Par Al-

Guldsmedgade Nr. 34.

taner. Stueetagens sædvanlige Forretninger, der ligeledes sædvanligt bryder hele Stilen med deres Uensartethed i Skilte, Vinduernes forskellige Højde og Bredde m. m., optages af en Guldsmedeforretning, en Viktualieforretning og en Bandagistvirksomhed. Denne sidste hedder Edv. Møllers Eft. og tilhører Bandagist *Axel Hetmar*, der er født 1877 paa Frederiksberg. Forretningen er op-

rindelig grundlagt i Klostergade, hvor den var fra 1905, til den 1911 flyttedes til Guldsmedgade, og her overtoges den 1916 af Hetmar.

Viktualieforretningen tilhører Købmand *Niels Pedersen*, der er født 1888 i Hasle. Han overtog 1918 sin

Guldsmedgade Nr. 25.
„Aarhus Katedralskoles Forberedelsesskole.

nuværende Forretning, der er oprettet 1914 af Slagtermester Valdemar Hansen.

I Ejendommens øvre Regioner finder vi paa 2. Sal Kredslæge Juul, og paa 3. pens. Kredslæge A. Morell.

Kredslæge *Laurits Juul* er født 1875 i Karolinelund Mølle, Student fra Viborg Katedralskole 1894, Kandidat 1901. Praktiserende Læge i Vorbasse 1901—1903, i Ham-

mel 1903—1906, Læge ved Københavns Kommunes Hospitaler 1906—1908, i Stubbekøbing 1908—1915. Embedslægeeksamen 1915.

Dr. Juul er Medlem af Bestyrelsen for Embedslægeforeningen fra 1919, Formand for Embedslægernes Til-

Guldsmedgade Nr. 36.
Edv. Møllers Eftf.s og Niels Pedersens Forretninger.

synsudvalg, Formand for Dansk Ligbrændingsforenings Aarhusafdeling og Lærer for Aarhus Kommunehospitals Sygeplejerske-Elever, samt Bestyrelsesmedlem for „Røde Kors“s Aarhus-Afdeling.

Nr. 27 er opført 1894 af Tømrermester Arnoff Thomsen og tilhører Fabrikant P. J. Damgaard. Den er en af de faa, hvor Forretningerne har et ensartet Præg i

de ovenfor kritiserede Forhold, selv om de ogsaa her lader Bygningens øvrige Etager „svæve“ i Luften; man skulde tro, at der kunde findes en Maade, hvor baade Bygningen og Forretningerne kom til deres Ret. Forretningerne her tilfredsstiller Begær efter Damehatte og

Guldsmedgade Nr. 27.

saadanne Produkter, der i Forbindelse med kogende Vand er ikke mindst begærede. Disse sidste faas hos Købmand *E. O. Storch*, der er født 1878 i Saksøbing og etableret her i Aarhus 1919. Som det ovenfor svagt er antydnet, omfatter Virksomheden Kaffe og Te m. m.

Nr. 29 opført 1894 af Tømrer Skipper, det er en høj smal Ejendom, som med sin „Gavlstil“ ganske afviger fra

Guldsmedgade Nr. 29.

Gadens øvrige. Ejendommen ejes af Fru *Just M. Nielsen*, hvis afdøde Mand startede den heri liggende Virksomhed efter at have haft Forretning i Boston i 11 Aar. Efter Slagtermester Niensens Død 1914 overtog Fruen

Guldsmedgade Nr. 38 -40.

Forretningen, der omfatter Handel med Hestekød, og 1918 købte hun Ejendommen.

Nr. 38 er opført 1893 af Tømrermester L. Petersen. Den tilhører nu *Aarhus Andelsforretning*, der omfatter Colonialvarer og optager de fem Sjettedele af Stueetagen, mens den overlader Resten til en Del af *Pichards* Trikotageforretning. Dennes øvrige Del ligger nemlig i Nr. 40, der er opført af Muremester H. P. Jensen samme

N. M. Thomsen,
Glarmester.

Fru Just M. Nielsen.

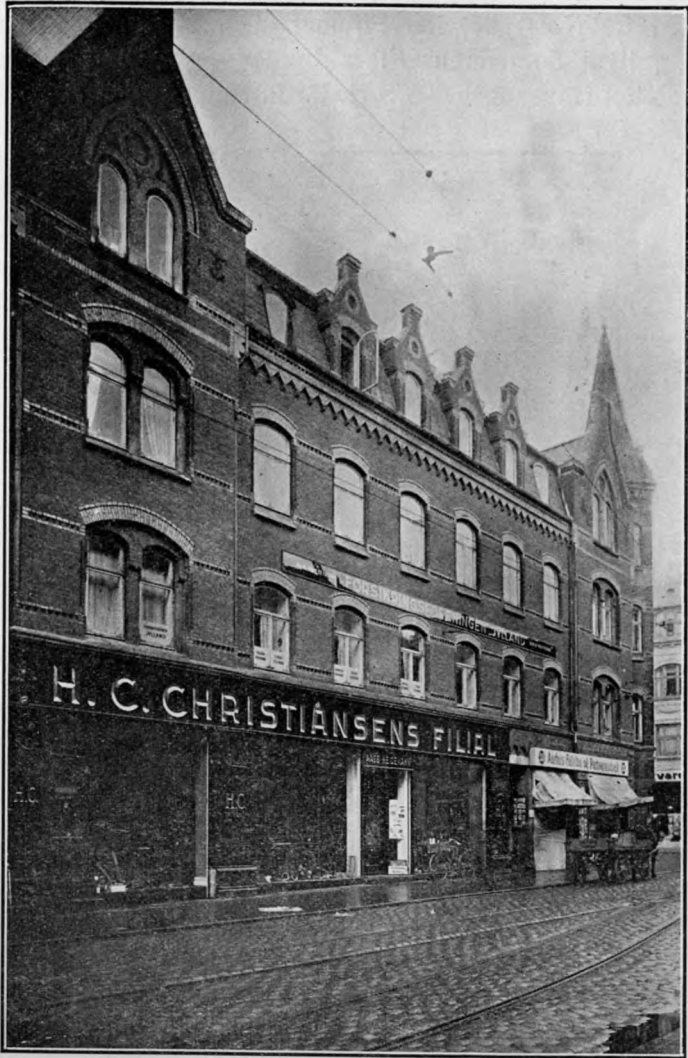

Wilhelm Pedersen,
Bagermester.

Aar som Nr. 38, idet disse to danner een Bygning, der vilde have været kønnere, hvis Taglinien ikke var brudt af den firkantede „Kasse“ man har sat ovenpaa Midterpartiet.

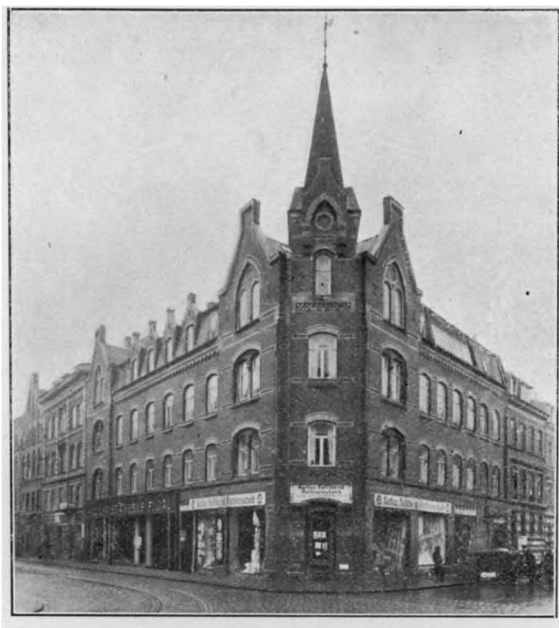
Nr. 31 og 33 er ligeledes een Ejendom. Den er opført 1894 af Tømrmester J. P. Hansen og Tømrmester A. P. Nielsen, og af disse har den første „lagt Ryg“ til den Del af den, der har Nr. 31. Ejendommen, der danner Hjørnet af Guldsmedgade og Nørreallé (Nr. 15), tilhører Direktør Thomas S. Hermansen, hvis tidligere fotografiske Virksomhed nu tilhører Fotograf *Nolken Petersen*. (Atelier ud mod Nørre Allé). Dennes Specialitet er Skuespiller-Portrætter og Scenebilleder, og Johanne Juul er udmærket.

I Nr. 31 optages hele Stueetagen af det store Automobilfirma *H. C. Christiansen*, der grundlagdes 1908 i København. Filialen her blev oprettet 1912 som en Fordelingscentral for Jylland og med Robert Svendsen, den første danske stabile Aviatiker, som Leder. 1918 overgik Firmaet til Aktieselskab, og 1919 overtog *Robert Svendsen* Direktørstillingen i København, hvorefter Ledelsen af Aarhusafdelingen overgik til *Th. Vilstrup*, der er født 1875 i Borris, og uddannet i Detroit (U. S. A).

Guldsmgade Nr. 31.

I Ejendommens store Gaard, hvortil Indkørslen finder Sted fra Nørreallé, har Firmaet et anseeligt Garageanlæg, hvor Sommerens Flora breder sig i et paa Taget indrettet Haveanlæg. A/S H. C. Christiansen er den dan-

Guldsmedgade Nr. 33, Hj. af Nørreallé.

ske Eneforhandler af de overordentlig stilfulde franske Renault og engelske Daimlers.

Selve Hjørnet optages af en Manufakturforretning med Navnet „Aarhus Fallitbo- og Partivareudsalg“. Den tilhører Købmand *C. F. Lassen*, der er født 1882 i Aarhus, uddannet i Skanderborg og etableret her paa Stedet i 1911.

Endelig er den sidste Ejendom paa Guldsmedgades

østlige Side Nr. 42, og den danner Hjørnet mellem denne og Nørregade, som saa her støder sammen med Nørreallé. Ejendommen er opført 1892 af Tømrermester O. Hansen og tør ikke benævnes som køn, men har dog ikke været udsat for arkitektoniske Udskejelser, udover

Guldsmedgade Nr. 42, tilh. Aarhus Privatbank.

at den nuværende Ejer, *Privatbanken*, en Kende umotiveret har forsynet Stueetagens Hjørne med et hvidt glat Puds, der naturligvis tiltrækker sig Opmærksomheden, men ingenlunde hjælper paa Husets Udseende. Mod Guldsmedgade optages Stuen af en Forretning med Kontorinventar og — nærmest Nr. 40 — en Modeforretning, som tilhører Modehandlerinde *Metha Jensen*, der er født d. 25. Maj 1868 i Elev, uddannet i Køben-

A. M. Andersen,
Fabrikant.

Niels Pedersen,
Købmand.

L. Juul,
Kredslæge.

bavn 1897, etableret der til 1898 og derefter i Aarhus; først paa Mejlgade og fra 1910 her i Guldsmædgade. Paa Hjørnet ligger Aarhus Privatbanks Nørre-Afdeling, der er oprettet 1918 og ledes af Bankbestyrer S. Petersen. Banken beskæftiger her 6 Personer.

Saa har vi Valget enten at gaa ad Nørreallé eller opad den stærkt skraanende Norsgade, som løber i Guldsmædgades Forlængelse, eller ad Nørregade. Vi vælger det sidste og følger vedblivende Sporvognsskinnerne.

NØRREGADE er dannet af 47 Ejendomme af hvilke en stor Del er ganske smaa lave Huse med udpræget Forstadskarakter, og disse har ogsaa været Oprindelsen til Gaden, der i Begyndelsen af 50'erne dannede sig her for Foden af det stærkt stigende Terræn, hvor nu Norsgade, Sjællandsgade, Hjelmensgade og højere oppe Thunøgade og Sølystgade m. fl. ligger. Før man begyndte at bygge Nørregade, var her Haver- og Markjord gennemløbet af Borrebæk (hvilket Navn sikkert maa udledes af Borgerbæk) som kom oppe fra Brendstrupvejen og løb tværs over Nørreallé og ved Ny Grønnegade drejede skarpt mod nordøst, hvor den senere forenede sig med Vandløbet fra Vennelyst for derefter at forsvinde i Havet. Fra Midten af 50'erne har Byggeriet staaet ret stille

E. O. Storch,
Købmand.

Fru Metha Jensen,
Modehandlerinde.

C. F. Lassen,
Købmand.

her, der er kun blevet bygget 7 Huse, indtil der fra 1872 atter kom Fart i Murskeen. Lad os se paa de enkelte Led i Gaden, der hører til Byens bredeste, og som blev forsynet med Asfalt.

Naar vi kommer fra Guldsmedgade, maa vi begynde bagfra med Gadenumrene, da disse tager deres Begyndelse ved Nørrebrogade. Hjørnet af Norsgade er Nørregade Nr.

Nørregade 46, Hj. af Norsgade.

46, et beskedent, toetages Hus, der næppe har forandret sig synderligt, siden det blev bygget af Murermester Chr. Aagaard i 1875. Ligeoverfor, ved Siden af Privatbanken, har vi Nr. 59, en treetages Ejendom, som opførtes 1892 af Murermester N. Nielsen og nu ejes af

Nørregade Nr. 59, tilh. Slagtermester Rudolf Weng.

Slagtermester *Rudolf Weng*, der er født 1890 i Horsens og uddannet i Aarhus. Han etablerede sig her 1918 idet han overtog Forretningen efter Slagtermester P. M. Christensen, der havde startet den 1911.

Nr. 44 er opført af Avlsbruger F. Hansen, men sin nuværende Skikkelse har Ejendommen sikkert først faaet paa denne Side af det 20. Aarhundrede, i hvert Fald er

Facaden moderniseret, da den nuværedne Ejer Slagtermester Andersen, købte den 1919. Forretningen, der byder paa Hestekød, er oprettet af *Niels Chr. Andersen*, som er født 1851 paa Mors. Han etablerede sig i dette Ejlands Hovedstad, Nykøbing, 1876 og var her indtil 1897, hvorefter han nedsatte sig som Entreprenør i Aarhus, indtil han atter 1907 genoptog Slagtervirksomheden. Forretningen ledes af Sønnen, Slagtermester *Svend Aage Andersen*, der er født 1896 i Glyngøre, og han har faaet sin Uddannelse i Aarhus.

Nr. 57 er fra 1893 og skyl-der Murermester A. Nielsen sit bramfri Udseende. Ejendommen tilhører nu Husejer J. Rasmussen og rummer et Par Forretninger, hvoraf den mest dominerende tilhører Urmager *M. C. Bech*, der er født 1892 i Hammel, hvor han ogsaa har faaet sin Uddannelse. Han fik Borgerskab i Aarhus 1920, da han overtog sin Forretning efter Urmager S. Steensen, der havde grundlagt den 1908 paa modsat Side af Gaden og 1912 flyttet den til Nr. 57.

Nr. 42 er en af Gadens nye Ejendomme, et ganske pænt 4-Etages Hus med Karnapper, men med et Tag, der er gjort hæsligt af en Serie Kviste i Stærekassestil. Ejendommen er opført 1907 af Snedkermester Juhl, der købte den her liggende Villa, der tilhørte Skrædermester Ketelsen.

Nørregade Nr. 44, tilh. Slagtermester Andersen.

Direktør Ths. Hermansen er Ejeren, og Stueetagen optages af Forretninger, hvoraf en omfatter Manufaktur og en Kolonial. Den sidste tilhører Købmand *S. H. Hansen*, der er født 1886 i Kolding og etableret her i Aarhus 1920. Her finder vi ogsaa Gas- og Vandmester *N.*

Nørregade Nr. 57.

J. Sechers Blikkenslagerværksted.

Det interessanteste og betydeligste af det, der findes i dette Hus, skal man imidlertid søge paa 1. Sal. Her ligger nemlig *Den statsunderstøttede Ganespalte-Taleklinik*.

Denne er oprettet og ledes af Professor *Ernst Warming*. Her faar ubemidlede Ganespaltepatienter fri Be-

handling, og gennem Professor Warmings ypperlige Methode hjælpes her aarligt ca. 100 af disse Stakler, (ca. Halvdelen er Børn mellem 6 og 16 Aar), der oftest uden kyndig Behandling vilde være — om ikke tabt for Samfundet, saa dog til Byrde for det og selv lidende ved

Nørregade Nr. 42.

Forstaaelsen af at være udelukket fra saa uendelig meget. Patienterne faar Læber, Mundhule og Svælg behandlet, faar indsat kunstig Gane og Svælgloft, de undervises med fonetiske Øvelser i fysiologisk bevidst Tale, og under denne Behandling udformes den kunstige Gane (Prothesen) til et Led i Taleorganet.

De fleste (ca. 90 %) kan helbredes saadan, at deres

N. Chr. Andersen,
Slagtermester.

Svend Aage Andersen,
Slagtermester.

S. H. Hansen,
Købmand.

Arbejdsfæller og lignende næppe mærker deres medfødte Defekt. Det er Professor Warmings Maal at frigøre de nedstemte Aandsevner samtidigt med at helbrede den medfødte legemlige Defekt.

Ogsaa private, betalende Patienter modtages til Behandling af alle Former af Mundhuledefekter og Talefejl.

Til Klinikken er knyttet Overkirurg Dr. med. Holger Strandgaard og som Lægeassistent Hans Bagger; desuden Kommunalærerne Gerhard Lynge, Marius Møller og Frøken Elisabeth Landberg.

En Del af Justitsraad A. U. O. Holcks Legat kommer Klinikken tilgode.

Professor Ernst Warming (R. af D. pp.) er født i København 20. Sept. 1852, tog Afgangseksamen fra Aarhus Katedralskole 1870, Tandlægeeksamen 1872, var Assistent hos Professor Lindhardt, praktiserede som Tandlæge i Silkeborg 1875—1907, derefter i Aarhus. Han har siden 1895 været Forstander for Ganespalte-Taleklinikken, der siden 1905 har haft Statsunderstøttelse.

Warming var 1893—99 Redaktør af Jydsk-Fynsk Tandlægeforenings Meddelelser og har udgivet „Medfødt Ganespalte og dens Behandling med Obturator og Taleundervisning“ (1900), „Talelidelser“ (1906), Talelidelser, sær-

Gerhard Lyngé,
Kommunel., Musikforf.

Ernst Warming,
Professor, R. p. p.

M. C. Bech,
Urmager.

ligt hidrørende fra medfødt Ganespalte“ (1910), desuden talrige Afhandlinger i Ugeskrift for Læger, Hospitalstidende og fl. a. Tidsskrifter.

Professor Warming har foruden sin Videnskab omfattet Sporten og de nationale Spørgsmaal med varm Interesse. Han var Formand for Aarhus Gymnastikforening 1908—16, derefter Æresmedlem, Medlem af Dansk Idrætsforbunds Bestyrelse 1911—18 og af Dansk Gymnastikforbunds Hovedbestyrelse siden 1913 og fra samme Aar af Dansk Hockey Unions Bestyrelse. — Han var mellem de første, der stiftede Rekrutstævnerne (1898), en Idé, der i stærkt stigende Maal har fundet Tilslutning; han stiftede 1879 Selskabet De danske Forsvarsbrødre for Silkeborg og Omegn, samtidigt med Københavns „Forsvarsbroder-Selskab“ (var i flere Aar Formand), og 1908—14 Næstformand for Danmarks-Samfundet (Aarhus). — Indenfor sit Fag stiftede han Jydsk-Fynsk Tandlægeforening 1892, hvor han var Formand til 1899. Formand for Alm. dansk Tandlægeforening 1895—96. Udnævntes 1917 til aktivt o: korresponderende Medlem af Nordisk odontologisk Forenings videnskabelige Sektion, og han er valgt Medlem af Komitéen for Oprettelsen af et Universitet i Jylland (Se iøvrigt: Tidsskrift

for Tandlæger I, Nr. 1—4, 1918) og „Forsvarsbroderen“ II, Nr. 7 1918.)

Kommunelærer og Musikforfatter *Gerhard Lyng*e er født 1884 i Frederikssund, tog Lærereksamen fra Jonstrup kgl. Statsseminarium og er paa Musikomraadet Elev af J. D. Bondesen og Ludolf Nielsen. Siden 1909 er Lyng „Aarhus Stiftstidendes“ Musikanmelder og blev 1914 knyttet til ovenfornævnte Den statsunderstøttede jydsk Klinik for Talelidende. Paa det litterære Omraade er han bl. a. Forfatter til det fortjenstfulde Værk „Danske Komponister i det 20. Aarhundredes Begyndelse“ 1917 (536 S.) samt mindre Arbejder, hvoriblandt vi fremhæver hans Klarlæggelse af Betydningen af Beethovens 9. Symfoni: „Ærlig Vilje til mandig Trods mod den uhaandgribelige Fjende, der lurar paa Menneskelykken, er Indtrykket som de berømte tomme og toneartsvaklende Kvinter (a-e), der fylder Satsens første 16 Takster, efterlader med det efterfølgende D-Moll Tema, der i Fortissimo lægger Beslag paa det hele Orkester o. s. v.“ (Jubilæumsskrift i Anledning af den 25. danske Musikfest i Aarhus 5. og 6. Juli 1918. Aarhus, Side 8). Rem acu tetigit!

De to næste Ejendomme paa Gadens modsatte Side er Hjørnebygninger, der danner Indgangen til en kort, blind Gade, som i en næppe fjern Fremtid faar sit „Syn“, hvilket altsaa vil sige, at den bliver ført igennem til Klostergade, der hvor Badstuegade munder ud i denne.

Det er to imponerende Bygninger efter den allernyeste Recept, men til Trods for det døde Materiale, som Cement nu engang er, brydes Strengeden af en Overdaadighed af Karnapper, Loggiar og Altaner, og bag Murene findes der sikkert ypperlige Lejligheder, med hvad Nutiden kræver af Komfort. Men Bygningen virker nu

alligevel noget cyclopagtigt, man frygter næsten for, at Stueetagens Forretninger med deres skøre Spejlglasrunder skal give efter for Trykket af den mægtige Bygning. Hvor disse to Hjørneejendomme, der begge er opført 1913 af Malermester C. Chr. Nielsen ligger, laa tidligere

Nørregade Nr. 55.
Isenkræmmer Georg Christensens Forretning.

Overretssagfører Høegh Guldbergs Villa, der var opført i 1877. Ejendommene ejes nu af J. S. Jensen, Aaby. I Nr. 55 optages Stueetagen paa Hjørnet og hele Siden mod den blinde Gade af Isenkræmmer *Georg Christensens* Forretning, der oprettedes 1908 og laa paa den modsatte Side af Gaden, indtil den 1914 fik sit nuværende Domicil. Georg Christensen er født d. 20. November 1881 i Aarhus.

Mod Nørregade tilhører Forretningerne henholdsvis A/S Nordisk Kontoretablering og Købmand Johannes Gottlieb.

Nr. 53 optages for Stuens Vedkommende hovedsagelig af en Musikforretning, Dansk Musikhus, det er i

Nørregade Nr. 53.

hvert Fald den, der præger denne Del af Bygningen og hentes frem af Bevidstheden, naar man skal „topografere“ netop dette Punkt af Nørregade. — I Ejendommen findes bl. a. *Handels- og Kontormedhjælperforeningens Kontor* og *Haandværkernes Revisionskontor*, som blev oprettet 1907. Det beskæftiger sig med Haandværk og Industri. Desuden ligger de danske Mejeriers Revisions-

Theodor Mohr,
Overlæge i Hæren.

Fru Bodil Svantemann.

Chr. Jensen,
Rammefabrikant.

kontor her, som er oprettet 1910. De Mejerier, der underkaster sig Kontorets lovbeskyttede Regnskabssystem, slipper fri for den paabudte Bogføring (Sammenlign Lov 129 af 14. April 1905). Revisionskontoret er baseret paa Mejerier, Slagterier, Brugsforeninger og Landbruget. Indehaver er G. Høilund-Carlsen, der er autoriseret som regnskabskyndig Tillidsmand af Justitsministeriet.

Her træffer vi Lægen Frk. *Karen S. F. Jensen*. Frøkenen er født den 6. Oktober 1880 i Glumsø, blev Student fra Ordrup 1901, Cand. med. 1909, var Reservelæge i Varde til Juli 1910 og kom til Aarhus 1911, hvor hun siden har virket ved Kommunehospitalet og Jernbanen.

Nr. 40 og Nr. 38 er begge opført 1908, den første af Tømremester C. F. Sørensen og den anden af Malmester C. Chr. Nielsen, og hvor disse nu er bygget, laa tidligere Frue Sogns Præstegaard. De er begge to moderne femetages Huse med Karnapper og Frontespicer, og for Nr. 38's Vedkommende med Bladornamenter i Cement som Facadepynt.

Underligt nok aner de færreste, at disse tilligemed Nr. 36, 34, 32 og 30 ogsaa har Facade til en anden Side, idet de danner den sydlige Side af Anholtsgade, en lille Gadestump, der løber ud fra Sjællandsgade.

Nr. 40 tilhører Fru M. Hermansen. I Stuen findes Blomster-, Frisør- og Rammeforretning, tilhørende henholdsvis E. O. Hansen, V. Jensen og Rammefabrikant *Chr. Jensen*. Sidstnævnte er født 1869 i Aulum, etableret 1897 i Holstebro og i Aarhus 1913.

Nørregade Nr. 40.

I de øvrige Regioner findes bl. A S Dansk Folkeforsikringsanstalt.

Nr. 38 tilhører Firmaet *Kemp & Lauritsen*, der i 1909 oprettede sin jyske Filial her i Ejendommen. (Hovedforretningen i København opr. 1882). Det omfatter elektriske Artikler og Anlæg og har bl. a. store Arbejder leveret det elektriske Anlæg til Aarhus Kommune-

hospital og den store ny Kommuneskole. Filialen beskæftiger 25 Mennesker og ledes af aut. elek. Installatør *F. Erenreich-Petersen*, der er født 1874 i København, uddannet i Tyskland, Schweiz og Afrika

Nørregade Nr. 38, tilhører Kemp & Lauritzen.

(Transvaal) og ansat i Firmaet K. & L. i 1896.

Paa første Sal finder vi Overlæge *T. S. Mohr*, der er født 1868 i København. Dr. Mohr bosatte sig i Aarhus 1899.

Og paa 2. Sal Specialisten i Kvindesygdomme og Fødselshjælp, Dr. med. Overlæge *Victor Albeck*, der her har Konsultation fra 1—3. Doktoren er Over-

læge ved Fødselsanstalten, hvor man vil finde hans Biografi.

Her bor ogsaa Læge *Svend S. Frankel*, som er født den 6. Februar 1887 i Herlev. Han blev Studet 1905, var ved Bankvæsenet til 1907 og blev Cand. med. 1914. Han har været Reservelæge i Hæren under Sikringsstyrken.

Nørregade Nr. 34, tilvenstre en Del af Nr. 36.

Nr. 36 er opført 1868 af Murer M. Jensen, det er et almindeligt 3-Etages Hus, hvidkalket foroven og med de sædvanlige Butikker foruden, henholdsvis optaget af Skomager-. Skræder- og Gartnervirksomheder. Over Nr. 34 hviler en Mystik, idet dets Alder ikke kan spores, seiv Bygningsinspektoret maa give blankt op. Ejendommen ejes imidlertid af Malermester C. Chr. Nielsen, og da denne har været en flittig Bygherre i denne Del af Byen, er der en Mulighed for, at Malermesteren vil vedkende sig ogsaa dette Hus. Det er en ganske pæn

Ejendom i 5 Etager med Karnap paa Midten. Forretningen i Stuen tilhører Frk. *Andrea Sørensen*, der 1905 etablerede sin Tricotageforretning i Nørregade Nr. 5 og paa nuværende Sted i 1915. I denne Ejendom bor den kendte Sproglærer, Cand. *J. Lendrich*, født 1875, Medlem af The Straits Branch, Royal Asiatic Society, som ivrig Dyrker af Malajisk Sprog og Litteratur. Han er

Nørregade Nr. 49, Hjørnet af Paradisgade.

gift med Malerinden *C. Lendrich*, hvis Blomsterbilleder og hyggelige Interieurer har vundet fortjent Ros.

Paa den modsatte Side af Gaden ligger en trekantet Plads med Kiosk, grønne Træer og Bænke, den begrænses paa de to Sider af Nørregade 51, der er samme Ejendom som Paradisgade Nr. 17 og vil blive behandlet under denne Gade, samt af Nørregade 49 (Paradisgade 14). Denne sidste Ejendom er, som man vil se paa Illustrationen, et kønt toetages Hus, hvis Alder og Byggherre desværre ikke kan opgives, men det skulde være mærkeligt, om det er bygget senere end i 50'erne, maa-

ske snarere 10 Aar før, thi dets nydelige Linier tyder ikke paa den senere Tids daarlige Smag. Ejendommen ejes af Formand A. P. Rasmussen.

Nr. 32 er opført 1865 af N. V. H. Kirkegaard og ejes nu af Enkefru *Bodil Svantemann* som tillige ejer

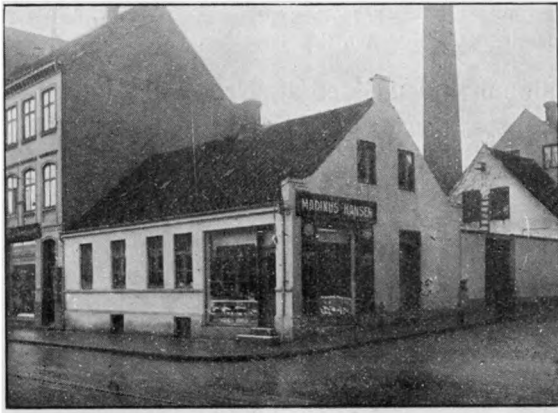

Nørregade Nr. 32, tilh. Fru Bodil Svantemann.

den i Stuen liggende Kobbersmedeforretning. Denne er grundlagt 1892 af Kobbersmedemester H. H. Svantemann, der samme Aar havde købt Ejendommen, der tidligere har rummet en Købmandsforretning vistnok tilhørende en Købmand O. Monrad. Efter Svantemanns Død 1913 overtog Fruen Ejendom og Forretning.

Nr. 30 er opført 1876 af Tømrer Søren Jensen, det er et 3-Etagers Hus, som nu tilhører Malermester V. M. Riis.

Nr. 28 er Hjørnet af Sjællandsgade og dennes Gade Nr. 1. Bygningen er opført 1863 af Snedker Scheiby Ihler og er et lille enetages Hus, der 1919 købtes af Bagermester *Marinus Hansen*. Bagermesteren er født 1878 i Brabrand, uddannet i Aarhus og etableret i Godthaabs-gade 1903, indtil han købte sin nuværende Ejendom. Saa nu kan vi istemme „Paa Nørregade der bor en

Nørregade Nr. 28 (Sjællandsgade Nr. 1), tilh. Bagermester M. Hansen.

Bager!“ Og vi køber Kringler og Julekager, hvorefter vi ornøjede skraar over Gaden til Nr. 47 og 45, der begge er opført 1857 af Murersvend Gandrup; det var den Gang to smaa Huse i to Etager. I 1909 købte Automobilhandler *Emil Andersen* Nr. 46 og 1915 Nr. 47, hvorefter han 1916 lod dem sammenbygge og paaføre en Mansardetage samt fuldstændig modernisere. Resultatet er ikke ilde. Emil Andersen er født 1879 i Høver, uddannet som Mekaniker bl. a. paa Artillerikasernen her i Aarhus og etableret i Nørregade Nr. 21 i 1903. Hans Virksomhed omfatter Automobiler og Cykler.

Reinhard Gottlieb,
statsaut. elek. Installatør.

F. Ehrenreich-Petersen,
Aut. elek. Installatør.

Emil Andersen,
Automobilhandler.

Ejendommen ved Siden af, Nr. 43 er af ret beskedne Dimensioner, den er opført 1856 af en Mand med det ejendommelige Navn Rasmus Jensen Eskerød. Foruden

Nørregade 45—47, tilh. Emil Andersen.

Forhuset findes der et lille Baghus med to Beboelseslejligheder. Ejendommen ejes nu af Enkefru *M. Seeberg*, hvis afdøde Mand Skrådermester P. P. Seeberg havde købt den 1912. Efter Seebergs Død 1920 overtog Fruen Forretningen, der var grundlagt 1893.

Nr. 26, der danner det andet Hjørne med Sjællandsgade, er opført 1854 af samme Byggherre, som var Ophav til Nr. 28. Nr. 24 er bygget samme Aar, men af Murermester Langberg. Det er et morsomt lille toetages Hus med en Kvist paa og rykket lidt tilbage fra Facadelinien. Den ejes ligesom den foregaaende af Snedkermester Kortsen og optages fuldstændig af Vaabenfabrikant *Jens Troelstrup*, der er født 1883 i Østed, nedsatte sig selvstændigt 1900 og tog Borgerskab i Aarhus 1912.

Troelstrup konstruerede 1911 den kendte Riffel „Dana“, som alle danske Mesterskaber i Skydning blev vundet med i 1920. Selv vandt han 1916 Mesterskabet for Skandinavien ved „Svenska Spelen“ i Stockholm og Danmarksmesterskabet samme Aar. Troelstrup har Filial i Hamborg.

Nr. 41 er den bagerste Del af Ejendommen Nr. 29 i Studsgade og er her til Nørregade kun Indkørsel til denne Ejendom. Nr. 39 tilhører Grosserer Rob. Hjort,

Nørregade 43,
tilhører Enkefru Seeberg.

Ejeren af omtalte Studsgade-Ejendom. Det oprindelige Hus er opført 1854 af Tømrersvend Mads Holm og tilhørte i sin Tid Fyrværker Kræfting, men det skjules nu ganske af en Basarbygning, som 1921 opførtes herud mod Gaden i Stedet for det gamle nedrevne Hus, og i dette indrettede Firmaet Gottlieb & Honoré sine Lokaler. Firmaet G. & H. er oprettet 1919 paa Basis af den af

Nørregade Nr. 39.

Robert Honoré i 1911 startede Forretning, som den Gang laa i Fredensgade 26. Det omfatter Salg af Automobile, elektrisk Installation samt Automobilkøreskole. *Robert Honoré* er født 1883 i Hørning. *R. Gottlieb* er født 1885 i København.

Nr. 37 er et af Gadens smaa Huse fra Tiden 1852—54, det ejes af Glarmester *C. C. Nielsen*, der købte det 1920 af Glarmester *A. Sørensen*, der havde ejet det i ca. 20 Aar. Glarmester Nielsen er født 1876 i Køge, etablerede sig 1906 i Vestergade.

Overfor har vi i Nr. 22 en 3-Etages Ejendom af mere moderne Tilsnit, den er opført 1857 af Arbejdsmand Niels Andersen. Den ejes af Købmand A. *Andersen*, der købte den 1907 og lod den ombygge til dens nuværende Skikkelse i 1916 efter Arkitekt Becks Tegning. Andersen er

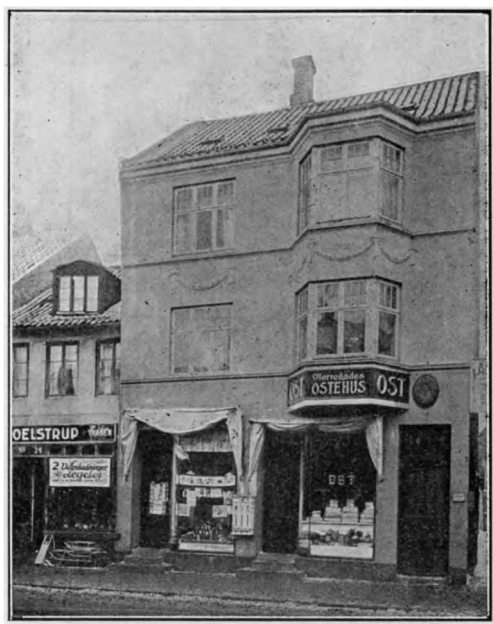

Nørregade Nr. 37.

født i Skodborg (Sønderjylland) og etablerede sig her i Aarhus 1901.

Her i Ejendommen træffer vi en af Byens hyggeligste Borgere, Redaktør *Thorvald Petersen*, hvis Biografi er rig paa Afveksling. — Skade, at Redaktøren ikke har skrevet sine Memoirer. Thorvald Petersen er født 1865, og skal man dømme efter de følgende Oplysninger, er

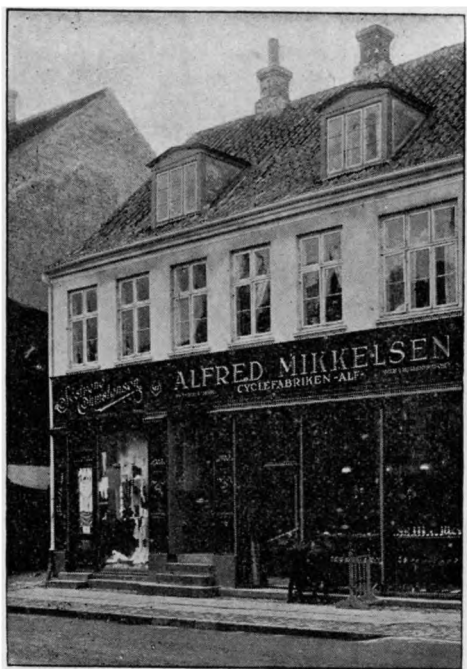
han aabenbart blevet *sendt* i Handelslære. Han tog Handelseksamen 1881 og var i nogle Aar Bogholder, saa „kunde“ han ikke mere — Thalia kaldte, og han gav hende sin Sjæl i 9 Aar, hvor i Danmark og Norge denne Dame havde sine Templer.

Nørregade Nr. 22, tilh. Købmand A. Andersen.

Imidlertid har Teater og Presse altid været — om ikke just Venner — saa dog intimt knyttet til hinanden. Springet var derfor ikke stort, da Thorvald Petersen blev Medarbejder ved Dagbladet „København“ (1893—94); saa var han atter et Par Aar paa de skraa Brædder, hvorpaa han 1896 nedsætter sig som Forretningsmand i København. 1899 blev han Redaktør af Vejle Amts Dag-

blad, rejste 1902 som Bladkorrespondent paa Æventyr til Sydafrika, Boerkrigens sidste Aar, og tog ved sin Hjemkomst Ansættelse ved Ritzaus Bureau i Aarhus. Her overtog han 1910 Redaktionen af Aarhus-Posten.

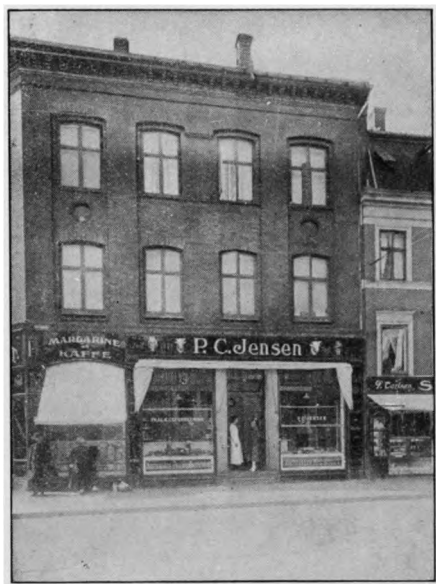
Nørregade Nr. 16—20, tilh. Alfred Mikkelsen.

Thorvald Petersen er Ridder af Dannebrog.

Nr. 16—20 er een Ejendom og blev opført 1869 af Snedker C. Rasmussen. Den ejes nu af Cyklefabrikant *Alfred Mikkelsen*, som har ladet den ombygge og modernisere og bygget ny Værkstedbygninger paa Grunden bag ved. Mikkelsen er født 1882 i Rønde uddannet som Mekaniker og etableret 1910 i Aarhus i denne Stads

Studsgade Nr. 15, indtil han købte sin nuværende Ejendom.

Nr. 14 har samme Ophavsmand som den foregaaende Ejendom, men er opført Aaret før. Nu er den imidlertid ved at forandre sig til det bedre, idet den fra at

Nørregade Nr. 12, tilh. Slagtermester P. C. Jensen.

være en temmelig hæsleg toetages Hjørnejendom med graapudsede Mure, af den nuværende Ejer, Restauratør J. A. Jensen, ombygges til en moderne i 4-Etager. Desværre bliver den næppe færdig saa hurtigt, at den kan naa at blive afbildet. Sammen med denne danner Nr. 12 Indgangen til Hjelmensgade. Nr. 12 er opført 1875 af Købmand J. Grønlund og ejes nu af Slagtermester *P. C. Jensen*, der er født 1883 i Vium, etableret 1912 i Aar-

A. Andersen,
Ostehandler.

Thorvald Pedersen, R. af D.
Redaktør.

P. J. Jensen,
Slagtermester.

hus i Studsgade 23 og overtog 1913 sin nuværende Forretning efter Legahr.

Paa Gadens modsatte Side er hele Rækken fra Nr. 37 til 25 ligesom den første opført i Tiden fra 1852—54, alle lave, ubetydelige Huse med Datidens Forstadspræg og med en Mængde Smaabutikker. 21—23 har rimeligvis været af samme Type, men den nuværende 4-Etages Ejendom, der selvfølgelig ender med et af de sædvanlige Kalotspir, er bygget 1899 af en Togfører Henriksen.

Parti af Nørregade med Ejendommene Nr. 5—35.

Resten af Ejendommene paa denne Side af Gaden er fra Tiden 1850—52, men at der er 2 Aar mellem disse og de forrige Ejendommers Opførelsesaar, har ingen nævneværdige Spor sat i Byggemaaden.

Nr. 1, Hj. af Nørrebrogade, er opført 1853 af Politibetjent Jørgensen, og paa dens Grund er senere bygget det lille Hus, som optages af Handelsgartner Bærentzens Forretning, der er oprettet 1915. *Chr. Bærentzen*

Den tilbyggede Del af Nørregade Nr. 1.

er født 1890 i Svendstrup (Jylland) og udannet i Aalborg.

Baade dette Hus og Hjørneejendommen ejes af Restauratør *Jens A. Jensen*, der købte den 1912 tilligemed den deriværende Café „Nørrelyst“, et af denne Bydels første og hyggeligste Traktørsteder, der har samme Antal Aar at se tilbage paa som selve Bygningen.

Restauratør Jensen er født 1875 i Horsens og etablerede sig som Købmand i Bred St. 1900 og overtog sin nuværende Forretning 1912.

Af Ejendommene paa den modsatte Side er Nr. 10 opført 1873 af Murersvend S. Christensen, Nr. 8 og 6

1872 henholdsvis af Tømrer K. Emmertsen og Patrouillebetjent P. Laursen, hvorimod Arkivet giver blankt op overfor Tilblivelsestiden for Nr. 4. Efter dens Udseende og Byggemaaden er den dog sikkert fra samme Tid. De her nævnte Ejendomme er ligesom de tidligere nævnte ganske jævne Bygninger i to Etager, og i de to første er der Forretninger i Kælderetagen.

Nørregade Nr. 4-10.

Nr. 2, Hjørnet af Høegh Guldbergsgade, der afslutter Nørregades nordre Side, er opført 1872 af Købmand Conrad Christensen, som er Grundlægger af den i Ejendommen liggende Materialforretning, der senere overgik til en Søn, som 1888 solgte Ejendommen til Restauratør *Thürmann*, Faderen til den nuværende Ejer, Konditor *F. Thürmann*. Købmandsforretningen blev overdraget til dennes Svoger, nu afdøde cand. pharm. *Chr. Larsen*, hvis Enke fortsatte Forretningen.

Jens A. Jensen,
Restauratør.

C. Pedersen,
Vognmand.

F. Thürmann,
Konditor.

Konditor F. Thürmann er født 1872 i Viborg, uddannet i København og købte 1897 Ejendommen og Forretningen af sin Broder, der havde overtaget den efter Thürman sen. Mens Materialhandelen optager selve Hjørnet, ligger Konditoriet med Façade til Høegh Guldbergs-gade, og selve Ejendommen er i sine stille og bramfrie Etager uden Tvivl den pæneste i denne Del af Gaden.

Nørregade Nr. 2, tilh. Konditor F. Thürmann.

Saa forlader vi Nørregade og passerer den trekantede Plads, som dannes af Høegh Guldbergsgade og Nørrebrogade med Indgangen til Anlægget „Vennelyst“ som tredje Side, og følger Sporvognen gennem KNUDRIISGADE.

Gaden har naturligvis sit Navn efter Knudriisbakke,

Nørregade Nr. 1, „Nørrelyst“, tilh. Restauratør Jens A. Jensen.

der ligger nord for Gaden og nu gennemskæres af Østre Boulevard. Navnet, der er af yngre Oprindelse, har erstattet det indtil Begyndelsen af 40'erne brugte Navn „Knudhøvsbakke“, hvilket er Knudshovedbakke, der atter er Betegnelsen for en fremspringende og stejl Bakke, og omtrent hvor Knudriisgade nu gaar, har Kirkens Teglgård ligget. Gadens Bebyggelse er *slem*, navnlig dens søndre Ende, hvor Husene nærmest er trøstesløse, og her er ingen elegante Butiksfaçader, der lyser op i Gadebilledet eller afleder Opmærksomheden fra de triste Murflader.

De enkelte Illustrationer giver tilstrækkeligt Bevis. Bebyggelsen er ogsaa sket i den slettest mulige Tid, hvad Smagen angaar, nemlig fra 1868 til Aarhundredskiftet, og den værste Del, den nærmest Nørrebrogade, naturligvis i 70'erne.

Hjørneejendommene Nr. 1 og 2 er opført henholdsvis 1869 og 1882, de hører nærmest til Nørrebrogade,

Hægh Guldbergsgade og Nørrebrogade med „Vennelyst“ i Baggrunden.

og vil blive nærmere behandlet under Omtalen af denne Gade. Nr. 3 og 5 er mod Gaden mest Plankeværk, men kommer man saa højt tilvejs, at man kan kigge over det, møder Øjet et anseeligt Fabrikskompleks nemlig *A/S De forenede Jernstøberier*.

Begyndelsen til Fabrikken skete i 1857 med Klejnsmed H. P. Jensen, der i sit Værksted paa Mejlgade byggede Smørkærner, Æltemaskiner og andet Mejeriinventar og hurtigt opnaede at faa sin Forretning drevet op. I 1884 blev hele Foretagendet henlagt til Knudriisgade og blev dér udvidet til ogsaa at omfatte Jernstø-

beri, og samtidigt optoges C. Schaarup og Fr. Hasselriis som Interessenter. Begge disse Mænd havde faaet deres Uddannelse hos H. P. Jensen og var blevet videre uddannet i Udlandet og forstod med stor Dygtighed at udvikle Fabrikkens Drift.

Paa dette Tidspunkt var den normale Arbejdsstyrke

Knudriisgade set fra Nørrebrogade.

en Snes Mand, medens den senere ofte var over 200.

Fabrikken har fremstillet en Mængde Jernarbejde til Statsbanerne: Læsekraner, Sporskifter o. s. v., og vi kender alle Færgelejerne ved Korsør og Nyborg, hvis høje Portaler med de vingede Hjul er udarbejdet her, ligeledes har Firmaet leveret Mejerimaskiner, bl. a. til Otto Mønstedts Fabrikker her i Landet og i England. Desuden optog man Konkurrencen med den tyske Massefabrikation af Ribberør og Ribbeovne til Opvarmningsanlæg for Vand og Damp, og da senere de amerikan-

ske Damp- og Varmeanlæg fik Indpas, optog ogsaa H. P. Jensen & Co. Fabrikationen af Radiatorer. Firmaet er et af de største m. H. t. Fabrikationen af Varmeapparater af alle Arter, og desuden fabrikeres naturligvis ogsaa alle andre Slags Støbegods.

I 1898 sluttede Svendborg-Firmaet L. Lange & Co. sig til Jensen & Co., og samtidig fratraadte H. P. Jensen som aktiv Deltager. I 1906 antog Firmaet sit nuværende Navn „De forenede Jernstøberier“, da desuden Hermansens Sønner, Næstved, Kristianshavns Jernstøberi og „Godthaab“, København, yderligere sluttede sig til.

Fabrikken har siden Direktør Schourups Død 1908 været ledet af Fabriksdirektør, Konsul *Frederik Hasselriis*, R. af D., der er født den 4. September 1854 i Aabenraa. Han tog Præliminæreksamen (Aarhus) 1871, var i Smedelære hos H. P. Jensen 1871—74, arbejdede hos Eickhoff i København 1875—76, studerede paa Polyteknisk Lærestanstalt 1876—78, Tegner ved Fabrikker i Frankrig 1878—84, Medstifter af Firmaet H. P. Jensen & Co. i Aarhus 1884, efter Firmaets Omdannelse i 1898 til Aktieselskabet L. Lange, H. P. Jensen & Co. og i 1909 til A/S De forenede Jernstøberier, Fabrikdirektør for Fabrikken i Aarhus. Konsul Hasselriis har været Formand for Union Française i Aarhus siden 1910, Medlem af Repræsentantskabet for Aarhus Teater, Fransk Konsularagent fra 1909 og belgisk Konsul fra 1917.

Nr. 7, 9 og 11 er alle opførte 1871, den første og sidste af Købmand Larsen og Nr. 9 af Arbejdsmand R. Johansen. Ejendommene tilhører nu henholdsvis A/S De forenede Jernstøberier, Træhandler L. Rasmussens Enke og A. Laustsen.

Paa den modsatte Side af Gaden har vi Nr. 4, der er opført 1871 af Købmand L. Larsen. Nr. 6, 10 og 12's

Skabelsestid skjuler sig derimod i Mørket, hvilket enten skyldes mangelfuld Protokolføring af den daværende „Pennefører“ eller den Omstændighed, at de paagældende Folianter ikke findes i Arkivet. I saa Tilfælde har man Lov til at formode, at de stammer fra den første Halvdel af det 19. Aarhundrede, til Trods for, at f. Eks.

Knudriisgade Nr. 3-5. — A/S De forenede Jernstøberiers Fabrikskompleks.

Bykortet fra 1855 (se I. Del, S. 245) ikke har dem angivet. Dette kan dog ogsaa skyldes Husenes Ubetydelighed, thi der er adskillige Smaahuse i Byen, som man med Sikkerhed ved, har eksisteret før Midten af det 19. Aarhundrede uden dog at være angivet paa Bykortene fra den Tid.

Nr. 4 ejes nu af Vognmand *C. Pedersen*, der købte den 1897 af Købmand P. A. Buchtrup og Aaret efter byggede Ejendommen op i dens nuværende Skikkelse. Den oprindelige var nemlig en mindre Bygning med

Gavlen ud mod Gaden. Vognmand Pedersen er født 1859 i Eskerød og begyndte som Landmand der paa Egnen, han nedsatte sig som Vognmand i Aarhus 1888 og er i Bestyrelsen for Vognmandsforeningen. Nr. 8, der nu ejes af Ølhandler N. A. Jørgensen, er opført 1868 af Murer Kaas. Nr. 10 tilhører Mekaniker *Johs. Niel-*

Knudriisgade Nr. 4, tilh. Vognmand C. Pedersen.

sen, der er født 1887, etableret i Aarhus 1916.

Ser vi igen paa de ulige Numre maa vi melde „Pas“ overfor Nr. 15, 17, 21, 33, 35, hvorimod vi kan opgive Alderen for de øvrige paa denne Side af Gaden. Nr. 19 er bygget 1874 af Murer S. Rasmussen, Nr. 23 og 25 er fra 1875 med henholdsvis Cementstøber J. S. Grauballe og Murer Jeppe Lüneborg som „Fædre“. Nr. 27, 29 og 31 er fra 1874-75-76, og i samme Rækkefølge har Murer Jeppe Jensen, Murer Christoffersen og Arbm. Poul Petersen været Bygherrerne.

Af de øvrige lige Numre er Nr. 14 fra 1869 opført af Skræder F. Jørgensen, Nr. 16 maa have et Spørgsmaalstegn, medens Nr. 18 og 20 skriver sig fra 1868 bygget af Murer H. Thorbrøgger og Tømrer J. A. Andersen. Nr. 22 og 24 skyldes Tømrer J. Andersen og Murer Hans Andersen i Aaret 1873, og Aaret efter gik

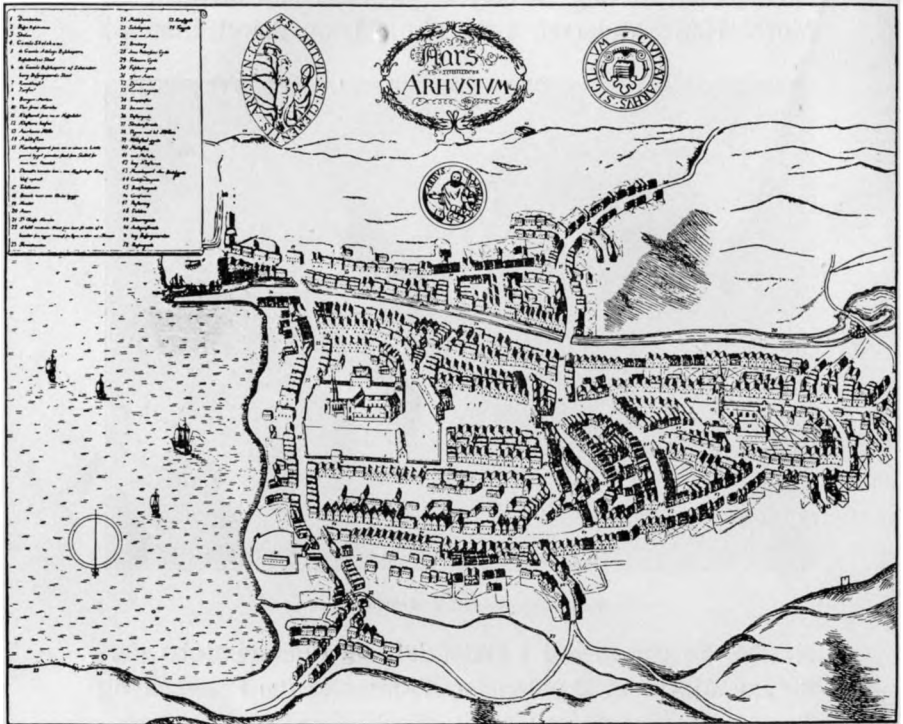
Knudriisgade set fra Østbanetorvet.

Nr. 26, 28 og 30 ind i Geledet, og Kommandoen dertil gav Murer P. C. Hansen, Tømrer Søren Petersen og Tømrer Marcus Marcussen.

Derefter drejer Knudriisgade lidt mere mod Nord, og vi passerer Molsgade, der netop munder ud i Drejningsvinklen. Samtidig med, at Gaden forandrer Retning, forandrer den ogsaa Fysiognomi. Det er ikke længere smaa Udflytterhuse, men større 4-Etages Ejendomme fra 90'erne.

Den eneste af Ejendommene, der er opført i vort Aarhundrede, er Nr. 34, Molsgades nordre Hjørne, der

er bygget 1901 af Snedkermester Fr. Bagger. Nr. 32, det modsatte Hjørne, er fra 1896, bygget af Tømrermeister Arnoff Thomsen. Nr. 36 og 38 byggedes 1890 henholdsvis af Murer H. P. Hansen og Skræder Andersen,

Kort over Aarhus fra det 17' Aarhundrede. — Originalen i Det kgl. Bibliotek, København.

og Nr. 40 og 42 af Murer Borregaard og Murer S. Rasmussen begge 1894. De seks sidste er alle opførte 1895, og Bygherrerne er for Nr. 44 Murer Borggreen, Nr. 46 Murer S. Rasmussen, 48 af Snedker K. A. Knudsen, Nr. 50 af Tømrer N. C. Andersen, 52 af Tømrer Chr. Jensen, og endelig Nr. 54 af Tømrer N. C. Olsen. Af de

W. Hoyer,
Stationsforstander.

Johs. Nielsen,
Mekaniker.

Th. H. Lundbye,
Stationsforstander.

ulige Numre i denne Del af Gaden er Nr. 37, 39, 41, 43 og 47 alle bygget af Muremester C. Borggreen & Sønner, og med Undtagelse af Nr. 43, der er opført 1895, er de andre bygget Aaret efter. I 1895 byggedes desuden Nr. 45 og 49 af henholdsvis Murer C. Rasmussen og Tømrer A. P. Nielsen.

Dermed er vi kommen til ØSTBANETORVET, der naturligvis har sit Navn efter Østbanegaarden.

Østbanetorvet er den nederste (østlige) Del af Østre Boulevard (eller „Østboulevarden“), der fra Kirkegaardsvejen løber ned mod Havet, gravet ud af Knudriisbakkens Sydskrænt.

Torvet flankeres af 8 Ejendomme, i Midten et beplantet „Helle“ med Bænke og Stensætning. Det afsluttes mod Øst af Østbanegaarden, foran hvilken Kystvejen og Mejlgade løber sammen, og gaar over i Skovvejen, der fører nordpaa til Riisskov og Vejlbj by ad Djursland til. (Grenaa-Landevvej). Ejendommene, der danner Hjørnet af Knudriisgade og Torvet, er dettes Nr. 9. Den er opført 1896 af Skræder J. Weidemann, er i 4 Etager med runde Karnapper paa Hjørnet — og ikke værst. Huset tilhører nu Aarhus-Randers-Kaløvigegnens Elektricitetsforsyning. Nr. 7 er opført samme Aar og af sam-

me Bygherre; der er gjort Tilløb til samme Stil, men desværre fandt man ud af, at Afveksling vilde være rart, og Huset præsenterer sig nu med ikke mindre end fire forskellige Slags Vinduer — bortset fra Butikkernes, som den senere Tid har paa Samvittigheden. Desuden er

Østbanetorv Nr. 7, tilh. N. A. Petersen.

Bygningen forsynet med 6 Altaner, der i hvert Fald giver Beboerne en herlig Udsigt over Bugten til Mols.

Ejendommen ejes nu af Repræsentant N. A. Petersen, der købte den 1899 og oprettede det her i liggende Bageri 1898. Bageriet overtoges 1917 af Stedsønnen Bagermester *J. Chr. Nielsen*, der er født 1893 i Vejle og kom i Lære hos N. A. Petersen.

Nr. 5 og 3 er fra samme Tid som de to foregaaende

Ejendomme og bygget af henholdsvis Tømrer O. Larsen & M. Rasmussen og Murer A. Laursen m. fl. Nr. 1 er tillige Hjørnet af Mejlgade (Nr. 109) og hedder „Østbanehotel“. — Bygningen er opført 1890 af Tømrer Holst og ejes nu af Hotelejer *P. Poulsen*, der købte den 1918. Eventuelle Østbanerejsende bør dog ikke regne med her at finde Hvile for trætte Lemmer, da Hotellet

Østbanetov Nr. 1. — „Østbane-Hotel“

er nedlagt og Virksomheden indskrænket til Restaurant. Poulsen er født 1866 i Sønderjylland, etableret 1893 i det nu forsvundne Hotel „Cimbria“.

Torvets nordre Side er bygget „Trip-Trap Træsko“, og den yngste Ejendom er Nr. 6, hedder „Knudriishus“ og er opført 1896 af Tømrermester H. Mikkelsen. Den er bemærkelsesværdig alene af den Grund, at Arkitekten Nic. Petersen har søgt Bod for den uheldige Stuk-Udsmykning, som var den Tids Alfa og Omega, og prydet Façaden med farvede Fliser fra Dalhoff Larsen her i Aarhus. Noget nyt fra sin Tid er ogsaa de aabne Log-

giaer, hvorfra der er Udsigt ud over Bugten. Senere blev dette Princip efterlignet adskillige Steder. Ejendommen tilhører nu Sagfører S. Winge.

Nr. 4 er bygget 1895 af Maler A. Nielsen, den har en 5. Sal, nemlig en Mansardetage, som ødelægger hele Ejendommens ganske pæne Udseende. Ejeren er Malermester H. Chr. Secher.

Østbanetov Nr. 2, Hj. af Skovvej.

Det en Del lavere Nr. 2 danner Hjørnet med Skovvej og er opført 1894 af Tømrer Mikkelsen. Ejendommen ejes nu af Handskefabrikant C. P. Harmsen, og dens Stueetage optages af en Kolonialforretning tilhørende Købmand *I. Tonn Petersen*, der er født 1886 i Skive, uddannet i Holstebro og etableret der 1908. Han nedsatte sig her paa Østbanetov 1918*). Forretningen er grundlagt 1895 af en Købmand Overgaard.

Saa har vi *Østbanegaarden* tilbage. Den er opført 1877, udenfor den sidste „Mejlgades Port“, som oprinde-

*) Han har senere afstaaet Forretningen til Købmand W. Klitgaard Lund.

ligt laa noget længere inde, vistnok ved den nuværende Tværgade, men som stadig flyttedes ud, efterhaanden som Gaden byggedes længere. Stationsbygningen er ikke imponerende. Den samme rædsomme „Stil“, som Statsbanerne dengang anvendte, og som endnu skæmmer uhyggeligt mange af vore Byer Landet over. Den har Sporforbindelse langs Kystvejen og Havnen med Hovedbanegaarden.

Østbanetorvet med Østbanegaarden i Baggrunden.

Fra Østbanegaarden ekspederes Togene til Randers og Grenaa over Ryomgaard og giver derved Landsbyerne paa Djursland Forbindelse med Jyllands Hovedstad. For Aarhusborgerne var den tidligere Befordring til Riis Skov og Villakvarteret der; nu har Omnibilerne vist taget den Del af Trafikken. Stationen ledes af Stationsforstanderen *H. H. W. Hoyer*, der er født den $1\frac{4}{9}$ 1851 i Byen Slesvig. Han fik Ansættelse 1868 som Elev ved Aarhus Hovedbanegaard, Assistent i Aalborg og Nørresundby, Stationsforstander i Snedsted, Arden, Tomme-

rup, indtil han overtog Aarhus Ø. Hoyer er Bestyrelsesmedlem i „Aarhus Højreforening“ (det nye Højre).

Stationsforstander Hoyer afløstes den $1/11$ 1921 af nuværende Stationsforstander *Theodor Henrik Lundbye*, der er født paa Mostrupgaard ved Grenaaden $21/9$ 1861. Han kom til Statsbanerne 1876, blev Assistent 1882, Stationsforstander

Udsigt fra Riis Skov.

i Viby, J. 1892, i Durup 1894, i Brabrand 1898, og her 1921. Han er Formand for Aarhus Amts Sogneforening og Medlem af „De samvirkende Sogneraadforeninger“s Bestyrelse.

Derefter gaar Turen til Riis Skov. Vi kan gaa til Fods ad Skovvejen og samme Vej med Bilen — men vi foretrækker at sætte os i Toget, der kører saa godt som i Strandkanten og derved giver os en pragtfuld Tur med storslaaet Udsigt ud over Aarhusbugtens blaa Bølger og Skovens ejendommeligt vilde Skrænter.

